

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 25.

Tisdagen den 17 april.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs bankoutskottets memorial, nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 2.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets utlåtande nr 29 samt första lagutskottets utlåtanden nr 24—26 och nr 28.

§ 3.

Ordet lämnades nu till herr **Lindqvist** i Halmstad, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att första lagutskottets utlåtanden nr 24 och 25 måtte uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista, i den ordning, jag här nämnt desamma.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens plenum ämnade besvara herr **Holmgrens** interpellation angående statsmakternas medverkan till förbättrandet av Sveriges sjöfartsförbindelser med England.

§ 5.

Herr **Spångberg**, som på begäran härefter erhöi ordet, anförde: Herr talman! Sedan några år tillbaka har Uddeholmsbolaget från sina jorddomäner i Värmland bedrivit en försäljning av arrendegårdar, varvid i vissa fall arrendatorn *antingen drivits bort* och egendomen övergått i andra händer *eller påtvingats köp* under hot om att egendomen, i händelse arrendatorn vägrade att köpa densamma, skulle säljas till annan person. *Interpellation.*

Under senaste tiden ha försäljningarna forcerats, och de arrendatorer, vars arrenden omfattar egendomar med en storlek av över fyra hektar, ha erbjudits köp av desamma. Med dessa egendoms köp skulle dock ej följa skogsmark, varför det bleve högst ofördelaktiga förhållanden för den blivande egendomsägaren, då han för sin utkomst bleve beroende av bolaget, under det att bo-

Interpellation. laget genom köpet befriades från alla skyldigheter mot innehavaren av egendomen. Det blir givetvis under sådana förhållanden allt annat än ljusa framtidsutsikter, som vänta köparen, inte minst med tanke på att han därtill måste skuldsätta sig, då en torpare under ett bolag icke i många fall trots årtionden av arbete lär hava kapital tillräckligt att utan skuldsättning ens kunna fullgöra första avbetalningen på egendomsköpet. I något fall har egendomen sålts utan att arrendatorn ens tillfrågats, om han önskade köpa, och i andra fall har den sålts till annan person under den tid arrendatorn behövt för att anskaffa borgensmän. Ett sådant fall, som tilldragit sig stor uppmärksamhet och framkallat förbittring i vida kretsar, är följande.

I Embjörk i Ekshärad socken har en arrendator fått erbjudande att friköpa sin arrenderade egendom, varvid 1,500 kronor skulle erläggas kontant vid köpet, eller, om han ej gick med på detta, avflytta 1 maj innevarande år. Arrendatorn träffade muntlig överenskommelse om några dagars väntetid för att kunna ordna den ekonomiska sidan av egendomsköpet. Han lyckades också få låna till första avbetalningen, men då han inom den överenskomna tiden infann sig hos bolaget för att göra upp köpet och erlägga den bestämda avbetalningen, meddelades honom, att egendomen sålts till annan person.

Sker här intet ingripande, ställes arrendatorn inom kort utan utkomst-möjligheter på bar backe. Inför denna fruktansvärda situation har han nödgats vända sig till Ekshärads fattigvårdsstyrelse med anhållan, att fattigvården 1 maj måtte omhändertaga hans familj, hustru och sex minderåriga barn, då han blivit berövad hem och utkomst-möjligheter. I detta, som i andra liknande fall, har arrendegården varit i släktens ägo sedan många generationer.

Då hastigt ingripande här är av nöden, och då det skulle vara ett brott att under tystnad bevittna hur hänsynslösa bolag med eller utan myndigheternas hjälp fördriva svenska jordbrukare från deras hem och beröva dem deras utkomst, har kommunistiska gruppen ansett det nödvändigt att interpellationsvägen föra fram frågan för undersökning och prövning. Här kräves vidtagande av snabba åtgärder, som hindra samvetslösa jordägares hänsynslösa anlopp mot en idog jordbrukarbefolkning och tryggar åt de senare innehavet av den jord, som de under upppoffrande och mödosamt arbete bruka för sin och sina familjers torftiga utkomst.

Med anledning av de här nu nämnda förhållandena anhåller jag att till statsministern få framställa följande frågor:

1) Har regeringen observerat att vissa jordägares försäljningspolitik av arrendegårdar tagit sådana former, att brukare av arrendegårdar tvingas frånträda desamma och därvid ställas såväl utan hem som utkomst-möjlighet?

2) Vill regeringen med vetskap härom vidtaga hastiga åtgärder för hindrande av att oförvitliga jordbrukare mot sin vilja drivas bort från de gårdar, som de under mångårigt arbete brukat, och vilka åtgärder ämnar regeringen i så fall vidtaga.

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till folksanatorierna m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges deltagande i social utställning m. m. i Helsingfors; och

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräknande av den period, varunder semester må tilldelas befattningshavare i statens tjänst;

från första lagutskottet:

nr 119, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar m. m.; och

nr 123, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 9 § i lagen om tillsyn å fartyg m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till veterinärhögskolan m. m.;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kolonisation å vissa kronoparker; och

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av värmeanläggningen vid veterinärhögskolan.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner om införande i riksdagsordningen av bestämmelser angående interpellations- och dagordningsinstitut; och

nr 19, i anledning av väckt motion om rätt för statsrådets ledamöter att deltaga i utskottens överläggningar m. m.;

statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till eklelesiastikdepartementet;

första lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckt motion om viss ändring i bestämmelserna angående rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, med anledning av väckt motion angående vissa av klubbar och sammanslutningar anordnade tillställningars inordnande under för det offentliga nöjeslivet gällande bestämmelser; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående beredande i vissa fall åt intressenter i vattenavlednings- och dikningsföretag av ersättning för lidna förluster.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 18 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Ledamoten av andra kammaren Gunnar Persson, Falla, är på grund av akut influenza tills vidare ur stånd att delta i riksdagsarbetet, vilket härmed intygas.

Stockholm den 18 april 1928.

Karl Otto Larsson,
leg. läkare.

§ 3.

*Svar å
interpellation.*

Ordet lämnades härefter på begäran till chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hamrin**, som anförde: Herr talman! Under erinran, bland annat, om att rederiaktiebolaget Svenska Lloyd hos Kungl. Maj:t gjort framställning om statens medverkan till förbättrande av sjöfartsförbindelserna med England samt om den stora nationella betydelsen av att förbindelserna med utlandet uppehöllos av svenska fartyg har herr Holmgren med kammarens tillstånd till mig riktat följande spörsmål:

Har regeringen för avsikt att under innevarande riksdag avlämna proposition angående statsmakternas medverkan till förbättrandet av Sveriges sjöfartsförbindelser med England, och därest proposition ej är att motse, vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga i anledning av rederiaktiebolaget Svenska Lloyds framställning?

Såsom svar å interpellantens frågor ber jag få hänvisa till mitt den 17 innevarande april avlätna svar å en interpellation i samma ämne av herr Lithander i första kammaren. Detta svar, som bland annat innehöll en redogörelse för ärendets behandling inom handelsdepartementet och ämbetsverken, varav framgick att största skyndsamhet iakttagits vid handläggningen, utmynnade dock i uttalandet, att det förelegat och alltjämt föreläge en faktisk omöjlighet att kunna framlägga ärendet i tillräckligt utrett skick för innevarande års riksdag.

Vidare yttrade:

Herr Holmgren: Herr talman! Jag ber att få frambara mitt tack till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för att han benäget behagat besvara min interpellation. Svaret var ju något knapphändigt, och herr statsrådet har tydligen förutsatt, att andra kammarens ledamöter ha tagit del av åtminstone de referat, som tidningarna innehållit angående den interpella-

tionsdebatt, som i går ägde rum i första kammaren. Jag får väl för min del också förutsätta detsamma.

Sjöfarten är ett område, som i regel undandrar sig allmänhetens uppmärksamhet. Den äger ju rum på ett element, havet, som för de flesta är så gött som obekant, även om detta element har en mycket stor betydelse för vår folkförsörjning. Det är bara under en jämförelsevis kort tid som Sverige på allvar varit med i den stora transoceaniska handeln, och först helt nyss som vi fått direkta förbindelser med utomeuropeiska länder. Orsaken till detta förhållande ligger i den omständigheten, att den svenska handeln till stor del har gått genom utländska mellanhänder till förfång inte bara för svenska producenter och konsumenter utan även för köpmännen. Och en annan anledning är den, att de stora köpmansländerna, främst då Danmark, Tyskland, Holland och England, sedan gammalt haft inarbetade oceanlinjer, som hotade varje nytt företag med skarp konkurrens och därigenom verkade avskräckande för startandet av egna svenska rederibolag. Först efter sekelskiftet ansågo några representanter för svensk rederinäring sig våga att komma med ett försök att bryta det förhärskande utländska intresset på detta område. De första företagarna, banbrytarna, på detta område voro skeppsredaren Wilhelm R. Lundgren i Göteborg och generalkonsuln Axel Johnson i Stockholm. Vi ha nu för närvarande en hel del transoceaniska linjer, som sakta men säkert arbeta sig fram oaktat hård konkurrens.

Den regelbundna linjesjöfarten är av mycket stor betydelse för vår handel och medför ökad avsättning för våra exportartiklar samt förbilligad import utan onödig tribut till utländska mellanhänder. Man bör hålla i minnet, att flera av de europeiska handelsländerna äro svåra konkurrenter inte blott i fråga om handelsteknik utan också och framför allt vad beträffar produktion och avsättning av de exportartiklar, som vi framställa och för vilka användning finnes i de transoceaniska länderna. Om Sverige inte ägde egna direkta linjeförbindelser med dessa länder utan transporten fortfarande skulle ligga i händerna på de övriga ländernas export- och importfirmor, speditörer och oceanlinjer, så skulle också vår export och import helt och hållet kunna kontrolleras av dessa främmande länders intressenter. Handeln följer som bekant flaggan. Det är ett gammalt sjöfartsuttryck, vars riktighet våra transoceaniska linjer till fullo ha bevisat. Ju mer direkt köpare och säljare komma i kontakt med varandra, framför allt genom transporten, desto mindre komma de främmande mellanhänderna att kunna inverka. Det är inte heller små värden som representeras av vår utomeuropeiska handel. År 1926 köpte vi från främmande världsdelar för 343 miljoner kronor och sålde för 330 miljoner kronor, under det att vi år 1913 bara köpte för 128 miljoner kronor och sålde för 100 miljoner kronor. Vår transoceaniska sjöfart är sålunda stadd i kraftig och glädjande stegring.

Konkurrensen är emellertid så stark, att ett rederi inte kan bära sig, för såvitt inte fartygsbeståndet är förstklassigt. Vi ha sett, hur man på vissa linjer övergått från att använda ångkraft till att använda motorer, vilket givetvis medför förbättrad ekonomi genom det mindre utrymmet för bränslet, allt detta dock under förutsättning, att det finns tillgång på olja för rimliga priser i de hamnar, fartygen besöka. Vi se också, hur man ökar fartygens fart, varigenom man sparar en dyrbar tid till fördel för de köpmän, som önska göra korta affärer.

Sålunda, fartygsbeståndet måste vara förstklassigt, för att vi skola kunna bestå i konkurrensen, vare sig det gäller sjöfart på utomeuropeiska länder eller på de europeiska.

Jag har här yttrat några ord angående den transoceaniska sjöfarten blott för att kammarens ledamöter skola ägna någon liten uppmärksamhet åt detta så

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ofantligt betydelsefulla ämne. Den fråga, jag riktat till herr handelsministern, rör ju inte direkt denna sak. Den rör våra sjöfartsförbindelser på England. Vi ha ett rederi i Göteborg, rederiaktiebolaget Svenska Lloyd, som bl. a. har en linje Göteborg—London, vilken i över 60 års tid legat i svenska händer. Detta rederi gör nu framställning förutom om ett lån ur rederilånefonden på 3 miljoner kronor även om ett lån av staten på 2 miljoner kronor i avsikt att bygga två snabbgående ångare, som skulle ersätta de nuvarande på denna trade. Beloppet 2 miljoner kronor motsvarar den merkostnad, som kommer att uppstå, om man vill höja fartygens fart från 14 à 14,5 till 16 à 16,5 knop. Detta förslag har livligt tillstyrkts av kommerskollegium, av beskickningen i London, av exportföreningen, av Stockholms handelskammare och Göteborgs handelskammare, av svenska trafikförbundet, av Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län samt av svenska generalkonsulatet och svenska handelskammaren i London, sålunda av korporationer och myndigheter, som måste anses vara i hög grad sakkunniga inom det område, om vilket vi nu resonera. Kommerskollegium har fäst så stor vikt vid denna sak, att kollegium efter ett synnerligen forcerat arbete kunde expediera sitt utlåtande samma dag som de sista yttrandena i frågan inkommit till ämbetsverket, allt detta i avsikt att göra det möjligt för regeringen att förelägga denna fråga årets riksdag till omprövning.

Saken är sålunda av stor betydelse. Nu kan man naturligtvis mot detta resonemang göra den invändningen, att även om detta uppslag förtjänar beaktande, så är det dock inte nödvändigt, att man tar itu med frågan redan nu, utan måhända skulle man kunna återkomma till ärendet ett annat år. Förhållandet är emellertid det, att med hänsyn till det allmänna prisläget uppsåtsgående tendens man måste räkna med ett pris nästa år av $\frac{1}{4}$ miljon kronor mera för varje fartyg än vad man i år behöver räkna med. Ett uppskov med frågans lösning kan sålunda helt enkelt komma att äventyra hela saken. Otänkbart är ju inte, att en del av det behövliga kapitalet skulle kunna uppbringas i England, men under sådana förhållanden bli vi inte längre den bestämmande parten på denna trade.

På samma gång som jag i herr statsrådets svar på herr Lithanders interpellation i går i första kammaren kunnat konstatera regeringens intresse för vår sjöfart, vill jag dock uttala mitt beklagande av att regeringens intresse inte har kunnat omsättas i snabb handling.

Vi ha för närvarande stor arbetslöshet i landet. Det går inte att bota den med vare sig nödhjälpsarbeten eller kontantunderstöd. Enda vägen att komma ur detta elände är att ge industrin och näringarna det stöd de behöva för att kunna framkalla den trygghetskänsla, som är en nödvändig förutsättning för all företagsamhet. De 1,8 miljoner kronor, som kommerskollegium tillstyrkt som lån till rederiet, skulle komma att föra med sig de nära 5 miljoner kronor, som behövas utöver detta belopp för att få fartygsbyggena till stånd. Man kunde ju som villkor fordra, att fartygen byggdes vid svenska varv och i största möjliga utsträckning av svenskt material. Man skulle sålunda få över 6 miljoner kronor investerade i ett produktivt företag här hemma hos oss. När man då erinrar sig, att inte mindre än över 80 procent av kostnaderna för ett fartygsbygge utgå i form av arbetslöner, så kan man ju lätt inse, att dessa 1,8 miljoner kronor, som det här är fråga om, komma att skapa arbetsförtjänster för våra svenska arbetare, uppgående till omkring 5 miljoner kronor. Tar jag sålunda de 1,8 miljoner kronorna ur t. ex. arbetslöshetsanslaget, så blir ju resultatet i alla fall, att arbetstillfällena i landet ökas, motsvarande ett värde av över 3 miljoner kronor. Regeringen borde sålunda enligt min mening inte göra sig några större bekymmer i fråga om budgeten. Ty vi kunna utan tvekan minska arbetslöshetsanslaget med 1,8 miljoner kronor och därigenom ändå ge

bröd åt flera arbetare än fallet är, om dessa 1.8 miljoner kronor betalas ut under sedvanliga former för arbetslöshets hjälp.

Denna metod är ingalunda ny. Den har praktiserats förr i England. Det var för åtskilliga år sedan. Man hade då i England lagt upp ett byggnadsprogram för örlogsflottan, i vilket bestämdes, att ett visst antal fartyg årligen skulle läggas på stapeln. Så uppstod arbetslöshet. Utan att ens parlamentet om rätt därtill beordrade regeringen då omedelbart, att det dubbla antalet fartyg skulle läggas på stapeln, och bidrog därigenom väsentligt till arbetsbristens hävande.

Jag tror för min del, att ett raskt grepp på denna fråga från regeringens sida skulle med allra största tillfredsställelse hälsas överallt i vårt land inom sjöfartsintresserade kretsar, och på samma gång som jag uttrycker min tacksamhet för den förståelse, om vilken herr statsrådets svar i går till herr Lithander vittnade, vill jag framhålla, att denna förståelse skulle bli fullständig, därest regeringen fann ett tillfälle att nu även i riksdagens elfte timme lägga fram en proposition i avsikt att lösa denna så betydelsefulla fråga.

Herr Thore: Herr talman! Det förefaller mig, som om statsmakterna hade större skyldighet att medverka till lösningen av denna trafikfråga, förbindelsen mellan London och Sveriges västkust, än i fråga om våra sjöförbindelser i allmänhet, dels därför att detta är en synnerligen viktig förbindelseled — denna förbindelse London—Göteborg—Stockholm kan nog sägas vara den viktigaste pulsådern mellan Skandinavien och Storbritannien — och dels därför att statsmakterna genom sina åtgöranden ha åtminstone i viss utsträckning hindrat det privata initiativet att göra sig gällande på detta område. Jag tänker därvid närmast på den utredning om en ångfärjeförbindelse mellan Göteborg och Immingham och vad i samband därmed förekom, som 1919 föranledde den Edénska regeringens civilminister och järnvägsstyrelsen där bakom att engagera sig så speciellt för ifrågavarande ångfärjeprojekt. Det fattades då icke pengar för det privata intresset att göra sig gällande, men så starkt som denna ångfärjeförbindelse framfördes från statsmakterna, ansåg man sig icke rätt gärna kunna företaga något. Man anskaffade emellertid ett extra fartyg till högt pris trots risken att om ångfärjeförbindelsen kom till stånd detta fartyg i stor utsträckning skulle förlora sitt värde som trafikmedel. Det synes under sådana förhållanden, som om statsmakterna hade en viss skyldighet att nu medverka till att denna förbindelse blir ordnad på ett tillfredsställande sätt. Jag kan ju förstå, att det är väl sent att komma fram med något förslag i år, men jag vill uttala den önskan, att regeringen tar denna sak i mycket allvarligt övervägande och att vi få se en framställning i ärendet ett följande år.

§ 4.

Herr *Spångbergs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål angående beredande av rätt i vissa fall för innehavare av arrendegårdar att kvarbli på desamma, som nu föredrogs, blev av kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 18 och 19, statsutskottets utlåtande nr 8, första lagutskottets utlåtande nr 27, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 6.

Om
lag angående
fylleri m. m.

Till avgörande företogs nu första lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fylleri m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 20 januari 1928 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 32, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:it, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag
angående fylleri m. m.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen kan märkas att han är drucken, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § strafflagen förmåles, eller å annan plats där han lätteligen synes från sådant ställe, straffes, för fylleri, med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

2 §.

Är vid utövning av verksamhet, så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa, någon av starka drycker så påverkad, att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Äro omständigheterna försvårande, må böterna sättas till högst tvåtusen kronor eller ock till fängelse i högst tre månader dömas.

3 §.

Är någon inför domstol eller annan myndighet eller vid allmän förrättning eller vid marknad, auktion eller annan allmän sammankomst synbarligen berörd av starka drycker, må han avvisas.

4 §.

Träffas någon av starka drycker överlastad å plats, som avses i 1 §, må han, där det finnes erforderligt, anhållas och förvaras i häkte till dess han åter blivit nykter.

5 §.

Påträffas starka drycker hos den, som anhålles efter ty i 4 § sägs, skola de tagas i förvar och, där ansvar ådömes efter denna lag, dömas förbrutna, så framt ej särskilda omständigheter till annat föranleda. Det förbrutna skall säljas för kronans räkning eller ock förstöras enligt de närmare bestämmelser, som äro eller av Konungen varda meddelade.

6 §.

Förseelse, som avses i denna lag, åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

7 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928, från och med vilken dag 18 kap. 15 § strafflagen och förordningen den 16 november 1841 (nr 58) emot fylleri och dryckenskap skola upphöra att gälla.

Om
lag angående
fylleri m. m.
(Forts.)

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren i anledning av propositionen väckt motion, nr 415, däri herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.* föreslagit, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte för sin del besluta sådan ändring i 2 § av lagförslaget, att minsta bötesatsen för där omförmälda förseelse sattes till femtio kronor.

Utskottet hemställde,

- 1) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;
- 2) att den i anledning av propositionen väckta motionen måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under 1).

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *V. Edward Larson*, *Lindqvist* i Halmstad, *Carlson* i Mölndal, *Sjögren* och *Olsson* i Rimforsa, vilka hemställt,

- 1) att Kungl. Maj:ts föreliggande proposition måtte av riksdagen bifallas, dock att 1 och 2 §§ skulle erhålla följande lydelse:

1 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen kan märkas att han är drucken, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § strafflagen förmåles, eller å annan plats där han lätteligen synes från sådant ställe *och ej äger giltig anledning uppehålla sig*, straffes, för fylleri, med böter från och med fem till och med *ett*hundra kronor. Äro omständigheterna försvärande, vare straffet böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

2 §.

Är vid utövning av verksamhet, så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa, någon av starka drycker så påverkad, att han *måste* antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Äro omständigheterna försvärande, må böterna sättas till högst tvåtusen kronor eller ock till fängelse i högst tre månader dömas; och

- 2) att den i anledning av propositionen väckta motionen måtte anses besvarad genom reservanternas hemställan under 1); samt

av herr *Leo*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Jag är förvissad om att åtskilliga av kammarens ledamöter i likhet med mig ha blivit en smula förvånade, när de tagit del först av det nu föreliggande utlåtandet och sedan av den utlåtandet vidfogade reservationen. Om man läst igenom den kritiska granskning, som utskottet ägnat den kungl. propositionen, och sedan går till lagtexten i reservationen, måste det förefalla den, som ser saken ur vad jag skulle vilja kalla en vanlig människas synpunkt, som om här skulle ha förelegat en möjlighet för utskottsmajoriteten och utskottsminoriteten att finna varandra, detta just därför att, såsom det förefaller mig, man i reservationen tagit hänsyn till den kritik, som i utskottsutlåtandet presteras mot propositionen.

Nu har det sagts man och man emellan här i kammaren, och jag har fått

Om
lag angående
fylleri m. m.
(Forts.)

det bekräftat från ömse sidor, att förklaringen till en del skulle ligga däri, att de av reservanterna framlagda lagändringarna aldrig kommit under omprövning i utskottet.

Då jag, herr talman, finner det vara synnerligen önskvärt, att lagutskottet får taga detta nya förslag under omprövning, och då det enligt min uppfattning skulle vara i hög grad beklagligt, om inte ett resultat i sakfrågan här skulle kunna nås, så vill jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att det här föreliggande utskottsutlåtandet återremitteras till första lagutskottet.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Jag har för min del varit beredd att här i dag gå in för försvar av den vid utlåtandet fogade reservationen. Då det emellertid förhåller sig så som herr Olsson i Gävle säger, att de förändringar i lagtexten, som vi reservanter föreslagit, icke varit prövade av utskottet i dess helhet, finner jag det förklarligt, att ett yrkande om återremiss under sådana förhållanden har blivit ställt, och jag skall för min del icke motsätta mig det gjorda återremissyrkandet. Jag vill därtill lägga, att jag har den uppfattningen, att ett sådant yrkande i denna kammare har majoritet. Då anser jag det obehövt, för att icke säga mer, att nu taga upp sakfrågan.

Jag skall därför, herr talman, nöja mig med att i första hand yrka bifall till det gjorda förslaget om återremiss. Skulle detta förslag icke av kammaren bifallas, yrkar jag i andra hand bifall till den reservation, som är avgiven av herr Larson i Lerdala m. fl.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Rimforsa och *Sjögren*.

Herr **Christenson** i Södertälje: Herr talman! Jag får till en början beklaga, att jag blev något förvånad över det yrkande om återremiss, som här framställdes. Det har sagts av herr Olsson i Gävle, att de jämkningar i förslaget, som reservanterna gjort, tyckas vara av sådan natur, att det förefaller, som om majoriteten och minoriteten lätt skulle kunna finna varandra, om de finge ånyo debattera denna sak.

Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att de jämkningar, som äro verkställda av reservanterna, icke gå in på den utvidgning med avseende å ansvar för missbruk av spritdrycker vid utövande av viss verksamhet, som är kärnpunkten i hela detta lagförslag. Det är också bestämmelserna härom, i 2 § av förslaget, som i huvudsak föranlett utskottets ställning till propositionen. Jag tror därför, att herr Olssons i Gävle ovannämnda antagande icke är riktigt.

Vidare säga både herr Olsson i Gävle och herr Lindqvist i Halmstad, att de i reservationen framställda spörsmålen och de däri gjorda yrkandena icke varit på tal i utskottet, och att det därför finnes anledning att låta utskottet få taga del av dem. Jag vill då för min del säga, att under den mycket grundliga behandlingen av detta ärende i utskottet, vilken pågick, om jag minnes rätt, under inte mindre än tre dagar, alla de spörsmål, som föreligga i reservationen, voro på tal. Det förelåg visserligen icke yrkanden i den bestämda form som reservanterna nu ha framställt, men vad till en början angår frågan om utsträckning i 1 § av straffbarheten till att avse även fylleri å plats, som icke är allmän, var denna fråga mycket livligt under behandling i utskottet, därvid även jämkning av förslagets bestämmelser i denna del var på tal. Det i 2 § förekommande uttrycket »att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar», vilket uttryck nu av reservanterna jämkats, var också föremål för mycket grundlig och noggrann behandling i utskottet. Skillnaden här mellan Kungl. Maj:ts och reservationens förslag är, att i reservationen före-

tagits en skärpning, så att det i stället för, såsom det heter i Kungl. Maj:ts förslag »att han kan antagas» i reservationen heter »att han måste antagas». Det är möjligt, att skillnaden icke är så stor mellan dessa båda uttryck, men man måste dock medgiva, att det är en skärpning.

Så ha vi en tredje punkt vari reservationen föreslår ändring. Jag borde kanske ha nämnt den först, eftersom den innefattas i 1 §. Den gäller frågan om höjning av bötesstraffet för det enkla fylleriet, eller det okvalificerade fylleriet, hur man nu säger, ifrån det nu sedan år 1925 gällande maximum 100 kronor till, enligt Kungl. Maj:ts förslag, 200 kronor. Den saken mötte en tämligen enhällig opposition i utskottet. Även reservanterna ha ju gått in för bibehållande av i nu gällande lag förekommande maximum för det okvalificerade fylleriet, nämligen 100 kronor.

Alla dessa tre spörsmål, som innefattas i reservationen, ha sålunda varit under grundlig behandling i utskottet, och det finns för den skull inte någon som helst anledning, såvitt jag kan finna, att nu på grund av reservationen återremittera ärendet till utskottet; och jag vill för min del på det bestämdaste motsätta mig en återremiss. Under sådana förhållanden nödgas jag, då jag har ordet, närmare ingå på den sak, som det här gäller.

Man måste gå något tillbaka i tiden för att finna uppslaget till det förslag, som nu föreligger. Det kommer, så vitt jag kan förstå, från en riksdagsskrivelse år 1920, då det i anledning av väckta motioner beslöts göra en framställning till Kungl. Maj:t om utredning angående de spörsmål, som nu äro reglerade genom ansvarsbestämmelserna för fylleri och andra dithörande förordningar. Det sammansatta första lag- och bevillningsutskott, som avgav yttrande i den frågan 1920, och vars förslag också blev riksdagens beslut, framhöll, att vid en revision borde ifrågakomma dels erforderlig höjning av bötesatsen för fylleri, dels undersökning angående omarbetning av 1841 års förordning, dels ock det önskemål, som riksdagen 1918 uttalat angående utsträckning av tillämpningen av 1913 års lag angående behandling av alkoholister, så att internering enligt denna lag skulle kunna ifrågakomma för den, som vore hemfallen åt dryckenskap och upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri, även om andra i lagen angivna förutsättningar ej föreläge. Lagen av år 1913 innehöll från början, att för att en person skulle kunna interneras, så skulle han antingen vara farlig för annan persons säkerhet eller eget liv eller också utsätta hustru eller barn för nöd eller uppenbar vanvård eller ligga fattigvården eller sin familj till last. År 1922 beslöt riksdagen sådan utvidgning av 1913 års lag om alkoholistvård, att en person, som under de två sista åren upprepade gånger dömts för fylleri, skulle kunna, om han var hemfallen åt dryckenskap, interneras, även om icke något av de andra skäl föreläge, som förut varit förutsättning för internering. Det av 1918 och 1920 års riksdagar i ifrågavarande avseende uttalade önskemålet är sålunda sedan länge tillgodosett.

Sedan var det frågan om skärpning av straffet för fylleri. Sådan har ju skett senast 1925, då bötesatsen för det enkla fylleriet höjdes till maximum 100 kronor, från förut gällande maximum 50 kr. Dessutom infördes samtidigt straff för fylleri vid försvarande omständigheter. För sådant stadgades böter från och med 25 till och med 500 kronor. Det var sålunda en ganska avsevärd skärpning av fylleristrafvet, som år 1925 genomfördes. I 1920 års riksdags-skrivelse hade vidare framhållits önskvärdenheten av en undersökning rörande omarbetning av 1841 års gamla fylleriförordning. Denna är i många avseenden antikverad och ersatt av andra bestämmelser, men ännu finns det några bestämmelser kvar, såsom angående omhändertagande av berusad person, angående avvisande av sådan person från vissa sammankomster o. s. v.

Nu uppdrogs det, sedan dessa åtgärder voro vidtagna med avseende å utvidgning av alkoholistlagen och höjning av bötesstraffet för fylleri, på hösten

Om
lug angående
fylleri m. m.
(Forts.)

*Om
lag angående
fylleri m. m.*
(Forts.)

1925 åt en kommitté att verkställa närmare utredning angående lämpliga och tidsenliga lagbestämmelser för motverkande av fylleri och dryckenskap även som angående de åtgärder i övrigt, vilka i sammanhang därmed kunde finnas erforderliga. Denna kommitté kom in med sitt förslag på hösten 1926. Det förslaget innehöll i huvudsak ett sammanförande av bestämmelserna angående nykterhetsnämnder, angående alkoholistvård och angående vissa ansvarsbestämmelser för fylleri och dessutom bestämmelser till ersättande av de återstående stadgandena i 1841 års förordning m. m. Förslaget gick emellertid icke djupare in på problemet, ehuru det kanske var en av avsikterna vid 1920 års riksdags beslut, att det skulle bli en fullständigare utredning om de åtgärder överhuvud taget, som skulle kunna vidtagas för att bekämpa fylleri och dryckenskap. Med avseende å straffet för fylleri upptog kommittéförslaget samma bestämmelser som 1925 års lag.

Det nu föreliggande förslaget går efter andra linjer än 1926 års kommittéförslag. Det innefattar, som jag redan förut berört, först höjning av maximistraffet för enkelt fylleri från 100 till 200 kronor. Vidare finns det i 1 § av förslaget, vilket jag också berörde i början av mitt anförande, ett stadgande, som gäller platsen för förseelsen. Enligt nu gällande lag skall en person, för att kunna drabbas av ansvar för fylleri, ha uppehållit sig på s. k. allmän plats, varmed förstås sådan plats, som omförmäles i 11 kap. 15 § strafflagen. Det förslag, som nu föreligger, innehåller ett tillägg, innebärande, att, om vederbörande träffas i berusat tillstånd på ställe, varom i 11 kap. 15 § strafflagen förmäles, eller å annan plats, där han lätteligen synes från sådant ställe, han skall kunna straffas för fylleri. Denna bestämmelse har av reservanterna något modifierats.

Sedan kommer den viktigaste bestämmelsen i hela lagen, nämligen i 2 §, som stadgar straff för den, som vid utövning av verksamhet, så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa, är av starka drycker så påverkad, att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar. Straffet fastställs till böter från och med 25 till och med 1,000 kronor. Äro omständigheterna försvårande, kunna böterna sättas till högst 2,000 kronor eller ock till fängelse i högst tre månader dömas. Ett något likartat stadgande på ett speciellt område infördes 1925 i motorförordningens § 41, som fastställer straff för den, som vid framförande av motorfordon är synbarligen berörd av starka drycker. Erfarenheten har ju visat, att missbruk av spritdrycker vid utövande av sistnämnda verksamhet är synnerligen farligt. Nu vill man utvidga brottsbestämningen högst väsentligt till att avse all verksamhet, vilken den än vara må, där i händelse av bristande omsorg eller besinning fara för människors liv eller hälsa lätteligen uppstår. Det kan visserligen sägas vara riktigt, att man inte bör i onödan sätta motorförarna i en alldeles särskild klass för sig, utan att, om det visas, att andra vid utövning av sin verksamhet på grund av missbruk av spritdrycker kunna vålla fara, så böra de också tagas med och kunna åtalas. Men härvid må erinras, att, då det beträffande motorförare finnes ett av erfarenheten ovedersägligen styrkt behov av dylik lagstiftning, handlingarna i detta ärende icke giva något nämnvärt stöd för en så omfattande utvidgning, som här är i fråga. För övrigt, om en utvidgning enligt förslaget skulle ske, så kan man väl med fog ifrågasätta, såsom också lagrådet gjort, att bestämmelser om en allmänare kriminalisering vid framkallande av fara böra ha sin plats i strafflagen. De synas även böra gälla alla sådana personer, som under utövande av verksamhet kunna orsaka fara, även om de händelsevis icke göra detta på grund av spritmissbruk. Man kan ju mycket väl tänka sig, att en person, som är fullständigt inkompetent att t. ex. sköta en kränglig och farlig maskin, ger sig på att hantera en sådan. Han har kanske uppgivit sig mycket

väl kunna sköta maskinen, under det att han i själva verket inte förstod den det minsta. Något dylikt kan innebära en oerhörd fara för människors liv och hälsa, men en sådan person kan inte straffas, såvida det inte händer en olycka, då han möjligen kan straffas för vållande till annans död m. m. Själva utövandet av verksamheten kan icke straffas, för så vitt det icke hänför sig till vissa bestämda områden, där redan nu kriminalisering förekommer. Vi ha ju sålunda i 19 kap. strafflagen bestämmelser om ansvar för den, som vidtager åtgärd med avseende å kanal, slussverk, järnväg, spårväg med dithörande anordningar av sådan natur, att den åtgärden kan innebära fara. Om man vill gå in för en mera allmän kriminalisering av framkallande av fara böra bestämmelser härom dels, såsom jag förut framhållit, ha sin plats i strafflagen dels ock bliva föremål för utredning och prövning i ett betydligt vidare sammanhang än som nu är ifråga. Det är huvudsakligen på dessa principiella skäl som utskottet funnit sig nödsakad att intaga en avvisande hållning till detta förslag. Anledningen är, det vill jag betona, icke alls något bristande intresse hos utskottet för, att alla de åtgärder vidtagas, som kunna vidtagas, för att bekämpa dryckenskap och fylleri. Jag tror, att jag kan försäkra, att alla ledamöter av utskottet äro varmt intresserade för den saken.

Men det är ej endast ovan angivna principiella skäl, som gjort, att utskottet icke kunnat gå med på förslaget. Det är en hel del andra omständigheter, som föranlett utskottets ställning, ur båda formell och reell synpunkt. Jag vill här särskilt framhålla bestämmelsen i § 2 om att en person, för att kunna straffas, skall vara »av starka drycker så påverkad att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar». Tre ledamöter av lagrådet ha bestämt avstyrkt hela § 2, men även den fjärde ledamöten av lagrådet har opponerat sig mot en sådan kriminalisering på endast ett antagande. Det är givet, att detta kan lätt giva anledning till godtycke och till olika tillämpning vid olika domstolar, om man skall döma på ett antagande. Jag vill påminna om, att när det år 1925 var fråga om antagande av bestämmelsen i § 41 motorfordonsförordningen om straff för motorfordonsförare, som missbrukat spritdrycker, fanns det från utskottets majoritet ett förslag, som också hade något liknande uttrycksätt som nu är i fråga, det vill säga att det då föreslogs fastställande av straff för dem, som förtärt rusdrycker på sådan tid, att det kunde antagas ha inverkat på hans möjligheter att föra bil, eller hur ordalagen nu voro, vilket jag ej kan bestämt erinra mig. Men det var det där antagandet, som även där kom fram. Detta opponerade sig åtskilliga reservanter inom utskottet emot och togo i stället ett förslag, som stadgade straff för den, som var synbarligen berörd av starka drycker, vilket ju även blev riksdagens beslut. Det är givet, att om man skall tänka sig en rättegång om ett sådant fall, får man lov att ha bestämmelserna i lagen så tydliga som möjligt. Jag vill ej påstå, att uttrycket »synbarligen berörd» är det absolut bästa i det sammanhang, där det förekommer, men att det i alla fall är bra mycket klarare än att röra sig med ett antagande rörande en persons herravälde över sina handlingar, förefaller mig påtagligt. Vi ha ju sett, att även den nuvarande bestämmelsen, att den tilltalade skall vara synbarligen berörd av starka drycker, vållat stora tvistigheter och nödvändiggjort vittnesmål och läkarutlåtanden, som gått i olika riktningar. Hur skall det bli med en lagbestämelse, där man skall döma på antagande, att vederbörande ej haft herravälde över sina handlingar? Hur många läkarintyg och processer skall det ej bli om denna sak? Jag tror, att det är omöjligt att gå in för detta. Det skulle åtminstone för domstolarna innebära synnerligen stora svårigheter. Och jag vill säga, att när nu reservanterna, som tyckt, att det ej var tillfredsställande med detta, att det »kunde antagas», skärpt bestämmelsen till att det »måste antagas», så är det visserligen en skärpning. Men om denna är så avsevärd, det kan nog

Om
lag angående
fylleri m. m.
(Forts.)

Om
lag angående
fylleri m. m.
(Forts.)

ifrågasätts. En samvetsgrann domare torde nog i regel ej döma på ett antagande, om han ej är övertygad om, att det förhållande, varom fråga är, måste antagas. Reservanternas ändring på denna punkt synes mig därför ej vara sådan, att den kan undanröja betänkligheterna mot ifrågavarande lagbestämmelse.

Jag vill erinra, beträffande frågan om utvidgning av brottsområdet till att avse all verksamhet, som kan innebära fara i samband med missbruk av rusdrycker, att år 1924 förekommo här motioner i riksdagen om särskilda åtgärder i ifrågavarande avseende beträffande trafikpersonal. Då beslöt riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t med hemställan om skärpta bestämmelser i syfte att förekomma trafikolyckor till följd av trafikpersonalens förtäring av alkoholhaltiga drycker. Jag vill särskilt framhålla, att riksdagen i sin skrivelse huvudsakligen tog sikte på förare av motorfordon och vidare yttrade om annan trafikpersonal, att beträffande sådan personal syntes behov av skärpta bestämmelser uti ifrågavarande hänseende åtminstone icke i samma grad som ifråga om motorfordonsförare vara av omständigheterna påkallade, men att utredningen dock icke borde från början begränsas endast till sistnämnda yrkesgrupp. Under den utredning, som i anledning av denna skrivelse sattes i gång, yttrade sig sedan de myndigheter, som i större utsträckning ha hand om trafikpersonal, i synnerhet järnvägsstyrelsen men även svenska järnvägsföreningen, kommerskollegium och lotsstyrelsen. Alla dessa avstyrkte bestämt skärpta straffbestämmelser i ifrågavarande avseende beträffande trafikpersonal, varmed de hade att taga befattning. Järnvägsstyrelsen lämnade en redogörelse för de bestämmelser, som den har, dels av disciplinär och dels av annan art. Om en person i järnvägarnas tjänst varit berusad tre gånger, kan han avskedas. De två första gångerna mister han viss del av sin avlöning. Dessa bestämmelser hade enligt järnvägsstyrelsens yttrande varit synnerligen effektiva och några vidare straffbestämmelser ansåg järnvägsstyrelsen onödiga. Styrelsen påpekade, att antalet fylleriförseelser nedgått till omkring 2 fall årligen under 5-årsperioden 1919—1923. Svenska järnvägsföreningen bestred också behovet av dylika bestämmelser liksom även kommerskollegium i vad avsåge sjömän och lotsstyrelsen beträffande lotspersonal. Således, efter att redan från början riksdagen uttalat tveksamhet, huruvida det funnes anledning att utsträcka kriminaliseringen till all trafikpersonal, visade den utredning, som sattes igång, och de yttranden, som avgåvos, att ett sådant behov icke föreligger. Att nu besluta en sådan lagbestämmelse, som tager med alla dessa och åtskilliga andra — man vet ej, vilken verksamhet det kan komma att beröra, det kan nästan vara vilken verksamhet som helst — det kan jag ej vara med om. Om man icke skall gå in för en allmän bestämmelse i strafflagen om kriminalisering av fara överhuvud, som skall gälla alla, finnes det, om man behöver skärpta bestämmelser på vissa områden, ingen anledning att gå längre än dit, där det verkligen finnes ett styrkt behov. Vi veta, att det finnes ett styrkt behov beträffande förare av motorfordon. För dem har vid nu ifrågavarande förseelser, då försvärande omständigheter ej föreligga, stadgats böter från och med 25 kr. till och med 1,000 kr. För min personliga del skulle jag ej hava något emot att höja minimistraffet, om så skulle anses erforderligt. Men om man ser på, hur det går till i praktiken, tror jag, att man kommer till den uppfattningen, att detta ej är nödvändigt, därför att minimibeloppet, 25 kronor, så gott som aldrig torde ådömas av domstolarna. Jag gjorde en liten undersökning beträffande dylika fall, som inträffat i min hemstad. Därvid visade det sig, att under år 1926 dömdes till ansvar för nu ifrågavarande förseelse 4 stycken och under år 1927 8 stycken. Medeltalet av de böter, som ådömdes, har varit det förra året omkring 146 kronor och det senare året omkring 190 kronor, således betydligt över det minimibelopp, som är stadgat.

Och jag tror, att de flesta domstolarna ha den principen att döma till ganska höga straff, och det med allt skäl, ty det är ju mycket betänkliga förseelser detta.

Jag skulle kanske också säga några ord i frågan om höjning av det enkla fylleristrafvet, ehuru frågan ej är så aktuell, då ju även reservanterna här gå emot Kungl. Maj:ts förslag. Men jag vill dock framhålla, att, även om antalet fylleriförseelser är mycket högt och beklagligtvis alltför stort, man dock, glädjande nog, kan konstatera en avsevärd nedgång i antalet förseelser på senare tid. Under det att t. ex. antalet fylleriförseelser år 1913 var 58,900, var det år 1927 28,500. Det är en minskning med mer än 50 %. Och om vi se på det år, då ovannämnda riksdagsskrivelse beslöts, nämligen år 1920, hade vi ett antal av 45,700. Det blir en minskning av c:a 40 % sedan den tiden till år 1927. Detta visar ju, att tendensen går i starkt nedgående riktning, även om tyvärr siffrorna, sådana de nu äro, fortfarande äro alltför stora. Jag vill vidare för min del ifrågasätta, huruvida det är rätta sättet att komma till rätta med dem, som missbruka spritdrycker, att sätta allt för stränga straff. Att t. ex., som Kungl. Maj:t föreslagit, höja maximum för det enkla fylleristrafvet till 200 kronor, det förefaller mig vara synnerligen litet påkallat. Den, som i egenskap av domare har någon erfarenhet av dessa saker och ser, vilka personer det är, som dömas för fylleri, och huru de återkomma den ena gången efter den andra, han känner sig ofta mycket tveksam, om det gagnar något till att, som väl i regel brukar ske, något höja på böterna varje gång. Han vet kanske ofta, att den tilltalade aldrig kommer att betala böterna, utan att de måste förvandlas till fängelse. Man kan nog ej på det sättet minska hans spritbegär. Jag tror sålunda ej, att det är rätta vägen att höja böterna i sådana fall. Man har dock den utvägen, som man fick år 1925, att, där omständigheterna äro försvårade, gå upp till 500 kronor. Och, om en person flera gånger varit dömd för fylleri, torde man kunna anse, att det föreligger försvårade omständigheter, som göra, att man kan gå in på den högre skalan. Men att höja straffet för det enkla fylleriet har varken utskottet eller reservanterna velat gå med på.

Ja, då nu fråga väckts om återremiss och detta kanske även blir kammarens beslut, har det möjligen varit onödigt för mig att utveckla min uppfattning i frågan så här vidlyftigt. Men då jag för min del ej kunnat finna någon anledning att återremittera ärendet utan ansett, att kammaren icke borde ha svårt för att på grundval av utskottsförslaget och den reservation, som föreligger, fatta beslut, så har jag, som jag sade från början, icke kunnat biträda yrkandet om återremiss.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **Thyrén**: Herr talman! I anledning av det framställda yrkandet om återremiss, och då jag för min del förmodar, att det yrkandet vinner andra kammarens bifall, så skall jag inskränka mig till att nu i korthet ange min syn på saken i de omtvistade punkterna, för det fall att återremissyrkandet icke skulle bifallas av andra kammaren.

Jag skall då begynna med att få bestämt understryka, att de av reservanterna föreslagna förändringarna har jag ingenting som helst emot att acceptera, därför att jag tror, att de ej i realiteten göra någon väsentlig inskränkning i propositionens ståndpunkt. Och är det någon, som finner några av dessa förtydliganden behövligen, så gärna för mig.

I övrigt skall jag blott i korthet beröra själva huvudpunkterna, där utskottet opponerat sig mot propositionen.

Först uttalar utskottet på sid. 16 betänkligheter angående själva den yttre

Om
lag angående
fylleri m. m.
(Forts.)

behandlingen av ärendet, och utskottet tyckes anse, att bestämmelserna borde ha kommit in i den allmänna strafflagen. Naturligtvis har jag haft denna möjlighet under övervägande, och jag skall med ett par ord säga, varför det ej lämpligen kunde föreslås. Utskottet talar om kap. 14 och kap. 19, där man kunnat placera dessa bestämmelser. Men kap. 14 omfattar åtminstone i allt väsentligt endast sådana angrepp, som rikta sig mot en bestämd människas liv eller hälsa. Det finnes visserligen ett gammalt undantag, men som alltid ansetts oriktigt. I 14 kap. gäller det sådana fall, som överföring av könssjukdom, där det är fråga om att utsätta en viss bestämd människa för fara, under det att inom detta område, som vi tala om, det oftast gäller den allmänna faran, som inträder, man vet ej för vem, t. ex. genom att en chaufför eller annan automobilförare i berusat tillstånd ger sig till att föra bil eller någon liknande handling. Det kap. som passar för sistnämnda fall är 19 kap. i sammanhang med fara för järnvägsdrift o. d. Men det vore uppenbarligen icke lämpligt att flytta dit den allmänna anständighetsbestämmelsen, som nu finnes i kap. 18 § 15 om berusning på allmän plats. Och slutet blir, att skall detta in i strafflagen, får man skilja på bestämmelserna och sätta in en paragraf i det ena kapitlet och en annan paragraf i det andra. Det var den uppdelningen, som föreföll mig olämplig, och som gör, att jag ej kan rekommendera det förfarandet i yttre avseende. Men det är kanske en underordnad fråga.

Därefter kommer jag över till de viktigaste anmärkningarna, som utskottet gjort i sak, nämligen beträffande §§ 1 och 2.

I § 1 har det kungl. förslaget gått ut från det kända missförhållandet, att det ofta förekommer, att folk står i portgångar och dylikt i omedelbart sammanhang med gatan eller allmän plats och äro djupt berusade. Polisen kan då ej komma åt dem, därför att de befinna sig på ett ställe, som ej avses i kap. 18 § 15. Det vill man hjälpa så, att man tager med även annan plats, där den berusade lätteligen synes från allmänt ställe. Däremot anmärker utskottet på sid. 15, att det kan leda till allt för stort ingripande på privatlivets område m. m. och föreslår en annan metod, nämligen att man kan göra en hänvändelse till den, som äger bestämna över det enskilda området, vilket torde vara tillräckligt för avvisande av ifrågavarande personer. Och så snart de därefter träffas å allmän plats, kunna de utan vidare tagas. Man har dem alltså i portgången eller förstugan; då skall man söka upp värden eller den, som för hans talan, och så jagar man ut brottslingen ur lyan, så att säga, så att man får honom på öppen mark, och sedan skall man taga honom. Det är ett slags jakt, som naturligtvis är tänkbar. Men utskottet nämner i annat sammanhang tre rader nedanför ordet »chikanös». Jag undrar, om det predikatet ej passar bättre på detta förfarande än på Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande den andra punkten, om 200 kronor som bötesmaximum, skall jag bara i korthet lämna en förklaring. Att detta maximum var högre än i det ursprungliga förslaget, berodde på den princip, som behandlades vid förra årets riksdag under debatten om en ny böteslag, nämligen att man vid böters utmätande bör taga hänsyn till den dömdes förmögenhetsställning. Grunden för förslaget om detta nya maximum har varit bland annat, att första lagutskottet i fjol som ett direkt skäl just påpekade, att man borde taga hänsyn till dessa för fylleri dömda personer, som eljest skulle slippa alltför lindrigt undan. Jag har nu tillmötesgått denna anmärkning från första lagutskottet vid fjolårets riksdag därigenom, att jag velat höja maximigränsen i förevarande fall. Men jag har, som sagt, ingenting emot att låta denna synpunkt vila och låta bero vid det nuvarande maximum av 100 kronor.

Jag övergår nu till huvudfrågan, nämligen 2 §. Det ligger naturligtvis rätt nära till hands att säga, att det här i verkligheten blott är fråga om ett fall av verkligt stor fara, nämligen berusning vid framförandet av automobil och

motorecykel. Pekar man på andra verksamheter, som kanske äro lika farliga, t. ex. kirurger, sådana, som äro anställda vid uppfostringsverk i gruvor, apotekare, de, som handhava explosiva varor, och många andra, så invändes det, att dessa fall är så sällsynta i praktiken, att om vi bara haft dem att taga hänsyn till, så skulle detta lagförslag aldrig hava framlagts. Var därför god, säger man vidare, och inskränk er till de fall, där denna lagstiftning behöves, nämligen i fråga om förare av automobiler och motorfordon, något, som emellertid redan är gjort genom bestämmelsen i motorfordonsförordningen.

Jag får först som sist säga, att denna princip, som man ofta ser och som jag hört förfäktas senast i dag, är enligt min uppfattning någonting av det farligaste och falskaste i allt vad strafflagstiftning heter. Det är den, att man plockar ut vissa enstaka fall men hoppar över andra, som visserligen äro mindre vanliga men som i själva verket äro fullkomligt likartade. Det finnes en lag, som jag tror, att mängden i kammaren hört talas om mer en gång, nämligen åkarpslagen. Denna är ett verkligt skolexempel på denna felaktiga metod. Det finnes väl de i kammaren, som äro gamla nog för att minnas, när denna lag kom till, och de andra hava nog hört talas om den sedan. Då förde man också detta resonemang, och man sade: Vad tjänar det till att straffa försök till tvång i alla möjliga fall, då det faktiskt endast har någon betydelse i fråga om strejkande arbetare? Så resonerade man 1899. Vad blev följderna av detta resonemang? De torde icke behöva närmare påpekas. Att de blivit så tydliga beror på, att lagen stött ett politiskt parti för huvudet. Hade nu också alla automobilförare och chaufförer bildat ett politiskt parti, hade man nog redan fått höra liknande toner som i fråga om åkarpslagen. För min del vill jag säga vad jag långt förut sagt från denna plats, att det skall vara svårt att finna ett försök till lagstiftning, som i så hög grad förenar orättfärdighet i formen med oklokhets i innehållet som åkarpslagen.

Ungeför detsamma kan man säga om detta. Det är bara den skillnaden, att de, som man här trampar på, hava icke samma talan.

På automobilförarnas påpekande, att andra, som begå lika farliga handlingar som de, icke straffas lika väl som de, svarar man vidare, att de andra löpa andra risker. De riskera exempelvis att bliva avsatta. Men, mina herrar, detta är en sak, och en annan sak att bliva *straffad*, d. v. s. att få sina gärningar förklarade för brott. Det är något, som automobilförarna, så snart de vakna till besinning i denna punkt, hava all möjlig grund att peka på såsom en orättfärdighet. Detta med så mycket större skäl, som man i verkligheten lätt kan göra en generalisering på sätt som här föreslagits, d. v. s. man straffar fylleri vid varje verksamhet, som till sin natur är i lika hög grad farlig. När man kan detta, varför då icke göra det i stället för att krypa bakom det där resonemanget, att det är icke så ofta, som sådana fall inträffa? För min del har jag för övrigt bestämda skäl att påstå, att sådana fall inträffa oftare än man tror. Man bara talar icke så mycket om dem.

Vad beträffar utskottets resonemang på sidan 17 i utlåtandet, att »verksamhet» vore ett tvetydigt ord, så att det kunde ifrågasättas, om icke t. ex. »gående» skulle inbegripas däruti, och när utskottet vidare på sidan 18 säger, att man kan icke veta, om det skall vara en i och för sig farlig verksamhet, eller om det är tillräckligt, att den blir sådan under vissa omständigheter, så kan jag för min del icke annat än svara, att det förefaller otänkbart, att en svensk domare skulle göra sig skyldig till en dylik missuppfattning. »En verksamhet, så beskaffad etc. att fara lätteligen uppstår» o. s. v. betyder, för att nu använda en konstterm, att faran är »inherent» i verksamheten. Det skall ligga i verksamhetens natur såsom sådan, att den är en farlig verksamhet. Det innebär sålunda icke, att man genom att stapla upp konkreta omständigheter kan göra vilken verksamhet som helst, exempelvis gående, till farlig.

Om
lag angående
fylleri m. m.
(Forts.)

Vad slutligen angår uttrycket »kan antagas» vill jag först och främst påminna det ärade första lagutskottet därom, att det var nyligen — jag tror 1925 — som utskottet självt uttalat sig härutinnan. Det gjorde det i den formen, att det hemställde om en sådan lydelse av § 41 motorfordonsförordningen, att straffbudet skulle avse den automobilförare, som förtärt starka drycker å sådan tid och till sådan myckenhet, att det skäligen kan antagas, att han vid körningen varit därav påverkad. Det är utskottet, som talar här. Kungl. Maj:t har icke gått så långt i hänsynslöshet på långt när. I lagförslaget står »påverkad». Det är icke alldeles detsamma som att bara hava förtärt rusdrycker, låt vara att förtäringen, om den gått över ett visst kvantum, spelar en roll i bevisningsavseende. Ätminstone i form är emellertid Kungl. Maj:ts förslag åtskilligt mildare och lenare än 1925 års första lagutskotts.

1928 års lagutskott har gjort en total omvändning och anser, att förslaget är för strängt. För min del tror jag, att det är lagom som det är i förslaget. I synnerhet om man, såsom reservanternas föreslagit, byter ut »kan antagas» mot »måste antagas», tror jag icke, att det kan göras någon befogad invändning. Man måste besinna, att om man än å ena sidan bör taga hänsyn till personlig frihet och söka undvika onödiga trakasserier, så har man å andra sidan alla dessa tusentals fall av hänsynslös framfart, särskilt kvällsfärder eller nattliga färder, icke minst här i Stockholms omgivning. Bara för några dagar sedan berättade någon för mig, att han nyligen en lördagsafton kommit körande mot Stockholm söderifrån, och vid denna färd hade han stött på tre bilar, som lågo i diket, naturligtvis — det kan man nog lugnt påstå — i sammanhang med förtärande av spritdrycker. Det är ju möjligt, att den kvällen ingen människa skadades; men i alla fall. Hur det går till på Djurgården hava vi klart för oss litet var. Det är en oerhörd kvantitet av fara för människoliv och hälsa, som det här gäller. Om vi kunna bringa hjälp genom en regel, som icke endast såsom gällande lag stadgar ansvar för den, som för motorfordon och därvid är synbarligen berörd av starka drycker, utan genom en allmän bestämmelse inskräper denna sats såsom ett uttryck för samhällets uppfattning, att den som genom spritförtärande under farlig verksamhet skapar allmänfara, begår ett brott, vare sig han nu är chaufför eller någonting annat, om, säger jag, vi göra detta, så skulle det förvåna mig, om det icke kommer att i någon mån inverka på frekvensen av de bedrövliga tillbud, som ständigt upprepas.

Herr talman! Jag skall icke vidare ingå på frågan utan anhåller blott att, därest icke återremissyrkandet skulle vinna bifall — vilket jag icke har det ringaste emot — kammaren måtte följa reservanternas ståndpunkt.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till yrkandet om återremiss. När till och med ledamöterna i utskottet anse, att en återremiss kunde vara gagnelig, tycker jag, att kammaren icke borde motsätta sig densamma, helst som vi veta, att en del av utskottets ledamöter icke haft tillfälle att taga del av den lagtext, som intagits i reservationen och till vilken säkerligen många av kammarens ledamöter komma att ansluta sig.

Jag ber därför att först och främst få yrka bifall till yrkandet om återremiss men, om detta icke antages, bifall till reservationen.

Jag kan förstå deras tanke, som icke i nykterhetsrörelsen se en stor sedlighetsfråga utan finna, att nykterhetsvännerna gå alltför långt i begränsningen av den personliga friheten med avseende å användandet av alkohol, jag kan förstå, säger jag, dessa; men vad jag icke kan begripa, är, att någon vill skydda berusade människor. Ty rättighet att berusa sig bör icke finnas i ett välordnat land.

Här gäller det i främsta rummet, att icke berusade människor skola få vistas på sådan enskild plats, att man kan se dem ifrån allmän plats, samt att människor icke få vara berusade vid utövande av viss farlig verksamhet. Göra de det, böra de väl straffas. Det synes mig därför vara ganska lindriga bestämmelser med avseende å de åtgärder, som böra vidtagas mot berusade människor, vilka föreslagits i reservationen.

Jag ber sålunda, herr talman, att, därest icke återremissyrkandet kan vinna kammarens bifall, få yrka bifall till reservationen.

Herr Leo: Herr talman! Den förste talaren, herr Olsson i Gävle, förklarade, att han hade svårt att fatta det läge, vari denna fråga kommit. När han läste utskottets avstyrkande hemställan och motiveringen därför samt sedan läste reservationen, fann han, att utskottets motivering för avslag icke drabbade den reservation, som har avgivits. Detta har han tydligtvis rätt uti. Det kan också uttryckas så, att reservanterna i huvudsak gjort utskottets motivering till sin egen. Man kan också konstatera, att utskottet varit fullkomligt enhälligt i sitt utdömande av ett par viktiga punkter i Kungl. Maj:ts proposition.

Jag vill erinra om detta därför, att den siste ärade talaren, nämligen herr förste vice talmannen, framkastade en retorisk fråga, huru någon kunde vilja skydda fylleriet. Det har även på annat håll, utom riksdagen, gjorts gällande, att inom utskottsmajoriteten funnes folk, som ville slå vakt om fyllet, »om det gamla hederliga svenska superiet». Jag är visserligen reservant och tillhör således ej majoriteten i utskottet, men jag tar mig ändå friheten att å utskottsmajoritetens vägnar avvisa varje sådant tal och varje sådan anspelning. Här är icke fråga om att slå vakt om superiet eller om berusade, utan här gäller det att se till, att ett framlagt lagförslag får en förnuftig form och ett förnuftigt innehåll. Det är bara det, som utskottsmajoriteten liksom reservanterna velat göra.

Jag skall be att få säga några ord också med anledning av justitieministerns yttrande. Jag delar, inom parentes sagt, justitieministerns åsikt, att 2 § i lagen bör omfatta varje slags verksamhet, som kan vara farlig i den mening, han talade om. Man bör sålunda icke dela upp de farliga verksamheterna i grupper med hänsyn till de personer, som utöva dem, utan var och en, som utövar en dylik verksamhet bör inrangeras under lagen.

Jag vill emellertid, när herr statsrådet säger, att formuleringen av denna paragraf icke kan missförstås av en svensk domare, erinra herr statsrådet, att det dock finnes fyra domare, som redan »missförstått» den. Det är nämligen fyra domare, som deltagit i utskottets behandling av detta ärende. Jag kan likväl icke tro, att det är på grund av missförstånd, som dessa fyra kommit till den uppfattning, som de ha beträffande tolkningen av herr statsrådets lagformulering.

Nu har jag för min del avgivit en blank reservation, som närmast innebär — det vill jag tillkännagiva — att jag inom utskottet försökt att få fram ett modifierat förslag, vilket i sak överensstämde med det förslag, som reservanterna framlagt. Då var det emellertid ingen inom utskottet, som ville biträda mitt förslag, utan jag nödgades gå med på avslagsyrkandet. Men två dagar senare framlämnades denna reservation, som i sak är detsamma som det förslag, jag framlade i utskottet och som där förkastades. Formuleringen av lagtexten i reservationen har emellertid icke varit förelagd utskottet och därför icke kunnat av detta behandlas. Under sådana förhållanden anser jag det vara skäl, att utskottet får tillfälle att på nytt se på denna fråga.

Jag har därför, herr talman, ingen anledning att motsätta mig yrkandet om återremiss.

Om
lag angående
sylleri m. m.
(Forts.)

Herr **Johanson** i Huskvarna: Herr talman! Denna fråga är ju mycket viktig och med hänsyn till människors liv och hälsa synnerligen betydelsefull. En återremiss för att bereda utskottet tillfälle att taga ställning till den reservation, som bifogats utlåtandet men icke varit föremål för någon närmare granskning inom utskottet, synes mig vara på sin plats. Om denna reservation komme till omprövning inom utskottet och man försökte att göra sitt bästa för att få till stånd om möjligt ett enigt förslag från första lagutskottet, vore detta uteslutande till fördel för saken och i högsta grad önskvärt.

Vi hörde ju här herr Christensons i Södertälje anförande. Det är möjligt, att det kan ligga åtskilligt i denna hans kritik. Om frågan återremitteras, blir man emellertid i tillfälle att sätta in denna kritik på den föreliggande reservationen. För var och en av kammarens ledamöter, som känner benägenhet att ansluta sig till och ämnar rösta för reservationen, vore det naturligtvis en stor fördel, om densamma bleve prövad inom lagutskottet. Vi skulle då känna oss mera trygga, när vi ginge till avgörandet i frågan.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i det yrkande, som gjorts om frågans återremitterande till lagutskott.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Jag begärde ordet endast för att säga, att jag till fullo instämmer i den erinran, som herr Leo gjorde i anledning av herr förste vice talmannens uttalande om vad som förekommit inom utskottet. Sådant gagnar icke den sak, som vi här resonera om.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag vet icke vad som har förekommit inom utskottet. Jag framhöll bara, att man icke bör söka skydda berusade personer. Jag kan icke förstå annat än att man kan fälla en rätt hård dom över dem. Jag menar icke dem, som blott använda alkohol utan att missbruk därav uppstår. Men att man vill söka skydda berusade personer, som synas från allmän plats, förefaller mig vara att gå litet väl långt i frihet. Det är en frihet för dem, som missbruka friheten. Jag har, som sagt, icke riktat någon beskyllning mot utskottet, då jag icke vet vad där förekommit.

Härmed var överläggningen slutad. Då under överläggningen framställdes yrkande om ärendets återförvisande till utskottet för förnyad behandling, förnämde sig herr talmannen först vilja framställa propositioner beträffande den sålunda väckta frågan om återremiss. I enlighet härmed gav herr talmannen propositioner dels på bifall till yrkandet om återremiss, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Christenson i Södertälje begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande votersproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller yrkandet, att första lagutskottets förvarande utlåtande nr 24 måtte återförvisas till utskottet för förnyad behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit berörda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voterspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren beslutit återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 15 och 41 i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon, begärdes ordet av

Ang. återremitterande av ett utlåtande.

Herr **Lindqvist** i Halmstad, som yttrade: Herr talman! Då det nu föredragna ärendet, första lagutskottets utlåtande nr 25, avser en följdändring i förhållande till det föregående förslag, som vi här behandlat, och detta senare förslag blivit återremitterat till utskottet, tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta, att även förevarande utlåtande måtte återremitteras till utskottet.

Med bifall till det av herr Lindqvist i Halmstad sålunda framställda yrkandet beslöt kammaren återförvisa ifrågavarande ärende till utskottet för förnyad behandling.

§ 8.

Å föredragningslistan var härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning av väckta motioner om arvskattens utbyggande och omformande för åvägabringande av en begränsning av de stora förmögenheterna m. m.

I fråga om arvskattens utbyggande m. m.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 157 i första kammaren av herr *Möller m. fl.* och nr 270 i andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning av det sätt, varpå arvsskatten borde utbyggas och omformas för att åvägabringa en begränsning av de stora förmögenheterna och en jämnare fördelning av egendomen.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Bärg, Wigforss, Björnsson, Månsson* i Furuvik, *Johansson* i Arkösund, *Björklund, Wahlmark, Olsson* i Gävle och *Ericson* i Boxholm, vilka med åberopande av den i ovanberörda motioner framlagda motiveringen yrkat bifall till motionärernas förslag om utredning; samt

av herrar *Bergman, Leander* och *Ljunggren*, vilka ansett utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven avfattning.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Björklund**: Herr talman! Jag måste erkänna, att det var med en viss förundran eller förvåning — vilket man vill — som jag för min del tog del av det utskottsutlåtande, som nu föreligger till kamrarnas avgörande. Man må ha vilken uppfattning man överhuvud taget vill om den ekonomiska situationen i landet och om den ekonomiska egendomsfördelningen, men man kunde väl, när ett så pass viktigt problem som det härvidlag rör sig om komma upp till behandling i riksdagen — efter det motion väckts i spörsmålet och utskottet förehaft motionen till behandling — väntat, att även om man icke i utskottet varit hågad för att gå in för någon större saklig diskussion i ämnet, utskottsmajoriteten i varje fall ändå skulle ha i sitt avslagsyrkande presterat vissa skäl för sin åsikt, att denna sak icke vore, i varje fall icke för

*I fråga
om arvsbalkens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

ögonblicket, värd att närmare sysselsätta sig med. Utskottet har endast med några korta ord, med tre fraser så att säga, motiverat sin ställning och därigenom också i viss mån ådagalagt den brist på intresse, som man hyser för den sak, som vi nu här ha att diskutera. Nog är väl ärendet ändå av den vikt och omfattning, att man borde gjort åtminstone ett *försök* — huruvida man skulle lyckats därmed, det varken vill eller kan jag uttala mig om — att bevisa ihålligheten av och det omotiverade uti att man går till aktion på detta område i enlighet med de linjer, som av motionärerna föreslagits.

Ingen i kammaren vill väl bestrida, att den egendomsfördelning, som för närvarande är rådande icke bara i vårt land utan över hela världen, ingalunda är av den art, att människor i allmänhet kunna känna sig tillfredsställda med densamma. Det säges nu från utskottets sida, att man har alla skäl till att vara aktsam, när man går att lagstifta och föreslå nya åtgärders vidtagande på det ekonomiska området. När man emellertid vet, att det är blott ungefär 7 % av landets befolkning, som äger omkring 70 % av nationalförmögenheten, under det att omkring 70 % äga endast 7 % av samma förmögenhet, måste man säga sig, att det väl icke kan vara märkvärdigt, om de i stort sett egendomslösa icke blott vid detta tillfälle utan alltsomoftast höja rop på en annan fördelning av de ekonomiska gävernorna.

Det är klart som dagen, att motviljan att tränga detta problem in på livet kan vara förklarlig hos människor, som ha sin livsuppfattning och sin ekonomiska livssyn fast grundad i den riktningen, att allting är bra som det för närvarande är. Sådana ha ingen anledning att befatta sig med förevarande problem; de vilja endast avvakta tiden för att se om någonting skulle komma att inträffa. Endast om det för statens del skulle kunna uppvisas ytterligare behov av ökade inkomster, är man då villig att gå fram på den av motionärerna utpekade vägen. Först sedan detta påvisats, vill man alltså överhuvud befatta sig med en reform härutinnan. Dessförinnan vill man icke gå med på ens en undersökning, huruvida det icke skulle ur landets och folkets synpunkt vara riktigt att här vidtaga en förändring.

Vi få nämligen komma ihåg, att yrkandet i motionen är begränsat till att avse en *undersökning*. Visserligen kan klämman i motionen icke sägas vara helt förutsättningslös, men det gäller dock i första hand en undersökning om huruvida man icke ur landsnyttans och folkhälsans och folkglädjens synpunkt skulle vara villig att gå in för åtgärder på förevarande område. Som sagt: bryr man sig icke alls om en annan egendomsfördelning, så begränsar man sig till ett kallt avböjande av motionärernas framställning. Men det är alldeles tydligt, att det går icke i längden att avvisa det spörsmål, som motionärerna här varit inne på.

Majoriteten säger som sagt, att endast om de statsekonomiska synpunkterna få vara avgörande, kan man gå med på en hårdare beskattning av arvsmedel. Man talar också i detta sammanhang om kapitalflykt, om omöjligheten av att åstadkomma kapitalbildning o. s. v. Men är det så farligt med denna kapitalflykt? Det kan väl icke vara de svenska kapitalägarnas avsikt att eventuellt ge sig av ifrån Sverige, där det för närvarande är så ordnat, att arvsbeskattningen på sin höjd uppgår till 10 % av arvsbeloppen, till andra länder, exempelvis England, där man får i vissa fall betala ända upp till 40 %, eller Tyskland, där man efter vissa intervaller kommer upp till 60 %. Jag är övertygad om att den faran icke är för handen. Det skall villigt erkännas, att vi ha *relativt* ekonomiskt lyckligt ställt i samhället för närvarande, men det torde vara en klok politik att se till, att man även för framtiden, om stormarna möta, har möjlighet öppen att komma in på vägar, som man eventuellt icke nu är hågad för. Jag säger detta därför, att även om man från riksdagens sida nu skulle vara med om den undersökning, som härvidlag föreslås, är det icke

därför odisputabelt nödvändigt att komma till det resultatet, att man beslutar sätta åtgärderna i verkställighet. Undersökningen skulle väl kunna vidtagas utan att därför den majoritet, som för närvarande finnes i den lagstiftande församlingen, behöver vara rädd för att de utan dess bifall skulle sättas i verket.

Jag rörde ett ögonblick vid frågan om kapitalbildningen. Utskottet säger, att det är nödvändigt för samhällets väl, att kapitalbildningen får fortsätta i dess genom utvecklingen givna former. Jag anser mig dock böra påpeka, att utvecklingen väl framdeles liksom hittills själv skapar sina former. Skulle det vara ett olyckligt experiment från statens sida, om man gäve sig in på en undersökning av den form av arvsbeskattning som det här är fråga om? Skulle kapitalbildningen därigenom försvinna. Nej, säkerligen icke. Vad är det som är anledning till kapitalbildningen? Vad är det som gör att man för närvarande har det ställt såsom det är? En hel del människor, som icke lagt två strån i kors för att samla sig en förmögenhet, få en sådan, den växer och växer tack vare den ringa arvsbeskattningen, och i tredje eller fjärde led är förmögenheten ytterligt förstörad.

Nu anser man från motionärernas sida, att man skulle på denna väg, utan att förstöra kapitalbildningen, kunna vidtaga åtgärder för att amortera statskulden. Detta är ju det första, som de erhållna medlen skulle användas till. Vad innebär en sådan amortering? Ja, staten har ju upplånat kapital, och den största delen därav ligger nedlagd i statens affärsdrivande verk. Man skulle då av det upplånade kapitalet göra återbetalningar till långivarna. Därigenom skulle ju kapitalet ingalunda i någon mån komma att förstöras; det skulle tvärtom fortfarande finnas kvar, och det skulle stå långivarna fritt att använda detsamma på det sätt som de för sin del ansåge bäst: antingen genom att utlåna det till enskilda personer eller genom att starta nya näringar och ytterligare förmera, förbättra och förstärka de tillgångar, som finnas. Har man däremot den uppfattningen — men det tror jag icke utskottets majoritet har haft — att kapitalet som sådant absolut skulle komma att försvinna genom de av motionärerna föreslagna åtgärderna, ja då förstår jag synnerligen väl utskottets ställning. Ty lika bestämt, som vi hävda, att det är nödvändigt med kapitalbildning i samhället, om man skall hålla näringslivet blomstrande, lika bestämt anse vi, att det kan föreligga en väsentlig skillnad mellan de sätt, varpå kapitalbildningen åstadkommes.

Vad beträffar den rent statsekonomiska sidan av saken, skulle det enligt min mening icke skada Sveriges land och folk, om man i överensstämmelse med vad som är god kutym hos enskilda läte även staten fortast möjligt betala sina skulder. Den statsskuld, som vi för närvarande förränta, uppgår ju till 1,800,000,000 kronor, och räntebeloppen belöpa sig årligen till mellan 80 à 90 miljoner kronor. I den mån man kan befria sig från dessa ränteutgifter, i samma mån är det möjligt för staten att gå något varsammare fram vid påläggandet av vare sig direkta eller indirekta skatter. Detta medverkar i sin mån till en ytterligare egendomsutjämning, något som i sin tur medverkar till kapitalbildningen. Det är ett ordspråk som säger, att många bäckar små göra en stor å, och det finns ju en kapitalbildning, som man i dagligt tal kanske icke tänker så mycket på, nämligen den som, förmedlad genom bankinstituten, står till företagarnas förfogande. Genom denna kapitalbildning erbjödes det möjlighet för dessa att skapa företag, som — det erkänner jag gärna — äro både till landets och folkets nytta. Men man skall icke enligt min uppfattning söka driva den satsen, att det är nödvändigt för kapitalbildningen i samhället, att man alltjämt har egendomsfördelningen lagd på det nuvarande sättet. Om man vill åstadkomma ett så lyckligt folk i ett så lyckligt land som möjligt, är det tvärtom nödvändigt att se till, att egendomen fördelas på det sätt, att

*I fråga
om arvsbatterna
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

den största möjliga förnöjsamhet kan vara tillfinnandes icke blott hos det lilla fåtalet utan även hos det stora flertalet.

Nu säger man, att äganderätten såsom sådan skulle komma i fara genom att staten konfiskatoriskt toge och lade beslag på en hel del ärvda förmögenheter. Ja, man kan ju erkänna, att äganderätten är hotad i det hänseendet, och man kan säga, att detta innebär en socialistisk annexion av kapitalet. Men man skall icke heller glömma bort, att man gör denna konfiskation därför, att man tror att det ur både politiska och ekonomiska synpunkter är nödvändigt och riktigt, att en omvärdering härvidlag kommer till stånd. Vad är det för mening i att tala om en sådan äganderätt, som den skuldsatte fastighetsägaren i staden stundom uppbar och som han har papper på? Ja visst har han papper på äganderätten men han måste också tänka på en hel del andra papper: in-teckningar, skuldförbindelser, som kanske uppgå till hela det belopp, som fastigheten kan vara värd. Likadant kan det vara på landsbygden. En trägen och flitig odalman kan från arla morgon till särila kväll sysselsätta sig med sitt arbete på sin gård för att som han tror kunna bevara den i fortsättningen. Men om han råkar ut för en olycka i form av t. ex. en felslagen skörd, så behövs det icke mera för att han ögonblickligen skall komma under fund med att han i själva verket icke äger vad han trodde vara hans eget; den verkliga ägaren uppenbarar sig kanske först när han nedlagt en massa arbete på sitt lantbruk och tvingar honom att lämna gården. Den verkliga ägaren synes icke, men han är till finnandes bakom de olika bankinstitutet, och han gör sig säkerligen påmind genom dessa, så fort han icke får ut sin rätt. Den som kanske under hela sitt liv slitit och arbetat för att förvärva en egen torva, ett eget hem, blir ofta på grund av en viss olycklig ekonomisk omständighet tvingad att på gamla dagar lämna detta hem, som han trott vara sitt eget. Den verkliga ägaren träder till och skördar frukterna av den andres arbete.

Jag tror för min del, att man från borgerligt håll skulle göra synnerligen klokt uti att göra klart för sig, att tiden allt mer och mer mognar för den tanken, att det icke i fortsättningen kan se ut så i samhället, som det för närvarande gör. Man måste öppna blicken för, att om folket har fått en politisk demokrati, som man i fortsättningen vill behålla, låter sig därmed i längden mycket dåligt förena en ekonomisk diktatur. Ty det är ingenting annat vi leva under för närvarande än en ekonomisk diktatur. Vi kunna vara överens om den saken, även om diktaturen kan vara mild nog vid många tillfällen, då den utövas. Det var först efter långa påtryckningar, efter mycket hårda påpressningar, som det lyckades arbetarklassen och de egendomslösa att komma fram till en politisk demokrati. Det är klart som dagen, att man från den sidan som icke ville medgiva, att arbetarklassen skulle erhålla sin medborgarrätt på det politiska området, är förutseende nog att säga, att hitintills ha ni fått gå. men icke vidare.

Edra politiska rättigheter, säger man, kunna ni få lov att utöva, ni kunna ha er rösträtt och er åttatimmarsdag o. s. v. Men den gången man kommer in på det ekonomiska livets område, in på området för det privatekonomiska livets helgd, är man från högerhåll, ja överhuvud taget från de borgerliga elementen här i landet, ingalunda hågad att tillmötesgå de krav, som de egendomslösa ställa på medborgarna.

Jag vill, herr talman, i varje fall icke för närvarande, längre hålla på att resonera om denna sak. Jag upprepar, att jag tror det skulle vara ur landets och folkets synpunkt önskvärt och lyckligt, om man ville söka bibringa sig själv den uppfattningen, att utvecklingen går i sådan riktning, att det i längden icke kommer att lyckas att göra motstånd mot de krav, som här motionsledes blivit framförda. Det är nämligen så, att människorna bliva allt mer och mer missnöjda. Man kan icke heller förväna sig stort över att så är fallet. Ju

mera upplysningen stiger ute bland människorna, desto mera lära de sig att förstå den ekonomiska orättvisa, som för närvarande råder i samhället, och de knota därför högt och bestämt över att egendomsfördelningen är sådan, som den är. Det torde vara på tiden, att det från statsmakternas sida verkligen tillses, att det blir något gjort på den punkt, som vi nu tala om.

Innan jag slutar, vill jag säga, att särskilt de frisinna inom utskottets majoritet ha framhållit, att man för att företaga dessa undersökningar icke skulle behöva något nytt organ, därför att man har socialiseringsnämnden att hålla sig till. Man har också pekat på ett särskilt arbete, som under fjolåret överlämnades till regeringen. Jag vill emellertid säga, att socialiseringsnämndens direktiv väl äro sådana, att den närmast endast har att undersöka i vad mån egendomsfördelningen är olika här i landet. Vad som här föreligger, är något annat. Det gäller här ett förslag till utredning, syftande till en indragning till staten av en större eller mindre del allt efter de olika beloppens storlek genom en ytterligare utbyggnad av arvsbeskattningen. Man vill göra detta för att, som jag redan har sagt, i första rummet avbetala den stora statsskulden. Jag vill tillägga, att icke behöver någon vara rädd för en ytterligare socialisering och en ytterligare utvidgning av statens affärsverksamhet under de närmaste åren. Tvärtom är det väl på det sättet, att vi under en mycket lång tid framåt skulle ha nog att göra med avbetalning av statsskulden, så att något kapital icke skulle bli över för någon ytterligare statens affärsdrivande verksamhet.

Herr talman! Med den uppfattning, jag har i denna sak, och sådan den för närvarande ligger till, kan jag icke annat än beklaga, att man från utskottsmajoritetens sida icke ens velat gå in i ett sakligt resonemang om saken. Jag måste för min del be att få yrka bifall till den reservation, som är fästad vid utskottets betänkande och undertecknad av herrar Bårg, Wigforss och Björns-son m. fl.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Nylander: Herr talman! När man tager del av den vid detta betänkande fogade reservationen, måste man konstatera, att den är avfattad i en nog så kärv ton gentemot utskottsmajoritetens yttrande. Jag för min del har på ett par punkter i reservationen funnit påståenden av den art, att jag vill börja med att gentemot dem inlägga en bestämd gensaga.

På sid. 3 anföra reservanterna i andra stycket bland annat, att man får »tvärtom det intrycket, att hela frågan om rika och fattiga inte har någon verklig betydelse för den samhällsaskådning, som utskottsmajoriteten hyllar». Jag vill gentemot reservanternas yttrande i denna del framföra det bestämda påståendet, att vi ha lika stort intresse för detta problem som någonsin reservanterna själva. Tolkar man reservanternas påstående litet vidare, kan jag icke se annat än att däri ligger en viss antydning om, att vi icke heller skulle ha vederbörlig medkänsla för de sämre lottade i samhället. Skulle något sådant ligga i reservanternas uttalande, vill jag också häremot inlägga en bestämd gensaga, ty jag vet, att vi på vårt håll äro lika besjälade av önskan att förbättra ställningen för de fattiga, som reservanterna äro. Medkänsla med de nödlidande och sämre lottade i samhället är icke något monopol varken för reservanterna eller det socialdemokratiska partiet.

På sid. 4 kommer en annan punkt, mot vilken jag likaledes anser mig böra göra en erinran. Reservanterna säga där i slutet på första stycket, att de kunna »icke underlåta att uttrycka den uppfattningen, att utskottsmajoriteten i förlitande på sin styrka i voteringen ansett det överflödigt att på allvar ge

I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

skäl för sitt avslag på motionerna». Så är ingalunda förhållandet. Utan att yppa några hemligheter från utskottet vill jag dock erinra om, att det där under tvenne dagar pågick en nog så livlig debatt, under vilken många och enligt min uppfattning bärande skäl anfördes från vårt håll gentemot den föreliggande motionen.

Jag skall emellertid be att få taga kammarens tid i anspråk för att närmare utveckla en del av de skäl, som för oss ha varit bestämmande. Jag vill då börja med det slutmål, mot vilket de nu föreliggande motionerna syfta. Det är nämligen ingenting annat än socialisering av samhället. Herr Björklund försökte i sitt nyss hållna anförande visserligen bemöta det påståendet, men jag skall snart visa, att så verkligen är förhållandet. Meningen med motionerna har ju varit att få till stånd en utredning, vilken skulle gälla frågan att genom konfiskation utjämna förmögenhetsförhållandena och så småningom överföra kapitalet i statens hand. Har man emellertid fått kapitalet i statens hand, måste detta väl innebära, att kapitalet icke blott skulle användas för konsumtion, utan det måste väl även användas något för produktion, och på det viset få vi ju det socialiserade samhället färdigt. Alla vackra ord om att vi efter en konfiskation skola börja med att avbetala statsskulden få icke locka oss ifrån att klart se, vad man egentligen syftar till.

Å andra sidan anse vi för vår del, att förbättrade sociala förhållanden och upphjälpande av de betrycktas ställning i samhället — något som alla önska, vi lika varmt som någon av reservanterna — bäst och säkrast sker genom ett fullföljande av de redan inslagna vägarna, vilka redan åtminstone vad vårt land beträffar lett till så vackra resultat. Jag kan härvid åberopa min personliga erfarenhet. Jag har under mina resor i tjänsteärenden besökt så gott som alla Europas länder och främmande världsdelar, däribland icke minst Nordamerika. Jag har därvid begagnat tillfället att vid sidan av mina tjänsteuppdrag göra jämförelser mellan de sociala förhållandena i andra länder och i vårt. Jag kan intyga, och jag tror icke, att någon i denna kammare vill bestrida det, att Sverige är det i socialt hänseende kanske lyckligast lottade landet i världen. Vad arbetarförhållandena beträffar, är det nog endast Nordamerika, som i fråga om lönernas höjd samt bostadsförhållanden går över oss. I Nordamerika har man emellertid ej vidtagit några sådana åtgärder till arbetarnas fromma, som vi i vårt land sedan länge haft införda. Jag tänker härvid på understöd åt arbetslösa och dylikt, något som för Nordamerikas vidkommande är alldeles okänt.

När jag är inne på våra arbetarförhållanden kan jag icke underlåta att påpeka en punkt, som finnes införd i motionen på sid. 7. Det står där, att »för vårt ändamål är det i alla händelser tillräckligt att konstatera, att en utveckling till större jämlikhet ifråga om förmögenhetens fördelning icke kan iakttagas i våra moderna samhällen med ett ekonomiskt liv grundat på enskild och ärftlig egendom samt mer eller mindre fri konkurrens». Huden på hjärtat, mina damer och herrar! Om ni göra en jämförelse mellan de förhållanden, under vilka våra arbetare levde för låt oss säga 20 å 30 år sedan och nu, är det någon, som då verkligen på allvar kan påstå något annat, än att här skett en avsevärd förskjutning och i praktiken ett visst utjämnande av klyftan mellan de bättre situerade och arbetarklassen? Jag påstår bestämt, att den, som vill se sanningen i ögonen, måste konstatera, att klyftan blivit bra mycket mindre, och att arbetarklassen i stor utsträckning står på en helt annan nivå än den gjorde på den tiden. Jag vill icke underlåta att ge mitt varma erkännande åt de insatser, som arbetarna och deras organisationer själva gjort i denna utveckling, ehuru förutsättningen givetvis varit den ekonomiska utvecklingen, men jag vill också säga, att tecken sista tiden tyda på att det inflytande och den makt, som arbetarorganisationerna förskaffat sig,

tendera till allt fler och fler, för hela vårt näringsliv allt sorgligare missbruk.

På sid. 10 i motionen står en punkt, som jag i detta sammanhang ej kan underlåta att beröra. I slutet på tredje stycket finnes nämligen anfört, att »egendom betyder också, att man bestämmer över vad arbete som får göras. Egendomslöshet betyder att man får arbeta, om ägaren tillåter». Ja, hur är det med den saken nu för tiden? Hur många ägare är det icke, som gärna vilja ha sina företag i gång, men som icke få det, och av vilka orsaker? Jo, just på grund av arbetarna själva. I dag, tror jag, avgöres en ganska för att icke säga mycket betydelsefull fråga, typisk för det av mig omnämnda förhållandet. Det gäller General Motors' fabriks vara eller icke vara. Här ha vi en av världens största och starkaste industriella grupper, som vill driva sin verksamhet, men vad hänger avgörandet på? Jo, det hänger på arbetarna. Att under sådana förhållanden komma med ett sådant påstående, som här göres, att det är egendomen, som bestämmer, om arbetet får ske eller ej, det är, mina herrar, ursäktat jag säger det, rent nonsens.

När jag för min del tagit del av den föreliggande motionen, har jag icke kunnat undgå att konstatera det faktum, att motionärerna alltför mycket överdriva förmögenhetens betydelse. På sid. 15 skriva de bland annat, att »personer, som ärva egendom, ärva också bättre möjligheter. De ha en bättre start, en mera eggande omgivning, större ärelystnad». Äro emellertid dessa förhållanden och egenskaper, särskilt den sista, på något sätt så säkert förenat med den ärvda förmögenheten? Jag undrar, om någon verkligen på allvar vill påstå något sådant. Är det icke i stället så, att Sveriges kulturella och ekonomiska historia visar, att ett stort antal av våra mest framstående män på det kulturella området samt män, som skapat stora kommersiella, industriella eller andra ekonomiska företag och själva genom dem skapat sig stora förmögenheter, hava kommit från fattiga hem? Sveriges möjligheter stå alla öppna. Det är dugligheten, det hänger på.

Nu säger man, för att få en ytterligare motivering för motionen, att man bör göra en jämförelse mellan arvsbeskattningsförhållandena i England och i Sverige. För det ändamålet har på sid. 17 i motionen återgivits en tabell över den engelska beskattningen. Gentemot detta vill jag emellertid understryka, att det är väl ingen, som kan inbilla sig, att dessa skattesatser skulle vara sådana i England, om det icke funnits en liten händelse, som åstadkommit det, nämligen världskriget och dess sorgliga efterverkningar, som medfört en sådan oerhörd statsskuld för England. Denna skuld och kapitalbristen gör, att England i denna stund icke kan i samma utsträckning som förut finansiera sin verksamhet i kolonierna, och härav har följt en i England enastående arbetslöshet, som nu räckt i flera år. Man kan vara övertygad om att funnes kapital i större utsträckning till förfogande, skulle säkerligen arbetslösheten icke vara så stor.

När man nu i alla fall gör jämförelser med andra länder, anser jag, att man lika gärna borde draga ut jämförelserna till exempelvis Ryssland å ena sidan och Amerika å den andra. I Ryssland är allt statens egendom. Där ha vi det socialiserade samhället i sin prydno. I Amerika är allting fritt. Var har man det bäst?

När man ser, hur särskilt det kommunistiska experimentet slagit ut, och hur kommunisterna här på alla sätt söka uppamma svårigheter för industrien och därmed öka fattigdom och umbäranden, kan man icke underlåta att göra en liten travestering av lord Bacons ord, som finnas återgivna på sid. 2 i motionen. Motionärerna tala där om hans drastiska ord, att »det är med rikedom som med gödsel, den är inte nyttig, om den icke blir spridd». När man som sagt ser det kommunistiska samhället och hur den kommunistiska pro-

*I fråga
om arvsbatterens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

pagandan inriktar sig på att bereda svårigheter för produktionen och därmed skapa nöd och elände, tycker man, att mottot för socialisternas strävanden i stället är att »det är med *fattigdomen* som med gödsel, den är inte nyttig, om den icke blir spridd».

För övrigt vill jag säga, att när man läser motionen, kan man icke finna annat än att man i den icke räknar med individer utan räknar precis, som om människorna voro brickor i ett spel. Man tror, att den ena människan är precis likadan som den andra. Om nu till exempel förmögenheterna skulle bli någorlunda jämnt fördelade, är det någon som tror, att de om någon tid skulle vara fördelade på samma sätt? Nej, säkerligen icke. Åtminstone smålänningar och västgötar, som ju särskilt bruka vara kända för både arbetsamhet och sparsamhet, skulle nog snart ha förökad sitt tillgodohavande rätt så väsentligt. Den ena individen gör snabbare slut på pengar än den andra o. s. v.

Vad nu speciellt frågan om arvskonfiskation i andra eller tredje led beträffar, behövs intet realiserande av de socialdemokratiska planerna, ty här likasom överallt annars är naturen den bästa läkaren. Det är ju så tyvärr, att de flesta personer, som ha fått arva i första eller andra led, fördärva pengarna. Hur många är det egentligen, som bruka ha förmögenhet kvar från sin farfar eller farfarsfar? Det är ett faktum, som man icke precis får förbigå.

Om vi nu emellertid skulle tänka oss Rignanos idé förverkligad! Det skulle innebära, att om nu trots allt — jag återkommer till det senare — den ena människan även i fortsättningen skulle spara mera än den andra, så uppkomme i alla fall en viss samling av förmögenheter. Då måste man ju enligt den princip, som Rignano utvecklar, gå till nya konfiskationer undan för undan, för att icke förmögenheterna skola bli så stora, att de »icke kunna av samhället fördragas», som det står i motionen. Vad skulle det betyda? Jo, det skulle icke betyda något annat än att man premierade den late och oduglige på den flitiges och omtänksammes bekostnad. Är det något att sträva efter?

Nu är det emellertid så, att man måste ställa sig den frågan, vilken förmögenhet man kan tillåta att få existera. I den punkten sväva herrar motionärer betydligt på målet. På sid. 30 står det nämligen: »Var gränsen skall sättas för den rikedom, som är för stor för att kunna av samhället fördragas, och där indragningen genom arvsskatt sålunda på allvar skulle börja, det kan aldrig en gång för alla fastställas.»

Jag måste säga, att när jag hörde det där ordet »fördragas», verkade det, som om man menade, att det man själv har, vill man helst behålla, men om andra ha litet mera, har man ingenting emot att dela det. Det erinrar mig om en historia, som jag icke kan underlåta att här draga fram. Det var i Ryssland strax efter den kommunistiska revolutionen, då det gällde att noga undersöka, om de olika individerna voro tvättakta bolsjeviker eller icke. Det var en, som man var litet misstänksam mot, och han underkastades av en medlem av tjeikan ett visst förhör, som förlöpte på ungefär följande sätt. Om du har två hus vad skulle du då göra? — Jo, jag skulle avstå det ena till dig. — Då förstår jag, att ditt tänkesätt är kommunistiskt. Men om du har en miljon rubel, vad skulle du då göra? — Jo, då skulle jag giva bort den ena hälften. Då blev den andre lugnad men var dock icke riktigt säker, utan han frågade till slut: Om du har två grisar, vad gör du då? — Dem behåller jag. — Varför det? — Jo, för att jag *har* två grisar.

Sedan jag gjort denna lilla utvikning, vill jag beröra en annan omständighet, som omnämndes av herr Björklund. Jag har nämligen jämte utskottsmajoriteten icke kunnat annat än komma till en bestämd uppfattning, att herrar reservanter absolut på alla sätt underskatta kapitalets roll i produktionen. Om en konfiskation efter de föreslagna linjerna skulle ske, säger det sig självt, att stora kapitalenheter måste brytas sönder och likaså produktionsappara-

terna samt att staten till slut skulle få övertaga det ena efter det andra mer eller mindre sönderbrutna produktionsföretaget, försvagat eller fördärvat genom det kapitalbortfall, som undan för undan måst ske.

Man underskattar även faran för kapitalflykt. Man säger, att det skulle vara intressant att se, vilka länder man skulle kunna begagna för penningplacering utom våra gränser. Jag vill icke direkt uppgiva något land här i dag, men jag tror icke, att det vore så svårt att giva anvisning på något sådant. Sedan kommer här till en annan omständighet, som man måste ha för ögonen, om man verkligen på allvar skulle tänka på att få detta förslag realiserat, och det är, att man kan vara så övertygad som helst om, att dummare äro icke människorna, än att de skulle hitta på en hel del metoder och knep för att kringgå bestämmelser av här föreslagen art. De skulle uppamma skoj, och det anser jag, att staten för sin del icke skall bidraga till. Jag har talat med jurister, som sagt, att det är en tämligen enkel sak att överskriva förmögenheter på ett sätt, som gör att de i detta fall skulle gå fria från konfiskation. Men överhuvud taget skulle ett realiserande av denna motion leda till ett oerhört slöseri och en absolut brist på sparsamhetskänsla. Den saken är jag fullkomligt övertygad om. Även om man vill göra den första beskattningen enligt denna linje mild, som det står, bortskygger detta icke det faktum, att många människor icke skulle få samma intresse av att spara som hittills.

Jag slutar med, vad jag började med, nämligen att för kammaren framhålla det faktum, att motionerna gälla att få fram en väg, på vilken man skall nå till ett socialiserat samhälle, men vi tro icke från vår borgerliga ståndpunkt på ett socialiserat samhälles välsignelser. Vi äro fortfarande fast övertygade om, att det enskilda initiativet och den enskilda företagsamheten äro de viktigaste drivfjädrarna i samhällets utveckling. Då vi kommit så långt i vårt land i fråga om bättre sociala förhållanden, som vi gjort, anser jag som sagt, att vi med tillförsikt kunna fortsätta på den inslagna vägen. Men vi kunna från bägge hållen försöka komma till ett närmare samförstånd, när det gäller en hel del aktuella ekonomiska problem. Då tror jag, att man icke behöver tillgripa några sådana här förslag och anlita några genvägar för att komma till bättre och bättre sociala förhållanden. Vilja vi i samförstånd verka för höjande av Sveriges produktion, skapa vi därmed en bas för bättre sociala förhållanden och nå då detta mål bra mycket bättre och säkrare än efter de vägar, som i förevarande motion angivas.

Med dessa ord ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Nylander förenade sig herr *Bengtsson* i Kullen.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! När jag vid remissen av statsverkspropositionen försökte fästa uppmärksamheten på den roll, den ojämna egendomsfördelningen spelar i avseende å det sociala missnöjet, så befanns det, att anhängarna av den bestående ordningen icke voro särdeles benägna att inlåta sig i diskussion. Det är då så mycket mera glädjande att konstatera, att man i dag tycks vara beredd att slå ett slag för sitt vackra kapitalistiska samhälle. Debatten i första kammaren har ju fått en stor läggning, om jag så får säga, och det ser ut, som om även i andra kammaren den kapitalistiska ordningens försvarare i dag skulle träda upp.

Herr Nylander var förbittrad över vissa uttryck, som använts av reservanterna, och ville göra gällande, att man på hans sida var lika intresserad som någon annan för problemet »fattiga och rika» och hade lika stark medkänsla med de sämst lottade, som han uttryckte sig. Vi ha ju ingen anledning att tro, att det icke på det hållet finnes ett sådant intresse och en sådan medkänsla,

*I fråga
om arvs-katten's
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvs kattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

men vi måste dock med en viss förvåning konstatera, att man aldrig ser ett resultat av denna medkänsla, aldrig något allvarligt försök att inskrida mot de föreliggande missförhållandena.

Det är alldeles klart, att herr Nylander har rätt däri, att arbetarklassens ställning i dag är betydligt bättre, än den var för 10, 20 å 30 år sedan. Det faller ingen socialist in att förneka detta faktum; tvärtom inregistrera vi det som ett mycket glädjande resultat av de ansträngningar, som arbetarklassen gjort under de senaste årtiondena för att höja sin standard i samhället. Jag skall här icke upptaga någon tvist med herr Nylander om vad det är som förnämligast bidragit till denna förbättrade ställning för arbetarklassen. Han ville ju göra gällande, att det är den allmänna produktionsutvecklingen, och den har naturligtvis också sina förtjänster. Men jag tror icke, att herr Nylander på allvar skall våga göra gällande, att om icke arbetarklassen själv gjort sin oerhörda påtryckning och *tilltvingat* sig den förbättrade ställningen, den ändock skulle befinna sig i det relativt goda läge, vari den i dag befinner sig.

Det är annars vanligt, att herrarna på herr Nylanders sida, när det gäller att bedöma en situation, alltid lägga skulden till missförhållandena på arbetarnas sida, medan de tillägga sig själva förtjänsten. Man är alltid så lätt färdig med sina omdömen. Det talades t. ex. nyss om hotet att nedlägga General Motors verksamhet i Stockholm. Herr Nylander var genast färdig att säga, att det var arbetarnas skuld. Han brydde sig överhuvud taget icke om att gå in på någon undersökning, huruvida de krav, som framställts från arbetarsidan, varit berättigade, eller om den taktik, som använts och som lett till den allmänna strejken, varit riktig. Han var från början färdig med sitt omdöme, att skulden var arbetarnas. Denna benägenhet för att lasta arbetarna är karakteristiskt för den sidan. Man ser i arbetarklassen samhällets förstörare och ett hot mot god ordning.

Den första frågan man ställer sig, sedan man konstaterat, att arbetarklassens ställning i dag är vida bättre, än den var för något årtionde sedan, är naturligtvis den: är förbättringen så betydande, har den lett till sådana resultat, att tillståndet i dag icke ger anledning till några anmärkningar? En relativ förbättring innebär ju icke i och för sig, att man skapat det goda eller önskvärda tillståndet. Man kan efter en rad av förbättringar fortfarande befinna sig i ett sådant läge, att det härskande tillståndet förefaller orättfärdigt och i många fall odrägligt. Om vi se på det nuvarande tillståndet, kunna vi konstatera, att egendomsfördelningen och inkomstfördelningen fortfarande ger oss bilden av ett samhälle, där stor orättfärdighet råder, där vi kunna konstatera en synnerligen ojämn inkomstfördelning och en synnerligen ojämn förmögenhetsfördelning. Vi kunna också konstatera en uppdelning av samhället i klasser, där några få besitta det goda och den stora massan lever under tryckta förhållanden. Jag lyssnade med mycket stort intresse till herr Nylander för att höra, om han verkligen ville gå in i ett positivt försvar för en sådan ordning. Men det föll icke ett sådant ord. Herr Nylander ansåg sig icke böra uttala sig om det nuvarande tillståndet i och för sig. Denna tystnad får väl tolkas så, att herr Nylander betraktade den nuvarande ordningen icke som en orättfärdig ordning utan som en i högsta grad god och acceptabel ordning?

Jag skall nu beträffande det rådande tillståndet be att få huvudsakligen tala med liberala tungor. Man hade väntat sig, att de representanter för den borgerliga demokratin, som sitta i bevillningsutskottet, skulle i fråga om arvs-katten haft något att säga om den ojämna egendomsfördelningen. De ha emellertid icke yttrat ett ord därom i det sammanhanget. Det är först, när man kommer till det andra utlåtandet, som berör inkomstskatten, som de äntligen lyckats pressa fram ett platoniskt uttalande för en jämnare och bättre

fördelning av det materiellt goda. Det finns emellertid även utanför socialisternas krets en del personer, vilka icke betrakta det nuvarande sociala tillståndet med den likgiltighet, som en del liberala och folkfrisinna i vårt land tyckas göra, utan med det allvar, varmed representanter för en samhällelig politik alltid borde se på dessa ting. För att konstatera arten av det nuvarande tillståndet skall jag tillåta mig att anföra några citat från liberaler.

Först tager jag ett par uttalanden av en mycket representativ samling liberaler, nämligen de engelska liberaler, som utarbetat det mycket uppmärksammade betänkande, vilket för en tid sedan framlagts. Det heter däri bl. a.:

»Det är en fruktansvärd anklagelse mot den nuvarande ekonomiska ordningen, att den uppdelat samhället i en liten klass ägare, som leva på att äga, och en mycket stor klass arbetare, som genom sitt arbete göra dessa ägare rika. Sedan alla nödvändiga korrigeringar gjorts av detta påstående, så återstår likvisst som en sanning, att produktionsmedlen — jorden, byggnaderna, maskinerna, järnvägarna, det produktiva kapitalet — tillhöra ett litet skikt av befolkningen, som av sin äganderätt inhöstar en mycket stor inkomst, allt under det att folkets stora massa på det hela taget med fullt fog kännetecknas som ett egendomslost proletariat, som lever på att försälja sin arbetskraft.»

Samma kommitterade säga:

»Den nuvarande egendomsfördelningen i vårt land är till den grad ojämn, att den utgör en *samhällsfara* och ger sakligt fog för klagomålet, att nationen uppdelats i en liten ägande klass och en stor arbetande klass. Det är av väsentlig betydelse, att alla möjliga utvägar tillgripas för att råda bot för detta onda genom att åstadkomma en jämnare egendomsfördelning.»

Till detta vill jag lägga ett citat av en enskild engelsk liberal och känd nationalekonom, Henderson. Han säger bl. a.:

»Vi bedraga oss, om vi tro det vara möjligt att — — — utrota det sociala missnöjet, så länge rikedom är fördelad såsom fallet är nu. Det har säkerligen inte hittills visat sig någon sådan tendens. Resultaten av 1800-talets liberalism, lysande och påtagliga resultat, sådana som den politiska demokratin och den allmänna folkuppfostran, ha bara starkare framhävt den ekonomiska olikhetens grova och dominerande faktum. Så länge en högre inkomst var förbunden med en högre kultur, intelligens, duglighet och allmänanda, så länge folk i enklare levnadsvillkor kände, om också med bitterhet, att deras mera lyckligt lottade medmänniskor i verklig mening voro 'överlägsna', bet icke motsatsen mellan rikedom och fattigdom så djupt. Det är därför, att så mycket har blivit gjort för att sprida kunskaper, att vidga horisonten, att höja den moraliska standarden, att för folkets breda lager skapa förhållanden, som höja självaktningen, det är därför, att samhällsandan på många sätt har blivit så mycket mera hälsosam, som ojämnheten i rikedomens fördelning nu på oss verkar som en grov och oförsvarlig anomali. *Ty den nuvarande egendomsfördelningen kan inte på allvar försvaras.* — — — Den har en tendens att på oräkneliga subtila vägar förgrova värdena och försvaga samhällsandan. Den förgiftar förhållandet mellan klasserna. *Den strider mot de mest elementära begrepp om demokrati och social rättvisa.* Om vi på allvar önska bygga upp ett bättre och mera harmoniskt samhälle, kunna vi förvisso inte försumma frågan om rikedomens ojämna fördelning.»

Man kan naturligtvis, om man vill på ett enkelt sätt avfärda en motståndare, säga, att alla dessa citat äro hämtade från engelska liberaler och alltså avse förhållandena i England. Jag tror emellertid, att den enda skillnaden i detta avseende mellan Sverige och England är, att vi i Sverige sakna de engelska liberalerna. Vi ha precis samma ojämna egendomsfördelning, precis samma orättvisa ekonomiska tillstånd här i landet som i England. Jag har redan vid remissdebatten påvisat den ojämna förmögenhetsfördelningen här i landet, men

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvska-
llens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

det kan icke skada att i detta sammanhang också belysa densamma. Det är tillräckligt att beträffande förmögenhetsfördelningen påminna om, att en tredjedels procent av befolkningen äger 30 procent av den samlade förmögenheten, att 2 procent äger mellan 50 och 55 procent av förmögenheten, att 6 procent äger 70 procent av förmögenheten och att 70 procent av befolkningen icke äger mer än 5 procent av förmögenheten. Vill man ha en föreställning om inkomstfördelningen, så kan man gå till en artikel av professor Westin-Silverstolpe i Tidens kalender för i år, där han visar, att på samma sätt som i fråga om förmögenheterna de stora inkomsterna hopas hos ett fåtal. Det finns ett mellanskikt med relativt stor andel av inkomsten, men det stora skiktet befinner sig under levnadsförhållanden, som icke kunna kallas tillfredsställande. Det visar sig, att 71 procent av befolkningen har endast 37 procent av de sammanlagda inkomsterna, medan 4 procent av befolkningen har 28 procent av inkomsterna. Det anförda är tillräckligt för att konstatera, att det nuvarande tillståndet icke är önskvärt och ger anledning till socialt missnöje, ger anledning till starka anmärkningar. Detta borde föranleda folkets representanter att allvarligt taga upp frågan om vad som kan göras för att komma från detta tillstånd till ett bättre.

När jag uppställer frågan, vad som kan göras för att komma till ett bättre tillstånd, så föranledes jag att taga upp det resonemang, som herr Nylander förde rörande slutmålet för vår strävan. Han ville mycket starkt understryka, att den här föreslagna politiken med en stark beskattning av arven i sina konsekvenser syftade till samhällets socialisering. Jag ber att få ge herr Nylander fullkomligt rätt däri. Vi socialister tro icke, att det kan skapas en rättvis ordning med välstånd för alla, utan att den ekonomiska makten på samma sätt som den politiska flyttas över från fåtalet till folket självt. Vi tro, att den ekonomiska rättvisan, det bättre välståndet och den högre folklyckan är att söka i det socialiserade samhället, och alla våra strävanden sikta däråt, även om självklart på en punkt i utvecklingen, där samhället ännu icke är moget för socialisering, våra yrkanden alltid måste begränsas med hänsyn till de möjligheter, som vid varje tidpunkt finnas. Det skulle aldrig falla oss in att fördölja vad som är målet för våra strävanden, och om herr Nylander vill ytterligare ha bekräftat, att vi till sist syfta till det socialiserade samhället, så finns ingen anledning för oss socialdemokrater att icke lämna den bekräftelsen.

Vad som nu föreslagits är ett första, icke alltför omfattande steg till en utjämning av förmögenheten och till ett åstadkommande av en bättre egendomsfördelning. Det har sagts under den allmänna diskussionen, att vad vi sålunda syfta till genom en indragning till samhället av vissa hos enskilda hopade förmögenheter är icke att göra de många rikare, icke att göra de fattiga rikare, utan endast att göra de rika fattigare. Det är ett slagord, som man ju knappast trodde, att man skulle behöva möta i nådens år 1928. Den omständigheten, att samhället indrar till sig förmögenhet, innebär ju icke att förmögenheten minskas. Det finnes ju icke endast ett sätt att göra de fattiga mera välställda. Det finnes även andra sätt att göra de fattiga mera välställda än genom att bara dela lika och sprida ut förmögenheterna på många enskilda. Det finnes ett kollektivt ägande; det finnes ett ägande genom samhället. Det rätta förvaltandet av det gemensamt ägda kan innebära för den enskilde en betydande förbättring i hans ställning. När vi socialdemokrater gå in för att hos samhället samla en gemensamt ägd egendom, är det för att den skall nyttiggöras för alla och för samhället. Det kapital, som samlas hos samhället, skall icke vara ett dött kapital utan ett kapital, som göres produktivt och användes för att öka produktiviteten och därmed också välståndet.

Frågan blir naturligtvis då, huruvida staten överhuvud taget kan tänkas vara en lämplig kapitalägare eller om vi icke måste säga oss, att för att kapi-

talet skall bli tillräckligt produktivt och giva det önskvärda utbytet, måste det handhavas och förvaltas av den enskilda företagsamheten. Jag förstår icke riktigt, vilka invändningar det var på denna punkt, som herr Nylander hade att göra mot den socialdemokratiska reservationen. Det föreföll som om han vore förtörnad över konstaterandet, att man genom att hopa förmögenheter hos några giver dessa några alldeles särskilda möjligheter i livet. Men med den roll, som penningen spelar, är det uppenbart, att så sker. Å andra sidan vill herr Nylander fastslå, att många, som kommit från fattiga hem, genom duglighet, genom egen förmåga skapat kapital och förmögenheter. Det är dugligheten, som gör det, sade herr Nylander. Ingen förnekar duglighetens betydelse, särskilt när det gäller att skaffa åt sig själv fördelar och grundlägga åt sig själv en god ställning. Men man har ändå rätt att ställa frågan, om den enskilde kapitalförvaltaren i allmänhet har visat sig besitta det förstånd och den samhällsanda, som gör, att man utan vidare kan fastslå, att endast den enskilde kapitalbesittaren är en god förvaltare av kapital. Det behöver icke dragas fram några exempel för att var och en skall kunna hava klart för sig, att det funnits och finnes i vårt samhälle massor av enskilda kapitalförstörare. Det finnes folk, som får pengar i arv och som förlösar arvet utan gagn. Det finnes folk, som disponerar penningmedel på ett oförnuftigt sätt, förskingrar kapitalet och förstör möjligheterna att tillgodogöra sig detta kapital för det allmänna välståndet. Jag är ganska övertygad om, att varenda en ur sin egen erfarenhet skall kunna konstatera sanningen av detta. Det hindrar naturligtvis icke, att det också finnes enskilda, som väl förvalta sitt pund, att det till och med finnes enskilda, som ur samhällelig synpunkt förvalta sitt pund på ett utmärkt sätt och som i sitt förvaltande av kapitalet ledas icke bara av sitt enskilda vinstintresse utan också besjålas av en samhällsanda, som gör, att deras disponerande av förmögenheten på ett alldeles särskilt sätt gagnar samhället. Vi hava likväl ingen anledning att här söka framställa saken på det sättet som om endast den enskilde skulle väl förvalta kapital eller som om den enskilde aldrig skulle kunna illa förvalta sitt kapital. Jag tror, att vi kunna konstatera, att man har ingen absolut garanti för en kapitalets goda skötsel däruti, att den ligger i privata händer, under det att man likvisst i enskilda fall kan fastslå, att enskilda personer äro alldeles utmärkta förvaltare av förmögenhet. Frågan är emellertid här, om icke *även* ett kollektivt ägt kapital och en kollektivt förvaltd förmögenhet kan bliva fruktbarande ur samhällets synpunkt.

I den reservation, som avgivits av socialdemokraterna till bevillningsutskottets betänkande, eller om det nu var i motionen, pekas bland annat på den kollektiva förmögenhetsförvaltning, som skötes genom Kooperationen. Här gå individer i relativt fattiga omständigheter och sluta sig samman för att skydda sig mot exploatering genom den enskilda handeln. Dessa enskilda individer skapa genom sin samverkan stora företag, företag, som dels lämna varorna billigare och dels oaktat detta giva vinst. Dessa enskilda sätta dessutom in sparmedel i företaget. Så hava vi i vårt land fått en Kooperation, som förfogar icke blott över väl skötta företag utan också har ett betydande samlat kapital och som använder detta kapital för att göra det produktivt, för att på nya områden utvidga sin verksamhet, för att skapa bättre förhållanden och gynnsammare betingelser, närmast för sina medlemmar. Men, eftersom dessa medlemmar representera en stor del av samhället, måste man anse hela verksamheten samhällsnyttig. Jag tror, att det är ett allmänt omdöme, att kooperativa förbundet har en god förvaltning och ledes av förståndiga män. Jag tror det vara fullt berättigat att med hänvisning till Kooperationen konstatera som ett faktum, att även ett kollektivt ägande av kapital kan vara gott och att även ett så ägt kapital kan göras produktivt och fruktbarande för det allmänna.

Frågan är nu vidare, om *staten* kan förvalta kapital på ett fruktbringande

I fråga
om arvskatten-
uthyggnads-
m. m.
(Forts.)

I fråga
om arvs-
skattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

sätt. Jag frågar mig, varför *icke* staten skulle kunna göra det. Det har antytts av reservanterna, att vad man i första hand, om man får den högre arvs- skatten och därmed större tillgångar hos staten, skulle tänka på, vore en amon- tering i starkare fart av statsskulden. Jag skall emellertid här gärna taga upp diskussionen om kapitalets användande på annat sätt för rent produktiva änd- mål. Det kan vara lämpligt att först genom ett litet citat fastställa den stånd- punkt, som det socialdemokratiska partiet intager. Denna fråga beröres i ett utlåtande, som den socialdemokratiska programkommissionen avgav 1920. Det heter där bland annat rörande ett visst stycke av programmet:

»Följande stycke innehåller ett krav utan motsvarighet i det gamla program- met: beskattningen bör ordnas så, att samhällelig kapitalbildning tryggas. Be- skattningen får icke leda till att kapitaltillgångarna bli förminskade. Det sker, om alla skattemedel användas för löpande utgifter, för konsumtionsändamål. En viss del av dem, särskilt alla medel, som inflyta genom arvsskatt, bör reser- veras för kapitalbildande ändamål. Beskattningen innebär då en överflyttning av kapitalbildningen från de enskilda till samhället.»

Jag återkommer så till frågan, huruvida ett hos staten hopat kapital kan tänkas bli fruktbärande för produktiva ändamål. När man i allmänhet re- sonerar härom, är det som om staten aldrig gjorde något i detta avseende, som om staten bara vore en inrättning, som driver in en massa pengar för att använda dem till löpande utgifter för allmänna ändamål. Man hör aldrig den tanken ventileras, huruvida icke staten också i själva verket genom sina tillgångar utövar en produktionsstegrande verksamhet av mycket stor bety- delse. Vem är det, som har skapat i väsentliga delar det kommunikations- väsen, utan vilket industrien icke skulle kunnat utveckla sig? Vem är det, som med sina kapitalinsatser möjliggör kultivering av nya områden utav vårt land? Det är icke den enskilde. Den enskilde aktar sig i regel mycket noga för att lägga ned sina pengar i företag, där han icke kan påräkna vinst omedelbart eller inom jämförelsevis kort tid. Den, som i sådana fall får in- gripa med sitt kapital, är staten. Det är staten, som genom att röja väg på sådana områden skapar nya möjligheter för vår produktiva utveckling. När staten lämnar odlingsbidrag eller lägger ned stora medel på vägförbät- ringar o. s. v., gör staten också genom sina kapitaltillgångar en insats för produktionens stegring. Vi kunna alltså konstatera som ett faktum, att staten *kan* göra kapitalet produktivt. Och om staten kan göra ett visst kapital pro- duktivt, kan staten naturligtvis göra ett *större* kapital produktivt. Den om- ständigheten, att staten äger kapital, behöver alltså icke i och för sig betyda, att detta kapital undandrages produktiviteten. Sedan kan naturligtvis staten förvaltas illa, liksom det enskilda företaget kan förvaltats illa. Men den sven- ska riksdagen är väl icke så benägen att skriva under, att just statsförvalt- ningen *måste* skötas illa, då det ju i viss mån är denna riksdag, som har an- svaret för, hur staten förvaltas.

För min del är jag övertygad om att ett indragande av kapital till staten icke behöver betyda någon kapitalförstöring. Ett kapital i statens hand kan göras i stor utsträckning fruktbärande för produktiviteten. Det är därför, som jag icke heller är rädd för socialiseringen, som lägger i det allmännas hand kontrollen över och i stor utsträckning användandet av vår produktionsverk- samhet.

Jag kommer så till en annan risk, som påstås vara förknippad med arvsbe- skattningen, med att man tar in en större del av förmögenheterna till staten. Den risken heter kapitalflykt. Jag tillåter mig först att göra ett konstaterande, som bör göras. Det är, att när herrar av herr Nylanders åskådning tala om denna kapitalflykt, har man ännu aldrig hört ett ord till fördömande av den bristande samhällssolidaritét, som tar sig uttryck i ett sådant utförande från

landet av kapital. När arbetarna strejka och framställa sina krav, får man ständigt höra, att de sakna samhällsintresse. De få dagligen predikat för sig, att i samhällets intresse måste de nöja sig med att leva i sina små förhållanden. Varje deras krav på bättre ställning behandlas mer eller mindre som en oförskämndhet. De få alltid ställt framför sig samhället såsom den gud, som de skola dyrka, som det, till vilket de alltid måste taga hänsyn och för vilket de måste underordna sina mera egoistiska intressen. Men jag har aldrig hört samma press säga ifrån till en kapitalist, som redan exporterat sitt kapital eller står i begrepp att göra det, att det hos honom är brist på samhällsanda, en brist på samhällssolidaritet, som tar sig uttryck i detta. Jag tror, att man bör konstatera detta faktum. Jag tror, att man kunde hava vissa skäl att ställa det anspråket på den press, som annars alltid gör sig till tolk för samhällsintresset, att detta samhällsintresse också någon gång åberopades mot hänsynslös kapitalism.

Jag kan i detta sammanhang heller icke undgå att fästa mig vid ett annat yttrande av herr Nylander. Han sade, att dummare äro icke människorna än att, om samhället stiftar en lag, som hotar deras förmögenheter, skola de finna utvägar att placera bort penningar, placera dem under sådana förhållanden, att man icke vid årets slut kan visa påtaglig förräntning o. s. v. Men icke ett ord i det fallet heller mot den bristande samhällssolidariteten, icke ett ord till fördömande! Vi skola nog klara våra pengar, heter det, hur riksdagen än beslutar. Jag tror, att det är på tiden, att det reageras mot denna kapitalistiska moral och att man får säga ifrån, att den omständigheten, att folk har pengar, icke löser dem från förpliktelserna till det allmänna och solidariteten med det allmänna.

Det har också anförts som en risk av en skärpt arvsbeskattning, att människorna skulle mista lusten att spara. Det är ju väldigt svårt att säga, vad människorna i den ena eller andra situationen skulle komma att göra. Här hävdas ju den meningen, att människorna spara för barnen. När vi hade före frågan om begränsning av arvsrätten, skymtade det nästan fram också, att människorna spara för kusinerna. Jag tror, att en naturlig människa under sin levnad mycket starkt tänker på sina barn, att hon arbetar för att kunna giva barnen god uppfostran och en god ställning samt gärna ett litet startkapital i livet av rent pekuniärt slag. Jag tror alltså, att detta är en drivkraft för sparande. Men jag är icke övertygad, att det är den enda eller ens den väsentliga drivkraften. Människan vet, i varje fall så länge den nu bestående samhällsordningen härskar, vad penningen betyder även för henne själv, för hennes möjligheter att leva livet, för hennes maktställning i samhället. Det ligger redan i detta medvetande en säkerligen tillräckligt stark drift till att söka under sitt liv skapa den bästa ekonomiska ställning, som man kan uppnå. Jag är därför icke alls övertygad om, att en begränsning av möjligheterna att lämna förmögenhet i arv skulle nämnvärt inskränka människornas lust att skapa kapital.

Men då säger man, att det skulle i stället öka deras lust att förstöra det kapital, de skapat. Man skulle konsumera mera. Jag tror för min del, att människor i stor välmåga tillgodose sina krav i den största utsträckning, men jag tror icke, att människorna i och för sig hava något som helst sinne för att ändamålslost kasta bort pengar. Den risken är säkerligen ganska konstruerad. För övrigt behöver icke en ökad konsumtion i och för sig betyda kapitalförstöring. Om förmögenheter på ett fåtal händer minskas och i stället möjligheten för de många till större inkomst ökas, så är det väl frågan, om icke detta, även om dessa ökade inkomster icke användas för direkt sparande utan konsumeras, skulle innebära ett framsteg, en ökning av välståndet. Ty det är väl ändå på det sättet, att kapitalet är icke i och för sig av

*I fråga
om arvsbatters
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

någon betydelse, om det ligger inlåst. Kapitalet har betydelse, i den mån det göres produktivt. Meningen med att det göres produktivt är att skapa nya möjligheter att tillfredsställa behov. Ökade behov framkalla ny produktion. Den förbättrade ställningen för de många innebär möjlighet till större produktivitet och därmed också större kapitalbildning.

Jag har här velat konstatera, att de farhågor, som uttalats, äro i stor utsträckning konstruerade, vilket också bevisas av det faktum, som anföres av både motionärerna och reservanterna, att i andra länder med en betydligt skarpare arvsbeskattning förekomma icke dessa företeelser, som man hotar oss med, om vi göra den minsta ändring i stegrande riktning av den nuvarande arvsskatten.

Jag har nu icke mycket mera att tillägga. Herr Nylander antydde under sitt anförande, att han fortfarande misstänkte någon lust till en sådan där delning jämnt. Vi ha väl dock hunnit så långt, att vi icke längre behöva diskutera på ett stadium, där vi kanske förde diskussionen för ett par årtionden sedan. Herr Nylander slöt emellertid mycket patetiskt med att betyga, att han var övertygad om, att om man bara fortsatte som hittills, skulle lyckan komma till människorna med det högre välståndet för de många. Det beror på, vad som menas med att fortsätta som hittills. Det är ju ett faktum, att vi ständigt utvecklas, och att gamla föreställningar och fördomar ständigt få vika för nya tankar, som bana sig väg. Om vi fortsätta som hittills att bryta ned fördomarna och verkligen på allvar se till, vad vi kunna göra för att hjälpa till med utvecklingen, som onekligen tenderar till större demokrati, då är jag övertygad om, att herr Nylander får rätt, då tror jag, att om vi fortsätta som hittills, skola vi så småningom komma ifrån orättvisorna till ett bättre välstånd. Menar herr Nylander däremot, att vi skulle komma dit genom ett envist fasthållande vid den nuvarande ekonomiska ordningen, med förbud att rubba på någonting i det bestående, då tror jag för min del, att han kommer, i den mån han allvarligt önskar öka välmågan och skapa ett mera allmänt välstånd, att bliva besviken. Här pågår en ekonomisk utveckling, som säkerligen icke ens den kapitalistiska ordningens försvarare förmå att hindra. Men det finns all anledning för oss, som önska en bättre ordning, att i den mån det är oss möjligt befordra utvecklingen och påskynda den dag, då vi kunna säga, att rättvisan råder i samhället.

I detta yttrande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Törnkvist* i Karlskrona, *Sjögren*, *Hagman*, *Holmström* i Sjöckholm, *Carlsson* i Stockholm och *Eriksson* i Stockholm, fru *Östlund*, herrar *Karlsson* i Vätö, *Andersson* i Igelboda, *Andersson* i Tungelsta och *Ahl*, fru *Ekberg*, herrar *Lindqvist* i Stockholm, *Jonsson* i Eskilstuna, *Ericson* i Boxholm, *Fast*, *Leo*, *Andersson* i Löbbo, *Blomquist*, *Magnusson* i Kalmar, *Werner*, *Kloo*, *Johnsson* i Kalmar, *Lovén*, *Jensen*, *Isacsson*, *Björk* och *Paulsen*, fru *Nordgren*, herrar *Carlsson* i Ystad, *Kristensson* i Göteborg, *Sjöström*, *Hedvall*, *Höglund*, *Carlson* i Mölndal, *Brännberg*, *Mårtenson*, *Olsson* i Mellerud, *Bäcklund*, *Vahlstedt*, *Andersson* i Prästbol, *Norling*, *Norsell*, *Uddenberg*, *Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Örebro, *Öhman*, *Eklund*, *Olovson* i Västerås, *Sundström*, *Lindley*, *Granath*, *Johansson* i Sollefteå, *Lindberg* och *Berg*, fru *Vessman* samt herr *Lagerkwist*.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman, mina damer och herrar! Den socialdemokratiska partiledaren, som nyss hade ordet, är ju en utpräglad optimist. Men han uttalade i alla fall för en tid sedan, att utvecklingen gått i den riktningen, att de marxistiska samhällsritningarna icke längre voro ändamålsenliga för det nya lyckorike för alla, som han nere i Lund talade om att han

ville skapa. Det tycks emellertid vara på det sättet, att socialdemokraterna känna behov av att hava guldskimrande luftslopp att vinka med. Och när marxismen i sin gamla gestaltning, d. v. s. med huvudvikten lagd på inkomstfördelningen, är på avskrivning, så har man från utlandet sökt importera mer eller mindre dödfödda projekt — mest dödfödda, skulle jag kunna säga — som t. ex. den österrikiska Bauer-socialismen och den engelska gille-socialismen, om vilka det ordades mycket en tid men som ingen nämner numera.

Det är heller icke att undra på, att man icke längre talar så mycket om inkomstfördelningen. Ifall man tittar på statistiken rörande inkomsterna för socialismens anhängare här i landet — dit hänför jag företrädesvis industriarbetarna samt de lägre statstjänarna, så finner man att en inkomstutjämnning pågår sedan länge. Den samlade taxerade nationalinkomsten är fyra miljarder kronor. Den beskattade inkomsten är cirka tre miljarder, d. v. s. efter gjorda avdrag, men man bör kanske räkna den taxerade, som är fyra miljarder. Deklar man upp rikets befolkning, sex miljoner människor, i fyrapersonershushåll, vilket torde komma genomsnittet tämligen nära, får man 1,500,000 hushåll. Och de 4 miljarderna göra i genomsnitt en inkomst av 2,660 kronor per hushåll. Men industriarbetarnas genomsnittliga löner äro enligt statistiken för 1926 2,633 kronor. Sålunda kan man icke rätt gärna göra gällande, att inom det nuvarande kapitalistiska samhället industriarbetarna lida allt för stor orätt, utan de komma så nära genomsnittet, som man över huvud kan komma. Och skall man räkna med de besparingar, som varje samhälle måste göra och som även den föregående talaren erkände vara absolut nödvändiga, kommer man till det resultatet, att de 2,633 kronorna, jämfört med de 2,660, ligga över vad vi ha råd att förbruka i genomsnitt. Herr Hansson yttrade i sitt tal nere i Lund, att industriarbetarna pendlade mellan 1,431 och 3,572 kronors inkomst. Och han tillade, att genomsnittet låg betydligt lägre, vilket ligger i sakens natur. Men han talade icke om, att de industriarbetare, som hade en inkomst av 1,431 kronor, voro torvindustrialarbetare, d. v. s. rena säsongarbetare, närmast hänförliga till jordbruksarbetare. Och enligt statistiken äro de 521 stycken. Detta torde vara orsaken till att deras lilla lön inverkar så jämförelsevis litet, när man skall taga ut genomsnittet på allas sammanlagda inkomst.

I fråga om den här förmögenhetskonfiskationen — ty en sådan är det, därom torde icke kunna diskuteras — säga motionärerna själva, att de alls icke åsyfta, att den skall täcka något budgetbehov, utan den skall ingå till en fond i statskassan. Och herr Per Albin Hansson talade nyss om, vilken användning man skulle få för denna fond. Den skulle användas för att främja produktion. Inom det nuvarande kapitalistiska samhället hava ju jordbruksarbetarna en mycket låg levnadsstandard; deras inkomster äro enligt statistiken endast 1,300 kronor. Men märkligt nog berörde herr Hansson, när han var nere i Lund, icke alls lantarbetarnas låga levnadsstandard. Det torde kanske komma sig av, att de av hans partivänner, som äro jordbrukare, tidigare hava underrättat honom om, att jordbrukets konjunkturer äro sådana, att det icke är så synnerligen lätt att alltför mycket höja lönerna. Men om man tittar på de ytterligt ojämnade siffrorna i industriarbetarlönerna, finner man, att det icke bara är fackföreningarna, som hava den avgörande betydelsen vid bestämmandet av industriarbetarnas löner, utan det är även konjunkturerna. Det torde i minst lika hög grad vara de tekniska framstegen, som gjort, att det under senare tid varit möjligt att avsevärt höja arbetarnas levnadsstandard här i landet.

Beträffande metoden vid de enskilda förmögenheternas indragning till statskassan, har man i motionen med starka sympatier omnämmt italienaren Rignanos idé. Hans förslag går ut på, att första gången en förmögenhet går i arv, skulle endast en måttlig arvskatt uttagas, andra gången hälften och tredje gången återstoden. Men så tycks man även inom motionärernas krets hava kommit

I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

*I fråga
om arvska^{tt}ens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

underfund med, att det kanske icke är så lätt att taga 50 % i stämpelskatt på en bouppteckning. Och jag kan försäkra, att skulle det förekomma på landsbygden, där ett dödsbos tillgångar t. ex. utgöras av en fastighet, som kanske är taxerad till lånevärdet, och dessutom av kreatur och maskiner o. s. v., oumbärliga för driften, att man skulle taga hälften av tillgångarna, så kunde man precis lika gärna taga alltsammans. Ty det är icke tal om annat, än att arvingarna skulle icke kunna skaffa de medel, som vore nödvändiga för att betala stämpeln. Därför hava också motionärerna det förslaget, att i sådana fall, som naturligtvis bleve tillämpliga även i fråga om industrier — ty det kan ju ifrågasättas, huruvida det icke även finns industriidkare, vars affärer äro sådana, att de icke heller skulle kunna betala hälften i stämpelskatt — så skulle det ordnas på det sättet, att staten övertog alltsammans på en gång samt betalade en livränta till de förutvarande ägarna. Det bör sålunda bliva mycket gott om befattningshavare här i landet framdeles, nämligen alla de, som skulle förvalta de där stärbhusen och som skulle ordna med livräntor åt de efterlevande.

Problemet torde emellertid vara det: kan man gå ut ifrån, att staten skulle bättre förvalta dessa förmögenheter, som indragits, än vad de nuvarande ägarna kunna göra? Ty ytterst bottnar ju hela avkastningsproblemet i det sätt, på vilket man finner användning för kapitalet. Och eftersom det är avkastningen av kapitalet och icke vem som är ägaren, som är avgörande för befolkningens levnadsstandard, måste ju den, som förordar en sådan här åtgärd, vara övertygad om att man rent förvaltningsmässigt vinner någonting. Och det torde knappast räcka, herr Hansson, att härvidlag peka på kooperativa förbundet, ty kooperativa förbundet är en sammanslutning av enskilda närmast att likställa ungefär med ett bolag. Staten har icke alls med kooperativa förbundet att göra. Men motivet för denna socialisering är — och det sade också herr Hansson — att folket gör anspråk på icke allenast den politiska utan även den ekonomiska makten. Och när han talar om folket, så vet man, att han menar industriarbetarna, de lägre statstjänstemännen och annat folk som anslutit sig till socialdemokratien. Det är folket, och det är dessa, som skulle besitta den större insikten, när det gäller förvaltningen av de rikedomar, som hopas i arvsfonden. Då vill jag verkligen fråga, om man kan vara alldeles säker på att alla dessa löntagare äga de nödvändiga förutsättningarna härför. De äro tvivelsutan mycket duktiga industriarbetare och mycket duktiga statstjänstemän. Men de hava i alla fall aldrig haft någon annan befattning med ekonomi, än att de lyft sin vecko- eller månadslön. Och jag tror icke, att detta skapar de speciella egenskaper, som krävas av dem, som verkligen skola vara ledare för stora företag, utan det kräves nog andra kvalifikationer.

Herr Hansson erkände, att samhället gått avsevärt framåt; det har blivit allt bättre och bättre för de lägre klasserna. Varför skulle man då icke kunna fortsätta på de redan prövade vägarna? Varför skall man hitta på något nytt, om vilket man icke alls vet, vart det skulle leda hän? Ty vad man måste absolut utgå ifrån, att skall man konfiskera hälften av tillgångarna i dödsbo efter dödsbo, så åstadkommes en ekonomisk förvirring, som gör, att man icke vet, vart det bär hän. Då tror jag, det är bättre, att socialdemokraterna taga steget fullt ut och med ens socialisera alltsammans. Detta finnes det någon förnuftig mening i, därest man är övertygad om gagnet. Men det finns icke någon som helst förnuftig mening i att socialisera procentvis. Skall man socialisera, är det nog bäst att socialisera alltsammans på en gång.

Nu står det emellertid i motionen här, att fattigdomen kan bäras med jämmod, då den delas av alla, men blir outhärdlig, då den dagligen kan jämföras med andras överflöd. Ja bevars, svenskarna äro kända för, att en av deras skötesynder, eller kanske rättare sagt arvsynder, är avundsjukan. Det är väl

då denna, som kommit till uttryck här. För min del tror jag verkligen icke, att folk i allmänhet resonerar på det sättet, att man skulle kunna bättre fördraga fattigdomen, om alla vore fattiga. Tvärt om, vore det händelsen, att ett samhälle vore konstruerat på det sättet, så bleve det nog ännu sämre för de fattiga. Det är ju Ryssland ett lysande exempel på för övrigt. Om man tittar på de ryska förhållandena, kan man ju icke ens göra det påståendet, att man i Ryssland är fri från avund mot de rika, eftersom där icke finns några rika längre. Där hava nu etablerats förföljelser emot de s. k. kulackerna, en sorts förmögna bönder — att de äro de duktigaste torde man kunna taga för givet. De hava skaffat sig litet bättre ställning än de andra. Men de betraktas i Ryssland som sekunda medborgare, och man gör allt för att göra livet så surt som möjligt för dem. De räknas icke som goda medborgare i Sovjetryssland, de berövas rösträtt och allt sådant. Men jag är absolut övertygad om, att våra svenska socialdemokrater skulle icke avundas dessa kulacker varken deras förmögenhet eller deras levnadsstandard. Ty den sistnämnda torde väl i jämförelse med våra industriarbetares stå på ett ofantligt mycket lägre plan.

När man nu här talar om den ojämna förmögenhetsfördelningen, så är det ju sant, att det finns väldiga rikedomar här i landet, och det skulle naturligtvis vara önskvärt, om dessa kunde vara en smula jämnare fördelade. Men det är icke alls säkert, att förmögenheten är avgörande för levnadsstandard. Om jag tar t. ex. de bäst situerade bland industriarbetarna och jämför dem med bönderna, skall ingen kunna vederlägga mig, då jag påstår, att man får gå ganska högt upp inom bondeklassen för att träffa på någon med dessa arbetares jämförlig levnadsstandard, ehuru bönderna ofta besitta en förmögenhet, som skulle skänka dem den där tryggheten, som det talas om.

Vad som enligt mitt förmenande har stor betydelse är det, att industriarbetarna icke ännu äro så ekonomiskt skolade, att de äro de rätta att taga hand om icke allenast den politiska makten — som man ju kanske inom kort får bevittna — utan även den ekonomiska makten här i landet. Om man tittar på den sista pappersmassestriden, vad visar den? Jo, man fick en förbättring i förhållande till det första förlikningsförslaget, som ger arbetarna ungefär 500,000 kronor om året. Men för att få dessa 500,000 kronor har man offrat 28,000,000 kronor i förlorade arbetslöner. Det behövs sålunda icke mindre än 56 år, innan arbetarna tjänat in vad de offrat på denna strid, och dem som icke kalkylera mera ekonomiskt kan man omöjligt tilltro, att de äro just de rätta männen till att övertaga förvaltningen av hela nationalförmögenheten. Hade det varit på det sättet, att den finansiella ställningen varit som i England med dess oerhörda skuldbörda från kriget — man har ju pekat på den höga arvs-skatten i England — att verkligen staten behövde mera pengar, så skulle jag naturligtvis icke alls tveka att rösta för ett förslag, som belagt särskilt de högre förmögenheterna med en skärpt arvsskatt. Men detta förslag avser ingenting annat än att man skulle draga in arven till en fond, som sedermera skulle förvaltas genom statens försorg, och eftersom jag tvivlar på att denna förvaltning skulle bli bättre än under privat äganderätt, måste jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Linköping: Herr talman! Ledaren för den socialdemokratiska partigruppen konstaterade under sitt anförande en hel del fakta, som han sade. Jag skall också tillåta mig konstatera ett faktum till att börja med, och det är det att den debatt, som föres under denna kulna apriklag, inleder årets valrörelse. När man läser den socialdemokratiska motionen står det genast klart, att den kommer att med mycket små strykningar och förändringar ingå i den socialdemokratiska vallitteraturen, och det anförande, som nyss hölls av herr Hansson i Stockholm, var ju också både till sitt innehåll och sin

*I fråga
om arvs-skattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

I fråga
om arvs-
skattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

uppläggning alldeles tydligt ett valanförande. När motionen tillmättes denna betydelse, förstår man ju mycket väl, att reservanterna inom utskottet äro indignerade över att deras uppslag icke rönt tillräckligt beaktande. Utskottet har allt för knapphändigt avfärdat denna stora motion, konstatera de. Jag tror för min del, att den avslagsmotivering, som utskottet anför, är tillräcklig, men jag erkänner, att det kan hava både intresse och ett visst värde att man tar upp hela detta problem till så pass utförlig diskussion, som i dag förekommit i båda kamrarna.

Motionens framkomst är nämligen ett ganska märkligt tecken på en viss nyorientering i socialdemokratisk politik, ett försök att finna nya vägar för en framstöt i socialismens ideriktning. Det skulle vara lätt att peka på åtskilliga andra tendenser i samma riktning, vi kanske få anledning att peka på dem, när vi få kommunalskattefrågan i kammaren. Jag skall förbigå den saken nu, och jag skall i största korthet liksom herr Nylander konstatera, att här har skett en förskjutning av ganska anmärkningsvärd karaktär.

Den centrala punkten i den svenska socialdemokratiens program har hittills varit *statsdriften* — överförandet i statens hand av naturtillgångar och stor-drift. Denna statsdrift har naturligtvis ej betraktats som ett självändamål, utan som ett medel att avskaffa »den kapitalistiska utsugningen», som man brukar säga, och åstadkomma en »bättre produktionsordning», som man brukar lova. Upphävandet av den enskilda äganderätten och dess ersättande med »samhällelig äganderätt» var slutmålet, men det har stått långt i fjärran och det har ansetts taktiskt klokast att tala så litet som möjligt om den saken. Det har t. o. m. erkänts eller medgivits, att *ersättning* borde lämnas vid naturtillgångars och företags förstatligande.

Konfiskationsidén har alltså hittills saknat aktualitet.

Nu har den i ett slag ställts i förgrunden genom dessa motioner. Nu är det socialiseringsidén, som åtminstone skenbart blivit ställd åt sidan. Man tvingas ovillkorligen att fråga, om detta har något samband med socialiseringsnämndens alltmera avtynande verksamhet. Allt nog, man avvaktar ej dess utredning, utan går nu direkt på egendomskonfiskationen med den öppet tillkännagivna avsikten att genom skärpt beskattning åstadkomma en *egendomsutjämning*, en *jämnare fördelning av välståndet*.

Man har främst tagit sikte på *arvsskatten* som instrument; motionärerna mena att den metoden vinner lättast anslutning. Men även inkomst- och förmögenhetsskatten är avsedd att tjäna samma syfte, som framgår av den motion, som vi om en stund komma att behandla.

Förslaget att begränsa de stora förmögenheterna genom en arvsbeskattning, som öppet erkännes vara av ren konfiskatorisk natur, stödes av en mycket vidlyftig motivering, en motivering som till drygt hälften består av citat från utländska nationalekonomer och socialpolitici. Med särskilt välbehag hava motionärerna citerat liberala sympatiuttalanden, även om dessa i flera fall äro av rätt platonisk innebörd. Det är emellertid anmärkningsvärt att dessa liberala författare, som citerats, ej dragit ut de praktiska konsekvenserna så långt som motionärerna. Dessa uttalanden om den ärvda förmögenhetens betydelse för egendomsfördelningen och för samhällets gestaltning har sitt största intresse och värde däri, att de visa, huru problemet på dessa håll främst fattats som ett moraliskt och samhällsetiskt, icke som ett *ekonomiskt* problem. De äro utslag av liberal ideologi, som man mycket väl känner till från engelska tidskrifter och tidningar, men som, jag ber att få betona detta, mina herrar, ganska litet kommit fram, när det gällt praktisk politik i England. Jag förmodar, att den närmast följande talaren kommer att hänvisa till det program, som de engelska liberalerna utarbetat. Då erinrar jag om, att detta fortfarande är blott ett programutkast, tillkommet på enskilt initiativ och än-

nu icke genomdiskuterat och än mindre utformat som praktiskt reformupp-
slag i det politiska arbetet. När dessa författare, som citeras i motionen, kom-
ma in på de ekonomiska principerna och skola taga itu med de praktiska kon-
sekvenserna av sina teorier, då bli uttalandena påfallande vaga och osäkra.

Man kan instämma i åtskilligt som säges om den ojämna egendomsfördel-
ningens nackdelar ur samhällsetisk synpunkt, men man kan absolut icke gå
med på det lättvindiga och för resten rätt sofistiska resonemang, varmed de
ekonomiska och praktiska sidorna av problemet avfärdas i motionen. Det är
rätt anmärkningsvärt, att författaren till denna motion, som visar sig äga så
pass intim förtrogenhet med vissa sidor av den moderna nationalekonomien, i
sin teoretiska utredning kunnat alldeles förbigå den grundläggande frågan
om *beskattningens ändamål*. Under sina flitiga studier i den nationalekono-
miska och socialpolitiska litteraturen tycks han ej ha observerat den sidan av
problemet. Det övervägande flertalet finansteoretici och nationalekonomer äro
ense om, att skatternas uteslutande uppgift är att *tillfredsställa de offentliga
behoven* — samhällsmedlemmarnas gemensamma behov. De avvisa alldeles
bestämt tanken på att använda beskattningen som ett medel att åstadkomma
en förändrad fördelning av nationalinkomsten och nationalförmögenheten. Det
finnes ett par remarkabla undantag, den ene är tysken Adolf Wagner och
den andre är svensken Knut Wicksell. Knut Wicksell tyckes för övrigt vara
motionärernas lärofader. De göra gällande, att beskattningens ändamål
skulle, vid sidan av det rent fiskaliska, att skaffa medel till statsutgifternas
fyllande, vara också det mera socialpolitiska, att åstadkomma en förändrad
fördelning av samhällets inkomst och nationalförmögenhet. Men dessa två
nationalekonomer stå praktiskt taget ensamma om denna åsikt, och även så-
dana nationalekonomer, som i och för sig icke vilja avvisa tanken på att sta-
ten skulle kunna ingripa i syfte att åstadkomma en förändrad egendomsför-
delning, ställa sig dock alldeles bestämt avvisande mot tanken att använda be-
skattningen som instrument i detta syfte. Den man kan säga allenarådande
uppfattningen bland finansteoretici är alltså, att beskattningen skall vara en
samhällets inkomstkälla, som skall anlitas *endast om och i den mån samhälls-
behoven göra det nödvändigt*. Däremot har staten icke rätt att i beskattning-
gens form beröva samhällsmedlemmarna vad de genom sin verksamhet eller
på annat sätt kunnat förvärva. — Om denna elementära sats förnekas, och
det göra motionärerna, och om beskattningen göres till självändamål, såsom
de föreslå, rubbar man en av kultursamhällets grundvalar, och verkningarna
härav skola, till alla samhällsmedlemmars skada, visa sig i näringslivets för-
ödelse och allmän osäkerhet. Vi behöva ej gå långt för att finna exempel
härpå.

Det har redan påpekats, att motionen i många avseenden är motsägelsefylld.
Motionen pläderar för en politik, som innebär äganderättsprincipens upphä-
vande, men den söker locka småbönder och hantverkare med förespeglingar,
att arvsrätten till *deras* egendom skall bli obeskuren. Det är blott de stora
förmögenheterna man vill åt. Men var skall gränsen dragas mellan stora och
små förmögenheter? Den gränsen kan aldrig en gång för alla fastställas,
svara motionärerna. Det svaret ger anledning till åtskilliga reflektioner.

Man framhåller vidare den fattige enskildes svårigheter att slå sig fram med
två tomma händer och visa sin duglighet gent emot dem, som representera
den ärvda förmögenheten. Men man snuddar blott lätt vid det faktum, att
svårigheterna bli alldeles desamma i framtiden, om, som motionen förutsätter,
de enskilda ärvda förmögenheterna motsvaras av vissa korporationers förmö-
genhet, t. ex. de kooperativa företagens, vilka, enligt motionärerna, skulle
jämte staten övertaga rollen som kapitalsamlare och kapitalförvaltare. Det
ligger också en motsägelse däri, att samtidigt som man går in för en beskatt-

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

ning utan fiskaliska motiv, hänvisar man till den engelska arvsbeskattningen som ett efterföljansvärt exempel, denna arvsbeskattning som är det mest extrema exempel på huru man av tvingande fiskaliska skäl gått till uppenbara överdrifter i beskattningen. Det är den hårda nödvändigheten, som framtvingat denna stränga arvsskatt, icke några socialpolitiska planer på jämnare egendomsfördelning.

Motionärerna förbise icke, förklara de, att vissa vägande invändningar kunna göras mot en arvsbeskattning i konfiskatoriskt syfte. Men de avfärda dem ganska lättvindigt. Farhågorna för att kapitalbildningen kommer att minskas avfärda de, som herr Hansson nyss gjorde, med den förklaringen, att det finnes andra vägar för tillgodoseende av kapitalbehovet än de rikas sparande; de peka på försäkringar, fackföreningskontingenter, kooperations sparmedel. Och vidare säga de, att *staten* sparar redan nu genom pensionsfond, rusdrycksmedelsfond o. s. v. Därmed tror man sig hava undgått att behöva gå vidare in på frågan om en jämnare inkomstfördelnings hämmande inflytande på ett lands kapitalbildning. Den risken får dock ej bagatelliseras. Jag såg för några dagar sedan ett uttalande av några mycket kända engelska finansmän, bl. a. bankchefen Sir Hugh Tennant, som med stöd av sin praktiska erfarenhet fastslog, att sparatet i England gått relativt tillbaka på senaste tiden, och förklarade, att detta var en direkt följd av den jämnare inkomstfördelningen. Inkomstillskottet går till konsumtion och ej till kapitalbildning. Ja, det är ett praktiskt vittnesbörd. Mot detta hava motionärerna icke haft något annat att ställa än sin teoretiska övertygelse om, att staten skulle vara i stånd att i lika hög grad som de enskilda tillgodose kravet på tillräckliga besparingar av nationalinkomsten. Motionärerna göra också den invändningen, att de icke tänkt, att dessa konfiskerade förmögenheter skulle delas upp på konsumenterna; det finnes icke någon risk för att de skola stryka åt, utan de skola indragas till staten och vara kvar i statens hand, som herr Hansson nyss sade. Man har i första hand tänkt sig, att dessa indragna medel skulle användas till amortering av statsskulden. Jag hade tänkt att få litet mera höra talas om detta praktiska uppslag, ty det kunde tänkas vara ett ändamål, som skulle kunna öva en viss lockelse även utanför de kretsar, till vilka motionärerna riktat sin framställning, men det har icke hörts något vidare därom, och det får kanske betraktas som ett tecken på, att motionärerna äro på det klara med, att det är en lek med ord, då man säger, att de till staten indragna medlen skola användas till amortering av statsskulden, eller om man säger, att de skola fonderas. I båda fallen är det en fondering av de medel, som staten lägger beslag på. Allt nog, det genom arvsskatten indragna kapitalet skall nu samlas i statens hand och på så sätt komma producenterna till godo. Ja, detta uttalande är värt att taga fasta på. Motionen talar vitt och brett om *förmögenhetsutjämning*, men när man kommer till konklusionen, är det icke alls fråga därom utan blott om *ett överflyttande av förmögenheten från den enskilde till staten*. De rika bli fattigare, men de fattigare bli ej rikare, kanske snarare fattigare. Det beror på, huru dessa kapital bli använda i statens hand. Här är motionens svagaste punkt. Icke med ett ord beröres denna kardinalpunkt: *kapitalet kan i statens hand ej göras lika fruktbringande som i den enskildes*. Detta är dock den avgörande invändningen, som kan resas mot hela denna plan, och man kan säga, att hela planen faller på denna, om icke på något annat. Det är därför synnerligen anmärkningsvärt, att motionen fullständigt förbigått den. Herr Hansson måtte hava insett, att detta förbigående utsätter motionärerna för kritik. Han förklarar nu, att indragningen till samhället innebär icke någon minskning i förmögenheten, icke heller innebär den någon risk för att kapitalet skulle få en sämre användning. Han förklarar detta i mycket bestämd ton, och man var mycket intresserad att höra den mo-

tivering, som skulle stödja detta positiva uttalande. Såvitt jag kunde finna inskränkte sig motiveringen till några mycket allmänna uttalanden om, att i själva verket skulle det icke vara omöjligare för staten att använda dessa pengar nyttigt och förståndigt än det är för den enskilde företagaren att göra det, och herr Hansson kom naturligtvis då in på den gamla historien om den slösaktiga arvingen, som på ett skadligt — framför allt för sig själv skadligt — sätt använde det kapital han fått ärva. Varför skulle icke staten kunna använda kapitalet bättre, undrade han. Jag hemställer till herrar motionärer, huruvida detta kan anses vara en tillräcklig motivering för det påstående, som herr Hansson ville göra, att staten vore i stånd att på ett för produktionen lika gagneligt sätt som den enskilde handhava det kapital, som genom arvsbeskattningen skulle komma i statens hand. Den invändning man ögonblickligen måste göra är naturligtvis denna: skulle icke resultatet ha varit bättre, om den verksamhet, som nu omhänderhaves av staten, utövas helt och hållet av enskilda? Herr Hansson hänvisar till att staten är förvaltare av betydande kapital och utövar en stor produktiv verksamhet. Skulle icke denna verksamhet med större framgång kunna utövas av enskilda? Jag tror icke, att man med vissa exempel för ögonen skall utan vidare kunna svara nej på den frågan.

Vidare sades det, att staten är i stånd att med anlitage av sina skatteresurser mobilisera kapitalet lättare än enskilda. Men användningen av detta kapital får också sin prägel genom nämnda större möjligheter att anskaffa kapitalet. Det ansvar, som den enskilde känner för användande av eget eller lånat kapital, känner icke staten. Det är ett kollektivt ansvar, och ett kollektivt ansvar blir aldrig detsamma som ett enskilt. Ingen kan ställa någon person till ansvar för en felaktig användning av de medel, som äro investerade i statens företag. Försöker man göra detta, stöter man ögonblickligen på den invändningen, att ansvaret delas av flera. I sista hand är det riksdagen, som får taga ansvaret.

Man kan utan vidare fastslå, att resultatet av den finansoperation, som man här föreslår, skulle bli en allmän försämring genom minskad kapitalbildning och sämre användning av kapitalet i statens hand. Herr Hansson har icke på denna punkt kunnat framlägga något som helst bevis för att man skulle ha anledning att vänta sig en motsatt utgång. De allmänna uttalanden, som han gör om enskild och offentlig sparsamhet, behöva verkligen något mera konkretiserat, för att de skola verka övertygande. Hittills stå de som blotta och nakna påståenden.

För att egendomsutjämningen skall så litet som möjligt komma i kontakt med sparsamhetsintresset rekommendera motionärerna en tillämpning av den italienska nationalekonomen Rignanos idé om en successiv indragning av arv till staten. Det har redan framhållits vad denna innebär: att vid första arvsfallet arvsbatten skulle vara ingen eller obetydlig, att vid det andra minst hälften av den ärvda förmögenheten skulle indragas och att vid det tredje arvsfallet, sålunda vid övergången till den tredje generationen, hela återstoden skulle tillfalla staten. Barnen skulle således alltid få frukterna av föräldrarnas direkta besparingar, anför man, och detta skulle vara ett skäl för att denna metod skulle i mindre grad än den direkta konfiskeringen komma i kontakt med sparsamhetsintresset. Så har man också kompletterat denna metod med ett förslag, som väl får anses vara av svenskt ursprung och är motionärernas egen uppfinning, nämligen att staten skulle genast vid första arvsfallet lägga beslag på hela förmögenheten och ge arvingen livränta; därigenom skulle man undgå risken av att kapitalet under den rätt långa tid, som kan väntas förflyta mellan första och sista arvsfallet, skulle hinna förslösas. Hela resonemanget på denna punkt är typiskt för motionärernas bristande realitetssinne.

*I fråga
om arvsbatten
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

De kunna visserligen icke förneka, att svårigheter finnas, de erkänna t. o. m. att svårigheterna i vissa fall kunna vara ganska stora, men, säga motionärerna på en punkt, dessa svårigheter behöva vi icke grubbla över i dag; kommer tid kommer råd, resonera de förmodligen. Och så begär man, att den svenska riksdagen på sådana grunder skall skriva och begära utredning i motionens syfte!

Man påpekar också, att det dröjer en tid, innan statens förvaltning framtvingas. Herr Nylander har redan med praktiska exempel visat, hur det kommer att gå, om denna idé skulle praktiskt genomföras, hur det innebure en söndersplittring av stora ekonomiska förvaltningsenheter och därigenom ett våldsamt, ödesdigert ingrepp i själva produktionsprocessen. Jag tror att man gör motionärerna den största tjänsten, om man så litet som möjligt eller rättare sagt så kortfattat som möjligt berör denna sida av motionen och endast konstaterar, att motionärerna ha fullständigt brustit, när de på denna punkt skola övergå till att redogöra för hur de tänka möta de praktiska konsekvenserna av sin tillämpning av denna italienska idé.

Hela motionen är ett utslag av socialpolitiskt teoretiserande, och detta från en utgångspunkt, som egentligen bottenar i en helt annan princip än den man här förfäktat. Motionen argumenterar ju för en egendomsutjämning delvis med liberala argument, ehuru jag efter herr Jönssons i Revinge anförande kan konstatera, att åtminstone den svenska riksdagens liberaler icke känna sig solidariska med dessa argument. Motionärerna tala, som sagt, för en egendomsutjämning, men hela motionens syfte är produktionsmedlens förstärkning. Motionen måste således ses ur socialiseringssynpunkten. Nu kommer visserligen här genast att invändas, att man bara begär en utredning. Men den frågan ligger då närmast till hands: varför kan man icke lägga denna utredning i socialiseringsnämndens hand? De frisinnade reservanterna ha alldeles rätt i sitt påpekande att socialiseringsnämnden ju redan har att syssla med problem, som i huvudsak sammanfalla med de här uppställda. Varför kan man icke avvakta socialiseringsnämndens utredning i stället för att begära en ny undersökning i samma fråga?

Man kan ju icke förvåna sig över att de socialdemokratiska motionärerna givit sig i kast med förevarande problem, som i århundraden sysselsatt det västerländska samhällets tänkare. Men man kan ha skäl att påtala den verklighetsfrämmande syn på problemet, som präglar motionen. Man kan också med rätta påtala den ymniga dimbildning av fraser, vari själva reformförslaget insvepes. Det är möjligt, att denna agitatoriska framstöt kan vinna bifall här och där hos okritiska valmän, men säkert är, att motionen icke kommer att stärka det socialdemokratiska partiets aktier hos mognade, tänkande och ansvarskännande medborgare. Denna motion är intet plus i den meritförteckning, varmed socialdemokraterna söka vinna majoritet i riksdagens andra kammare och därmed plattform för en ny socialdemokratisk regering.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman! Den siste ärade talaren hade många och skarpa annärkningar att rikta emot den motion, som även jag haft äran under-teckna. Hans huvudanmärkning gick därpå ut, att här föreläge ett foster av sterilt teoretiserande, och han ansträngde sig till det yttersta för att kasta ett löjets skimmer över detta teoretiska och, enligt hans mening, misslyckade försök. Jag kom därvid att tänka på en liten anekdot: det gick en gång en ung snobb upp till den engelske filosofen Carlyle för att driva med honom i anledning av hans samhällsfilosofiska teorier. Carlyle vände sig till mannen i fråga och svarade: min unge vän, skämta icke med sociala teorier! Det fanns en gång en social teoretiker, som hette Jean Jacques Rousseau. Han skrev en

bok, som hette »Det sociala kontraktet». Av den bokens andra upplaga bands ett exemplar i huden av en flådd fransk adelsman!

Jag berättar, herr talman, denna i och för sig drastiska anekdot, därför att den synes mig ställa i riktig belysning det slags kritik, som den föregående ärade talaren förde i fält.

Det är bekvämt att avfärda hela den socialistiska åskådningen som en steril teori; men, herr Anderson i Linköping, vad man *icke* avfärdar så lättvindigt och vad man överhuvud taget *icke kan* avfärda, det är den verklighet, mot vilken den socialistiska åskådningen tecknar sig. Den har icke kommit såsom skjuten ur en pistol. Den har sina sakliga förutsättningar. Och det är ett fullkomligt misstag, herr Anderson i Linköping, att inbilla sig, att de krav, de synpunkter, som utvecklats i förevarande motion, skulle stå på sidan om verkligheten, skulle vara ett uttryck för något sterilt teoretiserande av det slag, över vilket herr Anderson lät sin kvickhet spela.

I det stycket skulle jag kanske börja med ett konstaterande, att min högt ärade, förträfflige och gode vän Jönsson i Revinge här i sitt anförande var talesman för den åskådning, som gemenligen kallar sig den liberala. Jag vet icke, var skillnaden längre ligger mellan den liberala och folkfrisinade åskådningen — förmodligen är det den berömda och gamla klassiska skillnaden mellan jourhavande och daghavande korpral! Men, herr talman, jag går ut ifrån att den ärade talaren i sin framställning var tolk för den borgerliga mellangruppen inom kammaren, för dess åskådning på det politiska, sociala och ekonomiska området. Jag tänkte, när jag hörde honom, på en tysk versstump, där det heter:

»Åt fanders är nu anden.
Blott hegman återstår.»

Jag skulle tro, att om detta, som min ärade vän Jönsson i Revinge gjort sig till tolk för, är identiskt med den liberala åskådningen, få vi använda förstöringsglas för att upptäcka, vari skillnaden egentligen ligger mellan den åskådningen och den som fördes i fält av den siste ärade talaren.

Man nödgas med förvåning fråga sig, om vi alltså kommit dithän, att svensk liberalism icke längre kan finna något behov föreligga att ens diskutera de spörsmål, som här förts fram. Det var, som om min ärade vän Jönsson i Revinge hade varit en smula förtretad över att man besvärat riksdagen med en motion av detta slag. Jag ser dock för min del i den omfattande debatt, som — kanske mer i medkammaren än i denna kammare — gått av stapeln och alltjämt pågår, ett bevis för att det problem, som här upprullats, är av natur att påkalla den allra livligaste uppmärksamhet icke minst ifrån deras sida, som i likhet med de båda föregående talarna velat vifta bort saken såsom teoretiska spekulationer och skrivbordsprodukter.

Jag skall tillåta mig, herr talman, att göra ett tankeexperiment. Antag det fall, att vi här i landet hade ett utpräglat jordbrukssamhälle med en fördelning av jorden, som motsvarade egendomsfördelningen i det nuvarande kapitalistiskt och industriellt utvecklade Sverige! Antag, att jordfördelningen företedde samma procentsiffror som förmögenhets- och inkomstfördelningen! Vad bleve följden, herr talman? Svaret gavs år 1789 i Frankrike, det gavs år 1917 i Ryssland. Ty det som framkallade den franska revolutionen var icke någon teoretisk agitation. Den ryska revolutionen var ej heller resultatet av någon agitation, den var resultatet av en fullkomligt orimlig och i sina konsekvenser därför ohållbar fördelning av jordegendomen. Den franska bondeklassen kunde icke längre finna sig i att den, som väsentligen bar upp Frankrikes produktion, den som gav åt landet hela dess sociala och ekonomiska typ, skulle ställas utanför meddeläganderätten i den jord, som den brukade. Den krävde storgodsägardömet, jordadelns avlösning, den krävde, att den franske bonden skulle bli meddelaktig i den franska jorden. Det var samma

*I fråga
om arenskatte-
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

I fråga
om arevskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

kraft, samma intresse, som drev fram den ryska revolutionen. Det var icke några agitatorer, som framdrogo det verket, det var den faktiska jordordning, den egendomsfördelning på jordens område, som där fanns, som drev till en kris, och krisen kunde ej lösas på något annat sätt än genom en oerhörd explosion.

Vi skulle kanske, herr talman, här hemma fått en motsvarande explosion, om icke år 1680 Karl XI verkställt vad de ofrälse stånden redan 1650 begärt, nämligen den stora jordreduktionen. Antag, att den jordfördelning fortfarande bestått i Sverige, som bestod före reduktionen! Är det någon av herrarna i denna kammare — och jag vänder mig särskilt till den siste ärade talaren i hans egenskap av historiker — som ett enda ögonblick tror, att vidmakthållandet av en dylik fördelning beträffande äganderätten till jorden skulle kunnat undgå att resultera i en katastrof? Jag är övertygad, att han icke tror det. Vi ha lyckligtvis icke behövt möta katastrofen. Hos oss har borgardömet stigit fram på arenan som den temporärt härskande klassen utan någon blodig katastrof. Frankrike måste genomgå oerhörda katastrofer, Ryssland och andra länder ha nödgats genomgå dem. Grunden var den orimliga fördelningen av den egendom, som gav åt den dåtida egendomsordningen dess typ: *jorden*.

Överför då, herr talman — och låt oss använda det sunda bondförståndet! — detta tankeexperiment beträffande jorden och dess fördelning till dagens egendomsfördelning i det industriellt och kapitalistiskt utvecklade samhället! Vad visar oss statistiken? Här ha redan nämnts siffror. Låt mig fixera särskilt en: att den svenska arbetarklassens samlade andel i den privata till 14 $\frac{1}{2}$ miljarder uppgående förmögenheten i Sverige utgör *endast något mera än 2 procent!*

Om vi då göra det tankeexperimentet, att vi i Sverige hade en i fråga om storlek med Sveriges arbetarklass fullt jämförlig bondeklass, som ägde endast något öfver 2 procent av Sveriges jord — är det någon av herrarna, tillhörande lantmännens krets i denna kammare, som svävar i tvivelsmål därom, att ni då skulle befinna er i en verkligt *revolutionär* stämning? De kan inom parentes sägas, att de stora revolutionerna i historien ha gjorts med *bondeklassen* som drivande element. Det var *bondeklassen*, som bar upp den franska revolutionen, det var *bondeklassen*, som bar upp den ryska, och den skulle ha burit upp en revolution även i Sverige, om icke en sådan förekommit genom Karl XI:s reduktion. Nåväl, om man har denna uppfattning, att här föreligger en fara, här föreligger en kris, i vilken vi redan äro inne och som vi icke komma ifrån, då spørjer jag mig hur kan man på det håll, som kallar sig det liberala och där man berömmar sig av liberalismens klassiska fäder och deras utvecklingslära, deras förkunnelse, att vi skola bedöma även de samhälleliga företeelserna utur synpunkten av ändamålsenlighetens lag o. s. v.; hur kan man på det hållet bara vifta bort problemet och vägra pröva det?

Jag vågar, herr talman, ställa upp som en allmän sats, som man både inom högers och vänsterns läger torde böra erkänna — jag tror till och med, att herr Herou, som kommer att ha ordet om en stund, skall erkänna den — och det är, *att varje ekonomisk ordning har existensberättigande blott så länge den är socialt ändamålsenlig*. Upphör den att vara socialt ändamålsenlig, d. v. s. skapar den genom sin blotta tillvaro, genom sin blotta karaktär och beskaffenhet, en rad av dystra sociala problem, som ej kunna lösas inom dess egen ram, ja, då må jag säga, att man skulle vara bra korttänkt för att icke erkänna, att det är nödvändigt att fundera på, huruvida den nuvarande egendomsordningen kan vara socialt ändamålsenlig och huruvida vi icke måste underkasta den en revision.

Här har nämnts redan de engelska liberalernas rapport. Herr Anderson i

Linköping sökte trösta sig med att den rapporten ännu icke vore definitivt godkänd av det parti, som står bakom densamma. Jag tror, att herr Anderson icke behöver vara orolig. Rapporten kommer att godkännas av det partiet och kommer att föras ut i agitationen ifrån dess sida i England. Tror herr Anderson i Linköping, att Lloyd George och hans vänner lagt upp detta program bara för att reparera sitt partis aktier? Ånej, den som läst denna lunta den vet, att sida upp och sida ned ge dessa män en skildring av det engelska samhället precis sådant det är. De stoppa icke undan något utan säga ifrån, att det läge, i vilket England konmit, är sådant, att de måste betrakta den nuvarande egendomsordningen såsom orimlig och att en revision måste försökas. Det är sant, att dessa män bestämt vänt sig emot den socialistiska uppfattningen; men jag får säga för min del, att jag bryr mig inte ett dugg om vilken etikett en ståndpunkt råkar bära. Det är *innehållet* under etiketten, det är syftet, den strävan, som ligger bakom, som är det avgörande. Och säkert är, att när de engelska liberalerna med Lloyd George som representant för det politiska, Keynes m. fl. som representanter för det nationalekonomiska, det är alldeles uppenbart, att när de männen ha satt sig ned för att göra denna rapport, de också ha gjort den i känslan att de ha en plikt att söka ge en lösning av problemet på sitt sätt efter sitt huvud. De vifta icke bort det, som herr Jönsson i Revinge gör, de erkänna det till den grad, att de kalla hela sin framställning ett alternativ, och de betona i sin rapport att England står inför alternativet: den sociala katastrofen eller också en målmedveten och djärv revision av förlegade dogmer beträffande egendomsordningen. Ja, det är en liberalism detta, som har livskraft. Den är icke förkrympt och förvissnad som den liberalism, vilken vi ha här hemma och som i denna debatt angående samhällsordningen icke har något annat att komma med än pris och ros över det som är och en bekännelse, att här behöver ingenting ändras, här bör allt förbli vid det gamla.

Jag vill erinra min vän Jönsson i Revinge, som på den punkten — det vet jag på grund av hans ärliga och uppriktiga demokratiska läggning — måste vara en smula känslig, om följande passus i denna liberala rapport, som jag tillät mig för någon tid sedan översätta i Socialdemokraten. Det heter där: »När individualismen gjorde sitt intåg, voro ännu de politiska rättigheterna förbehållna en jämförelsevis liten klass, så att det var ingen himmelsskriande motsättning mellan kroppsarbetarens ekonomiska ställning och hans politiska, mellan det ekonomiska enväldet, som den individuella företagaren utövade på godset eller i fabriken, och de 'privilegierade klassernas' politiska fåvälde i statens styrelse. Allmän rösträtt och de politiska partiernas demokratisering ha medfört en ändring i allt detta. Numera känner man, att det föreligger en motsättning mellan arbetarens ekonomiska ställning som en fabriksvarelse, underkastad sträng disciplin och anställd under de vanskligaste villkor, och hans ställning som fri och jämlik politisk medborgare, som är med om att till- och avsätta regeringar.» — För detta står eliten av Englands liberala parti.

Jag tillåter mig fästa herrarnas uppmärksamhet på en motsvarande deklARATION, avgiven av den franske socialdemokratiska ledaren Jean Jaurès, och som lyder på följande sätt: »Genom den allmänna rösträtten, genom folksuveräniteten, som har sitt definitiva och logiska uttryck i republiken, ha ni av alla medborgare, däri inbegripet lönearbetarna, gjort en församling av kungar. Det är från dem, ur deras suveräna vilja, som lagarna och regeringen komma. De återkalla och ombyta sina ombud, lagstiftare och ministrar. Men samme lönearbetare, som är suverän på det politiska planet, han är på det ekonomiska planet underkastad ett slags trälldom. I det ögonblick han kan medverka till att jaga bort en minister från hans maktställning, så kan han själv, utan att ha något att falla tillbaka på och utan att veta råd ens för morgondagen, jagas bort från fabriken. Och just emedan socialismen synes vara den enda, som

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.*
(Forts.)

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

kan lösa denna grundläggande motsägelse i det nuvarande samhället, och just emedan socialismen hävdar, att den politiska republiken måste utmynna i den sociala republiken, och just emedan den vill, att republiken befästes i fabriken, såsom den är befäst här, och just emedan den vill, att folket skall vara fullmyndigt på det ekonomiska planet för att krossa kapitalismens privilegier, liksom det redan är fullmyndigt på det politiska planet — just därför är socialismen en konsekvens av republikens idé.»

Det är, som herrarna höra, exakt samma tankegång, som fullföljes av den franska socialismens främste man, som fullföljes i dessa dagar av de engelska liberalerna, den tankegång nämligen, som säger, att om man givit ett folk, som är proletariserat i stor utsträckning och som har en mognad kapitalism, den allmänna och lika politiska rösträtten, så bli de egendomslösa i själva verket kluvna till sitt väsen: en halva, som är fullmyndig politiskt och en annan halva, som är omyndig ekonomiskt; och det är den motsättningen, som kommer till synes, när man genomför demokratin. Den märkes mindre i stater med envælde.

Vi ha här i Sverige genomfört den allmänna och lika rösträtten. Min vän Jönsson i Revinge har nedlagt ett förtjänstfullt arbete, han liksom många andra liberaler, på att genomföra denna rösträtt. Ha ni då, mina herrar inom det liberala partiet, tänkt på att, om man har sagt A, så får man också säga B? Man kan inte ge en egendomslös massa dess rösträtt på det politiska planet och sedan blint vägra att utsträcka den delaktighetsprincip, som innebäres i demokratin, jämväl till det ekonomiska och sociala planet.

Nu vägrar man på den borgerliga sidan att se klyftan, som gapar mitt i det demokratiska samhället, en klyfta som gör, att det svenska samhället ter sig såsom en byggnad, som har en skimrande fasad utåt men som i sitt inre präglas av förtryck.

Vi fråga då å vår sida er liberaler: ha ni ett program för problemets lösning? Erkänner ni, att problemet överhuvud föreligger? Jag vänder mig till min vän Jönsson i Revinge och frågar honom direkt, om han verkligen vill träda fram inför denna kammare och säga, att här föreligger icke detta problem för liberalerna? Göres denna beaktelse, ja, då upphör ju varje resonemang ifrån vår sida med herrarna. Men vilja herrarna erkänna, att problemet finns, och alltså erkänna, att en förnuftig statskonst måste gå ut på att söka lösa detta problem som det största i våra dagar, ja, då kunna vi också resonera med varandra och kanske också, liksom fallet är med vårt förhållande till de engelska liberalerna, *förstå* varandra i många stycken.

Det finnes, herr talman, ingen återvändo i den utveckling, i vilken vi äro inne. Den proletarisering, som vi ha här i landet, har redan nått en omfattning tillräckligt stor för att, när vi jämföra oss med andra länder, vi måste säga oss, att vi äro såsom land, såsom social typ, såsom ekonomiskt samhälle hänförliga till de länder, som med Storbritannien i spetsen på ett redan relativt tidigt stadium genomgått sin borgerliga revolution och nu nått en kapitalistisk mognad. Liksom de engelska liberalerna ha insett och förstätt, att Storbritannien går den oundvikliga katastrofen till mötes i sitt sociala liv, därest man icke börjar ändra egendomsordningen, borde det också vara på tiden, att klar-synta svenska borgerliga män gjorde sig mödan att försöka förstå, åtminstone att vi ha samma problem hos oss såsom egendomen hos oss faktiskt är fördelad. Eller tro ni verkligen, att den svenska arbetarklassen, som enligt 1924 års valstatistik har 55 procent av de röstberättigade i riket, i längden kommer att nöja sig med endast något över 2 procent såsom andel i den samlade privata förmögenheten? Det är fullständigt orimligt. Lika litet som Frankrikes bönder nöjde sig med sin lilla procentuella andel i den franska jordegendomen, lika litet som ryska bönderna före revolutionen icke kunde nöja sig med att

icke vara meddelaktiga i den jord, som de brukade, lika litet kommer den svenska arbetarklassen i det långa loppet att finna sig i att stå utestängd från meddelaktighet i nationalegendomen.

Låt oss icke göra oss några illusioner på den punkten! Antingen ha vi rösträtten med dess konsekvenser eller ha vi den inte, herrarna kunna välja! Det enda möjliga, om man icke vill ändra egendomsordningen, blir då, om man vill ha problemet i dess mest brännande gestalt ur världen att taga bort rösträtten och låta densamma ligga hos den ekonomiska oligarkin, hos det ekonomiska fåväldet, något annat alternativ kan jag icke se, att herrarna ha i detta fall.

Men tillåt mig, herr talman, fästa uppmärksamheten jämväl på en annan sak — den har antytts i debatten av herr Jönsson i Revinge. Han präglade den märkliga satsen: jag skulle förstå, sade han, om vi toge steget på en gång och socialiserade alltsammans. Ty det vore *förnuftigt*, tillade han. Jag undrar, för det första, om herr Jönsson i Revinge vill fasthålla vid detta omdöme, att det vore förnuftigt, att socialiseringen omfattade alltsammans på en enda gång. Men, sade herr Jönsson i Revinge vidare: metoden att taga saken stegvis vore något oförnuftigt. Ja, jag må säga, att när man bevittnat liberal politik var denna bekännelse högst underbar. Antag, herr Jönsson i Revinge, att det folkfrisinnade och liberala partiet, när det gäller, låt mig säga, alkoholismens bekämpande, ställde sig på den ståndpunkten, att det är mycket förnuftigare att taga hela saken på en gång än att taga ett steg i sänder. I så fall tror jag, att den nuvarande regeringen skulle börja att känna sig ganska bekymrad för de partier, för vilka den är uttryck i denna kammare. Nej, jag tror för min del, att hela det där försöket att sätta förnuftets etikett på det man antager icke komma att ske, det ha vi mött många gånger förut. Det är precis, som när högern ute i agitationen säger: ja, se kommunisterna, dem kunna vi förstå, ty de äro konsekventa, och ni kunna se i Ryssland hur de konsekvenserna se ut. Men socialdemokraterna — det finns ingen konsekvens i deras åskådning; de vilja ju taga ett steg i sänder. Nej, alltihop på en gång skall man ha!

Herr talman, jag tror att den stunden kan komma, då man kanske måste taga allt på en gång, ifall man nämligen på borgerligt håll hårdnackat vägrar att taga de *små* stegen. Det är bättre att anpassa sig efter utvecklingen och dess oundgängligaste fordringar medan tid är, än att i förblindelse dämna upp utvecklingens ström så länge, att katastrofen blir oundviklig.

Herr Anderson i Linköping mobiliserade sin statskunskap till en ironisk ripost gentemot oss socialdemokrater och vår uppfattning om staten och dess ställning i det ekonomiska och sociala livet. Jag är fuller väl medveten om att han betraktar mig som en klåpare, i händelse jag skulle vilja göra en liten utflykt på hans uppsalieniska statsvisdoms domäner. Men jag kan icke neka mig nöjet att ställa den kätterska frågan: vad betyder all denna statslärdom, så länge den rör sig med ett dylikt abstrakt och konstbesynnerligt statsbegrepp, som gör, att blicken skymmes för den konkreta staten, sådan den står där livs levande bland oss och sådan den under klasskampens inflytande omvandlas dag från dag? I Anatole Frances bok »Monsieur Bergeret à Paris» frågas: vad är staten? Och svaret lyder: ja, staten det är en gammal vresig och knarrig gubbe i en lucka! Det var den erfarenhet av staten, som replikanten hade. Den känslan ha kanske också vi, icke minst när vi stå inför vissa sidor av den svenska byråkratien, att det är en gammal, vresig och knarrig gubbe i en lucka. Men låt oss då titta litet närmare på gubben i luckan, och låt oss se, vilka funktioner han har i dag.

Ferdinand Lasalle kunde på sin tid med skäl håna det förlegade statsideal, som var hans motståndares. Han kunde med skäl håna dem, som vilja, att staten skall vara polis- och nattvåktarestaten, vilken sörjer för, att borgarna få sova lugnt under nätterna, och vilken skickar sin polis mot våldsverkare och ser

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

till att man icke stjäla borgarnas egendom. Men endast denna roll som polis och nattvaktare har icke staten längre. Den har mer och mer förbytt i en annan stat. I samma mån man släppt in nya folkklasser, nya skikt i staten, i samma mån man avlägsnat barriären, som skilde folket från staten och gav utrymme i dess liv och funktioner åt nya synpunkter, nya intressen, och gav massorna möjlighet att politiskt taga ut ett inflytande, som svarade mot deras numerär, i samma ögonblick har statens väsen börjat skifta hamn. Och nu stå vi alla grupper kring staten och ropa: du kära stat, du skall ge oss skolor, du skall ordna våra försäkringar, du skall sörja för arbetslöshetsunderstöd, du skall höja tullsatserna på fläsk och smör, på industriartiklar och sådant!

Men, herr Anderson i Linköping, den stat, på vilken från så många håll ställas sådana anspråk, måste också *utrustas med resurser att kunna möta dem*. Den kan icke längre nöja sig med den snäva och begränsade rollen att vara nattvaktare- och polisstaten. Den tvingas in på den sociala omvårdnadens område. Den måste befatta sig med det sociala elände som själva det kapitalistiska systemet framskapat. Den måste ta itu med kapitalismens sociala offerväsen. Det är detta som förklarar, att vi kämpa, om man så vill, *i en ny skyttegravslinje* efter rösträttsreformens genomförande.

Jag vet, herr talman, att för flertalet av denna kammare liksom av medkammaren ter sig en dylik syn, en dylik förkunnelse såsom något, som är världsfrämmande, något som man helst icke vill ta på allvar. Men då skulle jag vilja råda herrarna att titta på statistikens vittnesbörd. Den visar oss, denna statistik, att de proletariatiserade elementen i Europa redan äro i ett överväldigande flertal. Men låt mig framhålla ännu en sak. Här har sagts, att arbetarklassens standard förbättrats i vårt land. Detta är riktigt, herr talman, för vårt lands vidkommande. Det är riktigt för Västeuropas vidkommande överhuvud. Men man har från det engelska textilarbetarförbundets sida fäst uppmärksamhet på en viktig omständighet, nämligen att medan t. ex. i vissa västeuropeiska stater textilarbetarnas levnadsstandard otvivelaktigt höjts, ligger den i fjärran östern så lågt, att när plus och minus sammanställas, så överväger minus. Det är därför kanske icke riktigt att utav Västeuropas situation draga några slutsatser angående proletariatets levnadsstandard i det hela. Det är nog en fortgående utarmning, som äger rum, om vi se på arbetarklassen som en internationell helhet. Det är detta som föranleder mig att mena att herr Andersons i Linköping betraktelse på denna punkt hänger i luften.

Det sades, herr talman, i första kammaren av herr Trygger, att det i vårt land finns två slags medborgartyper i fråga om sparsamhetskravet. Vi ha proletärerna, som enligt den ärade talarens mening icke bekymra sig om att spara, och vi ha de egendomsägande, som spara med tanke på fosterlandet! När jag hörde denna bekännelse — jag förmodar, att herr Lindman återupprepar den i denna kammare — och när jag hörde, hur den ärade talaren åberopade fosterlandet såsom föremålet för kapitalismens omtanke, så kunde jag icke annat än tänka på hur under beskydd av ledande kretsar i detta land vi ha en kapital-export till utlandet. Det ligger nog en bister sanning i vad gamle kejsar Vespasianus sade när han höll guldstertiern under näsan på sin landshövding: lukta du, ty guld det luktar icke! I själva verket tager den internationella storfinansens föga hänsyn till skillnaden mellan fosterland eller icke fosterland. Dess grundsats är, att där den har profit, där är den hemma.

Jag har endast velat för min del, herr talman, fästa uppmärksamheten på den del av problemet, som man sökt vifta bort från herr Andersons i Linköping och herr Jönssons i Revinge sida. Man vill icke se och erkänna, att kapitalismen drivit oss in i en kris, där det är de ansvarsmedvetna medborgarnas plikt att söka finna utvägar. Dagens debatt är dock — säga vad man vill — ett vittnesbörd om att man må nedhåna vår åskådning som skrivbordsprodukter

och teoretiska funderingar hur mycket man vill: den är dock, denna åskådning, ett uttryck för *en livets realitet*. Ju förr vi taga hänsyn till denna realitet och anpassa oss, dess klokare för hela vårt samhälle och hela vår framtid!

*I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.*
(Forts.)

Herr Lindskog: Herr talman! Jag vill icke förneka, att det är med rätt stor tvekan, som jag vågar taga till orda, då jag märker den höglärda diskussionens karaktär och märker, hur de nationalekonomiska teorierna och den historiska lärdomen fullkomligt susa i luften och hur mer eller mindre välkända eller alldeles okända namn dragits in i debatten. Att jag dock tagit till orda, beror därpå, att reservanterna i sin reservation klaga över att man icke gått in på den tankegång, som kommer till synes i den motion, vilken här föreligger. Men om de klaga över detta, förefaller det mig, som om den debatt, vilken här förevarit, i någon mån bort råda bot på detta missförhållande, ty här har man verkligen gått in grundligt på deras tankegång. Men det är en vrå av tankegången, som man knappast i debatten snuddat vid — jo, herr Jönsson i Revinge nämde verkligen ett par ord men annars har jag icke hört något sägas om densamma — och jag skall därför tillåta mig att här i det hänseendet säga ett par ord. Det gäller snarast, skulle jag vilja säga, det psykologiska momentet i hela framställningen.

Man märker så väl, när man läser motionen, att motionärerna äro en smula bekymrade på en punkt. De kunna nämligen icke riktigt neka till att nu för tiden är välståndet i vårt land oändligt mycket större, än vad det varit i gångna tider. Man har därför försökt att gå fram på olika vägar för att komma ifrån detta faktum. Min ärade granne till höger, herr Engberg, sökte på sitt vis göra det. Han gick över till de engelska textilarbetarna, och han gick över till fjärran östern och drog t. o. m. in Asien och förklarade, att tager man med alltsammans, tager man med hela jordklotet, så kommer man till en mycket låg nivå för arbetarklassen. Men det förefaller mig ändå, som om det vore med vårt land man hade att göra. Vi ha tyvärr inga möjligheter att råda och ställa som vi vilja med Asien och fjärran östern, utan vi måste hålla oss till vårt land, och i det hänseendet erkände både herr Engberg och herr Hansson i Stockholm, att en alldeles bestämd nivåstegring förelåg.

Jag minns mycket väl, när jag som ung student var i Köpenhamn, som är oss likställt i alla avseenden: där gävo studenterna på den tiden lektioner för 25 öre i timmen, under det nu arbetarna strejka vid General Motors för att de icke kunna få 2 kronor 50 öre i timmen. Det är dock en betydande nivåförhöjning, som man här kommit fram till.

Motionärerna ha emellertid gått in på en helt annan tankegång. De säga nämligen, att allting är relativt. Välståndet är relativt och man må komma så högt upp som helst på pinnen, bara det finns andra människor som sitta ännu högre upp, känner man ingen tillfredsställelse. Med andra ord: man tager fram den rent mänskliga faktor, som heter avundsjuka. Det är nästan med en slags upptäckarglädje, som motionärerna konstatera avundsjukans roll och dess berättigande i världen. Nu är verkligen saken den, mina damer och herrar, att avundsjukan är lika gammal som mänskligheten, ja, kanske går den ännu en smula längre tillbaka. I varje fall fanns den, som vi veta, i paradiset. Adam och Eva hade inga andra att vara avundsjuka på, och därför voro de tvungna att vara avundsjuka på själve Gud fader. Och ni vet hur det gick; det gick galet, mina damer och herrar!

Nu skola ni icke tro, att jag uppkonstruerar denna avundsjukans roll endast för denna underbara motions skull, som heter nr 157 i första kammaren. Jag var inne, då huvudtalaren i första kammaren höll sitt anförande, och jag antecknade från herr Wigforss' yttrande ungefär följande ord: »Just om arbetarklassen blev aldrig så upplyst, bildad och välbeställd, så kommer den aldrig

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

att finna sig i att det finns miljonärer», aldrig således finna sig i att det finns personer, som ha ofantligt höga inkomster, emedan man då möter den makt, som heter avundsjuka. Herr Wigforss sade, att man må gärna kalla detta för avundsjuka, men »avundsjukan är en verklighet», och man skall taga hänsyn till verkligheten. Ja, jag får lov att säga, att jag har lust att taga i försvar herrar motionärer. Jag har den förmånen att personligen känna icke så få av dem, som skrivit under denna motion, men jag tror icke, att de till sitt sinne-lag äro så tarvliga, som motionen verkligen tycks innebära.

För min del har jag den allra största sympati för och den allra största medkänsla med varje fattig människa, som lider nöd, och jag förstår *hans* avundsjuka. Men däremot förstår jag icke den man, som sitter vid ett gott mål mat och som får magsyra bara därför, att han råkar höra champagnekorkar smälla på ett annat ställe i rummet. Det är mig omöjligt att begripa ett sådant slags mentalitet.

Det är förresten rätt egendomligt med denna avundsjuka, som upphöjs till någon slags högre dignitet i motionen. Den vänder sig egentligen bara emot *miljonärerna*. Jag minns mycket väl, hur det för åtskilliga år sedan fanns i detta land en berömd och bekant chefredaktör för en socialdemokratisk tidning. Han publicerade i tidningen varje år namnet på alla de personer, som hade över 10,000 kronor i inkomster. Men ett år hände det sig, att det var blott de personer, som hade över 20,000 kronor i inkomster, som han publicerade. Det var det året nämligen, då denne chefredaktör själv kom över de 10,000 kronorna, och då önskade han icke längre att vara föremål för den avundsjukans strålkastare, som han förut så gärna kastat ut på inkomsttagarna över 10,000 kronor. När jag läser motionen förefaller det mig nästan, som om herrar motionärer hade önskat att själva vara riktigt på den säkra sidan, ty de utsätta bara miljonärerna för denna avund. Tro icke herrar motionärer, att det är många, som äro avundsjuka på herrarna? Tro icke herrarna, att det är många, som äro avundsjuka på oss allesammans, därför att vi sitta med 32 kronor i dag-traktamente? Tro icke herrarna, att det är många, som äro avundsjuka på socialiseringsnämndens medlemmar, därför att de sitta med så rundligt tilltagna arvoden? Där finns det möjligheter för herrarna att i verkligheten, åtminstone på en punkt, minska dessa avundsjukans obehag, som plåga så många människor. Men när man kommer dit, så säger man: nej, för all del, icke på den punkten! Och nu vilja herrarna t. o. m. gå så långt, att ni önska skapa en ny socialiseringsnämnd, skapa nya möjligheter till avundsjuka. Jag skulle vilja citera vad herr Hansson i Stockholm nyss sade, då han vände sig till oss: man ser aldrig något resultat av herrarnas medkänsla. Jag kan vända dessa ord mot herrarna själva: man ser aldrig något resultat av herrarnas egen medkänsla. Gör allvar därmed men börja i eget bo!

Det andra originella draget i den avundsjuka, som herrarna här tala om, är, att man vill upphöja avundsjukan till den objektiva utgångspunkten för ett socialpolitiskt reformarbete. Det är nästan ändrade signaler. Förr i tiden hette det: vi skola avskaffa fattigdomen. Detta är ett program, som jag menar, att vi allesammans skulle kunna ena oss i, vad det gäller *syftet*. *Vägarna* till avskaffande av fattigdomen tror jag nog vi ha olika meningar om, men syftet är jag innerligt övertygad om att vi alla vilja främja. Men nu komma herrarna med ett nytt program, nämligen att avskaffa rikedomens, och därvidlag menar jag, att rikedomens avskaffande är den bestämda motsatsen till fattigdomens avskaffande. Det kan man se exempelvis i det stora landet i väster, under det att det stora landet i öster visar, vart det går hän, när man avskaffar rikedomens.

Herr Hansson i Stockholm talade i detta sammanhang om att sparsamheten och lusten att samla visst icke skulle upphöra, om man avskaffade t. ex. arvs-

rätten för barn eller barnbarn eller barnbarns barn. Han använde de orden: det är maktställningen och lusten att leva livet, som leder till driften att samla förmögenheter. Ja, nog får jag medge, att maktställningen ingår som ett betydande moment i lusten att samla förmögenhet. Men att lusten att leva livet skulle vara ett så förfärligt starkt moment i strävandet att spara, det förvånar mig. För min del trodde jag snarast, att lusten att leva livet var det starkaste momentet, då det gällde att *förstöra* kapital.

Emellertid: nu vilja herrarna införa arvsbeskattning i olika former, icke såsom förr för att tillgodose nyttiga ändamål, för att tillgodose statens nödvändiga behov, utan herrarna komma med ett begrepp, som jag skulle vilja kalla: »skatten i sig». Det påminner nästan om Kants berömda begrepp: »tinget i sig». Skatten i sig införes uteslutande för nöjet att beskatta — en nöjesskatt kan man kalla den om man vill. Och det är en högre grad av nöjesskatt, ty redan skattens betalande medför det nöjet, att man blir av med en del av avundsjukan hos andra människor. Men här äro motionärerna icke alls blinda för att det uppstår vissa svårigheter, och motionärerna ha på sidan 23 i motionen ett uttryck, som är fullkomligt obetalbart; de säga nämligen, att de ha att kämpa med den onda »skattebetalarenaturen». Observera detta dyrbara uttryck, som såvitt jag vet, innebär ett riktande av det svenska språkets tillgångar! Det är den onda skattebetalarenaturen, som det nu gäller att råda bot på. Motionärerna säga i detta sammanhang, att det tyvärr kanske just på grund av den nu nämnda naturen icke går för sig att taga steget fullt ut, men en skärpning steg för steg skulle, förklara de, ge »ett utmärkt resultat». Ja, det är jag säker på; man riktigt kan se, hur motionärerna nästan slicka sig om munnen, när de tänka på att här skola vi taga bitar av förmögenheterna undan för undan.

De finna emellertid en viss svårighet, som de icke fullständigt kunna råda bot på, nämligen kärleken till avkomman, till barnen. Där ha de tydligen själva erfarenheter, som kanske gjort att de på denna punkt äro en smula försiktiga. De kanske ha sett på arbetaremonopolen: hurusom arbetare i vissa gynnade yrken reservera arbetet för barnen och de närmaste släktingarna. Därför kunna de icke fullständigt förneka denna instinktiva känsla, som människorna ha för sina barn. Men de taga sin tröst till barnbarnen och barnbarnens barn! Här står sålunda på sidan 25 denna obetalbara glosa, hämtat från Rignano, som nu är upphöjd till en slags ny gud: »Då är det naturligt att erinra om att föräldrar spara för barn, som de fostrat upp, inte så mycket för barnbarnen, som de kanske aldrig sett, för att inte tala om barnbarnens barn, som kanske skulle få dem att vända sig i sin grav, om de finge se dem». — Ja, mina herrar, i den lilla satsen står det inte mindre än två gånger »kanske», och detta ordet skall nu utgöra grundvalen för en hel socialpolitisk reformation. Det är ett sådant oförnuft, en sådan barnslig naivitet, som tager sig uttryck, då man tror, att man på detta sätt skall kunna utrota de allra enklaste mänskliga instinkterna. Det är tvärtom, skulle jag vilja säga, *arvsrättens* införande, som gått hand i hand med den mänskliga kulturens uppkomst på jorden. Det är arvsrätten, som gjort, att åkerbruket, skogsskötseln och en hel del andra av våra näringar verkligen kunnat taga fart, just därför att man här vädjat till de enkla mänskliga instinkter, som säga, att även om vi icke själva få nytta av vårt arbete, så skola våra barn och barnbarn få det; det är för dem vi vilja arbeta.

Herr Hansson i Stockholm talade om att det icke är många enskilda, som arbeta för framtiden. Ja, det kan man ju tvista om, men vad man icke kan tvista om är, att ifall herr Hansson får igenom sin vilja, blir det icke mer några enskilda alls, som vilja arbeta för framtiden, ty man arbetar icke för framtiden på den grundval, som herrarna önska lägga.

Jag skall icke ingå på de andra svårigheter, som motionärerna själva ha

*I fråga
om arvsrättens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvs-kattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

erkänt, t. ex. vad man skall använda alla dessa väldiga penningssummor till, som skulle strömma in i statens kassavalv. Jag skall icke heller gå in på de praktiskt orimliga förhållanden, som skulle tänkas uppstå. Om man förutsätter t. ex., att en person har hela sin förmögenhet placerad i en herrekiperingsaffär, skall då staten övertaga affären och sköta den? Eller om en enskild är ägare till en stor tidning, som är högerbetonad eller liberalt betonad, vad skall det bli med denna, om staten skall övertaga den miljontillgång, som kanske ligger i tidningen? Skall staten sköta den efter de åsikter, som representeras av den för tillfället härskande majoriteten i riksdagen? Alla dessa svårigheter ha motionärerna gått mycket lätt över.

Jag vill ingalunda underskatta den roll, som avundsjukan spelar i världen. icke ens den roll, som den spelat och spelar i vårt land. Men nog ha herrar socialdemokrater bättre möjligheter att avskaffa avundsjuka än genom att gå fram på sådana tanklösa motioners väg som den här föreliggande. Ni kan t. ex. säga till edra arbetare: det är sant, att välståndet alltid är i viss mån relativt — men ni kunna tillägga: varför alltid fortsätta att göra jämförelser med miljonärerna? Varför icke i stället jämföra med gångna tider och säga: låt oss glädja oss över att välståndet stigit till den grad, som nu är fallet, eller låt oss glädja oss över att välståndet i Sverige är större än i andra länder i Europa. Men sådana ord får man sällan eller aldrig höra från herrarnas läppar, sagda till en arbetarpublik. De passa icke alls i stycket. Ni kunna också anställa andra jämförelser. Ni kunna jämföra, såsom jag nyss nämnde, det stora landet i väster, Amerika, med dess väldiga antal miljonärs- och miljardärsförmögenheter, varest arbetarna kanske ha det bättre än någonstans i Europa, med landet i öster, där ni kan undersöka om de orden kunna tillämpas, att fattigdomen bäres med jämnmod, om den bäres av alla. Jag undrar verkligen, om det ordet är sant. Jag skulle vilja anmoda herr Engberg, att han, som strukit den gamla devisen på »Socialdemokraten» om frihet, jämlikhet och broderskap, sätter in på första sidan av sin tidning devisen: fattigdomen bäres med jämnmod, om den delas av alla. Jag tycker att detta skulle passa utomordentligt väl med herrarnas tankegång.

Jag skall icke utförligare gå in på hela detta kapitel. Jag inser mycket väl av vad som här sagts, att herrarna tänkt sig det hela som ett storartat demonstrationsnummer i kammaren och som ett stort paradnummer vid årets kommande val. Herrarna ha alltid levat högt på avundsjukans lättillgängliga makt, och nu sättes den i högsätet. Jag tilltror verkligen det svenska folket sundare och bättre instinkter än att lyssna till dylika toner.

Jag skulle vilja sluta, herr talman, med de orden, att om herrarna vilja avskaffa avundsjukans onda, om ni mena allvar därmed och icke humbug eller bluff, ja då, mina herrar, skola ni i den kommande valrörelsen — säga raka motsatsen till vad ni ämna säga.

Herr Herou: Herr talman! Herr Lindskog började med att uttala sin tveksamhet att deltaga i denna debatt på grund av den vetenskaplighet, som hade kännetecknat densamma. Jag vill säga, att jag är närmast böjd att påstå, att man kan vara en smula tveksam att deltaga i denna debatt på grund av den ovetenskapliga behandling denna fråga fått av vissa så kallade experter och av vissa så kallade vetenskapsmän, som anses höra till spetsarna i vårt land efter nuvarande betraktelsesätt. Ty att karakterisera det alltmer stigande klassmedvetandet hos underklassen i vårt land såsom avundsjuka, det är verkligen tämligen ovetenskapligt. Man kan förstå det, när det kommer ifrån en kammарfilosof, och man kan förstå det, när det kommer från en man, som kommit till kammaren med skrivbordsfunderingar, såsom professor Lindskog gjort

det. Men man kan ej förstå det, när det kommer från det praktiska livets målsmän, som dagligdags syssla med ekonomiska frågor.

Herr Lindskog ansåg, att man borde tala om förhållandena i Sverige och inte syssla med Asien. Men en minut senare var han i paradiset och talade om Adam och Eva — jag vet icke om han tillhör den sort av vetenskapsmän, som vilja förlägga mänsklighetens vagga till Sverige.

Jag inkasserar med tillfredsställelse från denna debatt, att jag, så länge det nu kommer att räcka, i herr Engberg har en bundsförvant i den väsentliga punkten, att en samhällsordning har berättigande, så länge den är socialt ändamålsenlig, såsom herr Engberg uttryckte sig. Jag skulle då antaga, att man från det hållet icke längre kommer att få höra den anklagelsen att vi för vår ringa del ha avstått från bruket av vårt förnuft. Ty man skulle då komma att göra för herr Engberg föga behagliga jämförelser, därest hans tankebanor mötte våra på en så väsentlig punkt som denna. Jag vill i alla fall med anledning av det anförande, som herr Engberg hade och som jag icke har stor anledning att polemisera emot, såsom det heter någonstans, gömma hans ord i mitt hjärta och vänta att få se på fortsättningen.

Bland motionärerna i denna fråga befinner sig författaren till »Samhället sådant det är». Skall denna motion anses vara en fortsättning av denna bok »Samhället sådant det är», vilken författaren en gång har sagt rätteligen borde ha titeln »Samhället sådant det borde vara», då får jag verkligen säga, att vi önska en bättre upplaga som fortsättning av detta arbete.

Utskottet har om motionen yttrat: »Det föreliggande förslaget avser att få till stånd en utredning i en socialdemokratisk fråga av grundläggande betydelse för den samhällsaskådning, som motionärerna företråda. Dess utgångspunkt är egendomens fördelning i det *givna* samhället.» — »I det givna samhället» — alltså har utskottet karakteriserat denna motion som ett liberalt förslag. Och går man i övrigt till motionen, så saknas icke anledning att på samma sätt karakterisera denna motion, som nu från socialdemokratiskt håll har föranlett så pass stora ord, och där man för övrigt har hotat med revolutionens spöke nu ånyo. Det finns så mycket där, som ger mig anledning att säga, att det här endast är fråga om ett liberalt tankefoster. Och det kan vara en tragisk omständighet, som gör, att detta liberala tankefoster måste föras fram av socialdemokratien när nu liberalerna lämnat sina gamla ståndpunkter. Det heter nämligen i motionen: »Denna kritik kommer inte enbart från socialister, som i den ekonomiska jämlikheten söka en av riktlinjerna för sitt arbete på samhällets omdaning. Den ljuder ofta med lika stor skärpa från klart liberala kretsar, som i en jämnare fördelning av egendomen och ett avskaffande av det egendomslösa 'proletariatet' ser den enda utvägen att rädda samhället från socialistiska experiment.» Man lägger märke till den långt gående överensstämmelsen mellan utskottets karakteristik av motionen och de av mig nu citerade raderna i motionen.

Men inte nog med detta. Det finnes i referatet av Rignanos idé ett uttalande, som också tydligen pekar på samma sak. Det heter nämligen härvidlag i den socialdemokratiska motionen: »Rignano lade ursprungligen fram sin plan som en utväg att försona socialismen med den liberala ekonomiska teorien. Kapitalet skulle så småningom genom denna indragning föras över i samhällets hand, men det skulle ske utan stora rubbningar i det ekonomiska livets dagliga gång.» — Alltså: klassförsonarna äro i arbete i denna motion, sådan som tankegången nu är i densamma, och det gör ju, att man inte alls kan vänta sig, att den sinnesändring, som vissa socialdemokratiska talare i denna debatt gett sig in för eller visat prov på, skall varda bestående, utan man har all anledning antaga, att den är en mycket, mycket övergående företeelse, som kanske bara har uppkommit därför att det i år är ett alldeles särskilt år.

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

Man polemiserar dock i motionen på andra håll mot de herrar inom arbetarrörelsen, som under senare år mot oss kommunister alltjämt försökt hävda den meningen, att de av Marx förfäktade teorierna i dag icke ha något som helst existensberättigande. Jag vill bara hänvisa kammarens ärade ledamöter till orden på sidan 6 i motionen, där det heter: »— — — men där man samtidigt icke vill släppa idén om det ekonomiska samhällslivets förmåga av 'självläke-dom' och därför avvisar tanken på att reglera egendomens fördelning genom åtgärder från det allmännas sida. Men några verkliga fakta till stöd för denna tro ha vi aldrig funnit anförda.» Detta säga motionärerna å ena sidan, trots det att det har varit den ständiga och den stora stridspunkten mellan kommunister och socialdemokrater under de senaste åren i det här landet. Och det heter vidare: »Men om vi hålla oss till de västerländska samhällenas historia under den tid, som förflutit sedan den industriella revolutionens första genombrott, är det svårt att undandraga sig slutsatsen att de faktorer, som vidgat klyftan mellan fattiga och rika, varit starkare än de, som verkat i utjämnande riktning.» Alltså: här har på ett ställe i motionen det socialdemokratiska partiets förtroenderåd tagit avstånd ifrån de herrar — jag skulle vilja kalla dem baggeologer — som försökt sammansmälta den socialdemokratiska åsikten med den borgerliga. De ha i dessa rader tagit avstånd från den borgfreds-åskådning, som de under senare år försökt lansera fram.

Men när jag går till sidan 10 i den av de socialdemokratiska spetsarna av-givna motionen, så finner jag ännu mer anmärkningsvärda saker. Efter en analysering av fördelningen inom ett kapitalistiskt samhälle, tager man fram — betänk det, goda samhällsbevarare — tar man fram gamle Marx, orakad och ful, som han alltid varit för de borgerliga runt om i världen, tager fram honom, precis som han är, trots det att man för några år sedan gjorde ett försök att raka av honom, och anför — hissna och bäva, borgare — slutorden i det kommunistiska manifestet, där Marx säger: »I förskräckens över att vi vilja upphäva privategendomen. Men i edert bestående samhälle är privategendomen redan avskaffad för nio tiondelar av dess medlemmar. Den existerar just därigenom, att den icke existerar för nio tiondelar. I förebrån oss alltså, att vi vilja avskaffa en egendom, som har till nödvändig förutsättning, att det stora flertalet i samhället skall vara egendomslost. I förebrån oss med andra ord, att vi vilja avskaffa *Er* egendom. Ja, det är just vad ni vilja», säger Marx. Men så långt gå icke herrar socialdemokrater — märk att det är det kommunistiska manifestet, som anföres av socialdemokraterna. Motionärerna återigen äro mycket angelägna om att efter allt vad de visat upp för att belysa, hur förskräckligt tillståndet är i det nuvarande samhället, framhålla, att de alls icke vilja gå särdeles hårt fram mot dem som äga egendom. De försöka på allt sätt att lugna motståndarna, lugna de borgerliga partierna. »Avskaffa er egendom», säger Marx. Men motionärerna säga: vi skola lägga på en arvs-skatt, så att om 150 år skall en förmögenhet på några miljoner pund vara betydligt reducerad, eller om man följer den plan, som lagts upp i motionen, så skall det i alla fall dröja 90 år, innan man avskaffar en del av deras egendom. Vi vilja avskaffa er egendom, säger däremot som sagt Marx.

Nu är det ju alldeles uppenbart, att man således, när man jämför å ena sidan de stortaliga ord, som ha fällts i denna debatt från detta håll, med de praktiska yrkandena, att man inte har så särdeles stor anledning att tänka sig, att vi skola få se vad herr Per Albin Hansson siar om, en fortsatt socialisering såsom en följd av den här motionen och en följd av de medel, som därigenom skulle lös-göras. Det har, som sagt, visat sig — och man har gjort det för att lugna mot-ståndarna, för att lugna liberalerna och de folkfrisinna — att enligt det engelska systemet skulle en förmögenhet i en storlek av 2 1/2 miljoner pund först om 150 år sjunka ned till en summa av 300,000 pund. Rädens således icke, her-

rar liberaler och folkfrisinnade; ni ha en frist av 150 år. Men om man jämför detta med det tal, som förts av herr Björklund, då han talade om ekonomisk diktatur och då han sade, att vi kunde icke vara nöjda med förhållandena, sådana de äro, och ställa däremot parollen: giv oss en arvsfatt, som om 90 eller 150 år fördelar egendomen, ja, då må jag säga som tröst för de egendomslösa i samhället, att då ligger detta på samma plan som proletärdiktaren ironiskt har skildrat med orden: »Svält förnöjd, o vad fröjd, du får kalvstek i himlens höjd.»

Då herr Nylander hade ordet, vände han sig mot en passus i reservationen — för övrigt han vände sig mot en riktig passus i reservationen — han vände sig mot det yttrande, där det heter, att »det vore frestande att endast konstatera ett dylikt öppet erkännande av majoritetens brist på intresse för ett av de allvarligaste samhällsproblemen». Herr Nylander protesterade mot detta uttalande. Hans påstående om det sociala tillståndet i Sverige bestyrkte emellertid hans och hans meningsfränders bristande förståelse, när han ville göra gällande, att Sverige har bättre sociala förhållanden än eljest i världen, har bättre anstalter för de arbetslösa o. s. v. Jag vill däremot invända det, att i de många europeiska länder, i vilka han rest och vilkas förhållanden han studerat, har man dock för ett par tiotal år tillbaka redan löst den viktiga arbetslöshetsförsäkringsfrågan, en lösning, som vi ännu vänta på i vårt land, löst den redan 1905 och 1906 i flertalet europeiska stater. Och när man sedan kommer och vill taga upp vad man gett i anslag till de arbetslösa i det här landet, så bör man erinra sig, att det är icke en tredjedel av de arbetslösa, som blivit tillgodosedda utav dem som *anmält* sig såsom arbetslösa. Man har då ingen anledning att säga annat, när man ställer detta mot reservanternas påstående, än att reservanterna hava rätt.

Jag tror för övrigt, att det var herr Nylander, som yttrade: se på Ryssland, där allt är socialiserat, se på Amerika, där allt är fritt. Var är det bäst? frågade herr Nylander. Jag vill säga, att det beror särdeles mycket på, vem det är fråga om. Jag skulle nästan kunna tro — jag är icke säker på det — att för herr Nylander är det lika bra i Amerika. Men jag vill utan att vidare fördjupa mig i detta problem säga, att med all sannolikhet ha de ryska arbetarna och bönderna de allra bästa framtidsutsikterna för närvarande, ha bättre framtidsutsikter och bättre framtidsstro än arbetare och bönder i något annat land. Jag har rest i det landet, jag vet icke, om det var ett av de länder, där herr Nylander nämnde, att han icke hade rest.

Så var det herr Nylanders historia om grisarna — den visade debattens vetenskaplighet. Denna historia påminner mig om att jag ju också skulle kunna dra en historia för att karakterisera bourgeoisiens oförmåga att med allvar tänka sig in i socialiseringsproblemet. Jag tror det var vår förnämsta kolings-skildrare, som en gång gjort den historien. Det var två kolingar, som gingo och resonerade, och då frågade den ene: hör du vad är socialism? — Jo, säger den andre, det är att om du har 2 miljoner, så dela vi dem. — Ja, men om jag har bara två kronor? — Ja, se då vill jag ej vara med, ty jag har själv två kronor. — Det är en historia, som ligger precis på samma plan, och jag måste säga mig, att den borgerliga fantasien i tämligen stor utsträckning sysselsätter sig med att på ett så pass enfaldigt sätt söka karakterisera de bärande idéerna i socialiseringstanken.

Det kommer icke att lyckas. Den marxistiska socialismen räknar, kallt och medvetet, med människorna, sådana de äro. Vi äro på det klara med att vi måste bygga upp, om man kan använda det uttrycket, det nya samhället med de människomassor, som fostrats i det i ruiner störtande kapitalistiska samhället. Men även om människorna äro sådana, så föreligger det ingen anledning antaga, att det stora flertalets lust och önskan skulle gå i annan riktning än mot

*I fråga
om arvsfattens
utbyggnad
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggnad
m. m.
(Forts.)*

genomförandet av en socialisering. Klassklyftan vidgas, mina herrar! Det har här anförts exempel på förmögenhetens fördelning i detta landet, men för de många hemmens ekonomi är givetvis inkomstfördelningen mycket mera intressant.

Jag vill då påminna därom, att år 1913 hade vi här i landet 698 inkomsttagare, som hade en årsinkomst av över 75,000 kronor, och dessas sammanlagda årsinkomst uppgick till 131 miljoner kronor. År 1920 hade dessa inkomsttagares antal ökats till 1,756 med en sammanlagd inkomst av 497 miljoner kronor, d. v. s. antalet av dessa inkomsttagare i gruppen över 75,000 kronor hade ökats med 250 % under dessa år, men deras sammanlagda inkomstsomma hade ökats med ej mindre än 400 %.

Tag därefter till jämförelse de inkomsttagare i vår tids samhälle, som ha en inkomst av mellan 900 och 3,000 kronor! Deras antal uppgick år 1913 till 685,000 personer, vilka tillsammans hade 612 miljoner kronor i årsinkomst. År 1920 hade deras antal verkligen ökats — tacka för det, såsom penningvärdet hade fallit! — till 1,300,000 personer med en sammanlagd årsinkomst av 2,145 miljoner kronor. Denna fattiga grupp hade alltså, om vi se på antalet inkomsttagare, ökats med 220 %, men deras samlade inkomst hade icke ökats med mer än 350 %. De hade således icke förmått att hålla samma snabba takt i utvecklingen som den högsta inkomstklassen, jag nyss nämnde. Den genomsnittliga inkomsten i den lägsta inkomstgruppen i Sverige, vilken, som jag nyss nämnde, omfattade 1,300,000 människor, var vid denna tidpunkt, år 1920, 1,645 kronor, men i den högsta inkomstgruppen var den genomsnittliga inkomsten 283,000 kronor eller för varje inkomsttagare i medeltal 170 gånger mera, än den var för de lägsta inkomsttagarna.

Det har här i denna debatt talats om kapitalflykten, och man har i densamma trots sig finna en möjlighet att undkomma sådana här farliga förslag. Ja, jag är fullt överens med dem, som hysa den uppfattningen, att det sannerligen icke hjälper med några som helst moralpredikningar i det avseendet. Man kan nog vara alldeles ense om att detta sätt att steg för steg taga sig fram mitt under de kapitalistiska produktionsförhållandena, det kommer icke att lyckas, och herr Jönssons i Revinge påpekande härav får väl anses vara en av de tämligen förnuftiga punkterna i hans anförande.

För min del har jag den uppfattningen, att det är lättare att predika tio Guds bud för vargarna på Skansen än att söka bibringa samhällets övre 10,000 uppfattningen om några slags moraliska skyldigheter för dem att i främsta rummet stödja produktionsapparaten i det egna landet, därest profiten vinkade mera lockande i ett annat land. Jag säger icke detta för att polemisera mot dessa borgerliga — vi ha inga förhoppningar på dem i detta avseende — utan jag vänder mig mot dem, som ännu drömma om att vi så där steg för steg kunna växa in i det socialistiska samhället, trots att vi befinna oss i en tid, då politiker riskera att få stryk, bara de våga rucka aldrig så litet på militärväsendet.

Det har tidigare inom den socialistiska arbetarrörelsen rått den meningen, att socialismens förutsättningar kunna sammanfattas i fyra olika punkter. Den första är vår arbetarklass klassmedvetenhet, dess insikt om sin egen ställning i samhället. Den andra förutsättningen är, att proletariatet uppnår den maktställning, att det kan genomföra sina krav och slutgiltigt bryta bourgeoisins motstånd. Den tredje faktorn är den socialistiska övertygelsen, som inarbetats i organisationerna, och den fjärde, att arbetarpartiets medlemmar besitta ett revolutionärt mod, så att de icke svika de förväntningar, som komma att inställa sig i det ögonblick, då arbetarklassen är beredd att göra allvar av sin hotelse att taga makten i samhället.

Jag måste i detta sammanhang — det passar så utmärkt bra just i det sammanhanget — taga upp vad man givit oss kommunister många gliringar för,

nämligen frågan om den proletära staten och den borgerliga staten. Jag vill då framhålla, att en framskjuten medlem av det socialdemokratiska partiet i en bok för några år sedan framlade sin kommentar till Marx' kommunistiska program. Marx hade på många ställen utvecklat, att staten under alla omständigheter är ett organ för den härskande klassen. Under det kapitalismen har makten, är staten förvaltare av de kapitalistiska klassintressena. Vid maktens övergång till proletariatet förändras icke statens karaktär av klassorgan. Skillnaden blir blott den, att staten då träder i tjänst hos proletariatet och blir ett instrument för förgörandet av de förutvarande maktägarna, kapitalisterna, vilka som klass äro dömda till undergång. Sedan denna uppgift blivit slutförd, har staten gjort sin tjänst. Dess funktion upphör och den avdör.

Jag skulle nästan vilja rekommendera, att de av kammarens ledamöter, som vid olika tillfällen, då detta icke hör hemma, taga upp socialiseringsproblemet till skärskådande och rikta sig mot oss kommunister samt beskylla oss för inkonsekvens, när vi säga, att vi vilja taga makten för proletariatets intressen och för att genomföra proletariatets diktatur, jag vill, säger jag, påminna dessa, att de i kammarens protokoll kunna få den marxistiska analysen av en sådan åskådning.

Herr talman! Jag skall sluta med att säga, att ehuru väl jag sålunda anser denna lilla motion vara endast en liten trevare, ett tuppfjät, och ehuru jag icke anser denna motion och dess motivering vara ett klart uttryck för den vänsterorientering, som eljest hos vissa talare från det socialdemokratiska partiet i dag tagit sig uttryck, så är det ändå klart, att när det gäller en sådan här liten anstöt mot den bestående ordningen och det dessutom är av intresse att se, om det är allvar i herr Hanssons i Stockholm förkunnelse därom, att socialisterna sedan skola fortsätta, så skola vi kommunister för vår del alls icke lägga stenar i vägen för dessa deras små reformkrav. Därför kommer den kommunistiska riksdagsgruppen att med sina röster biträda de socialdemokratiska motionerna i denna fråga.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställan av herr talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande betänkande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

*I fråga
om arenskatens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*